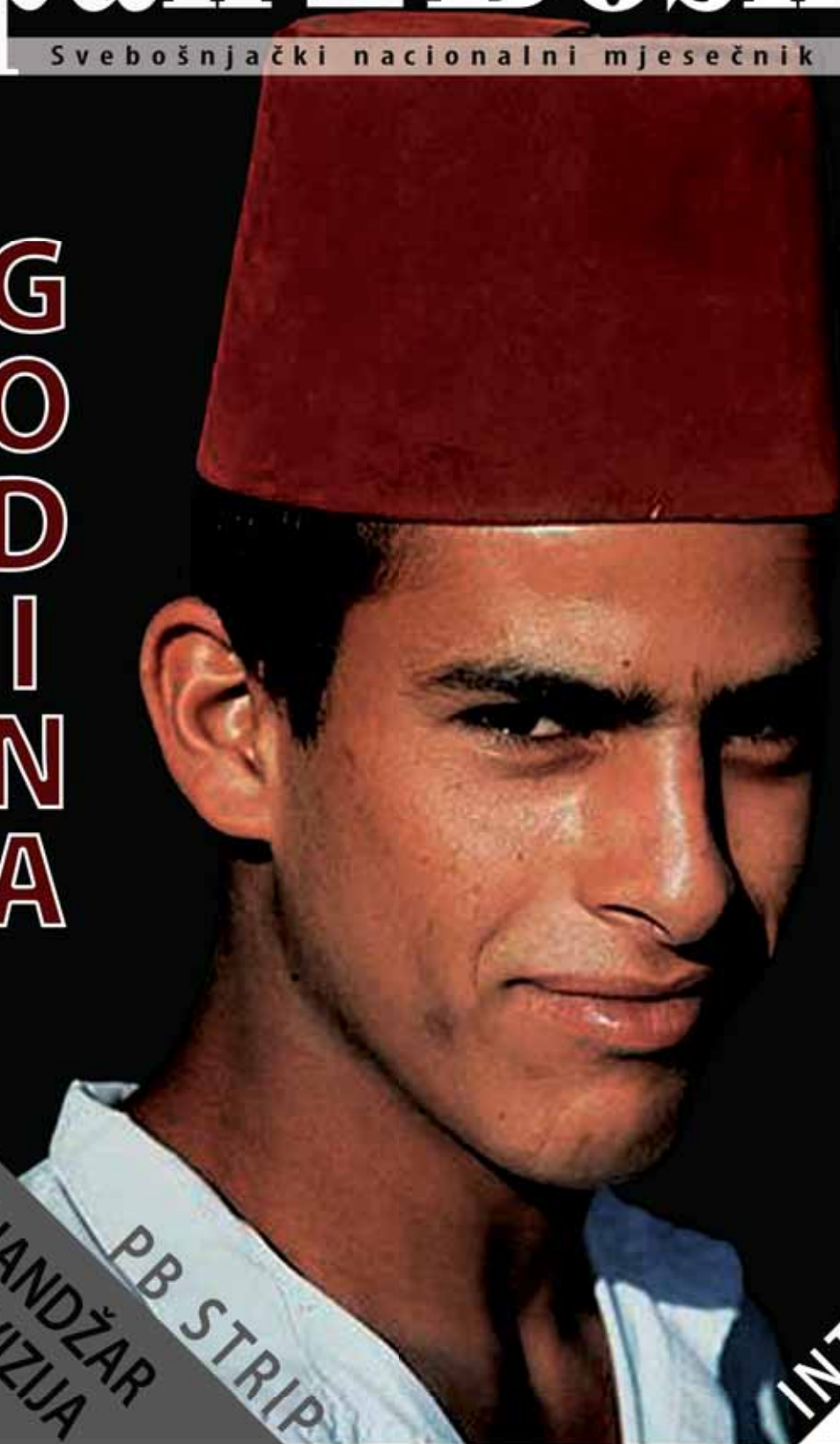

pan Bošnjak

Svebošnjački nacionalni mjesečnik

**G
O
D
I
N
A**

**F
E
S
A**

**HANDŽAR
DIVIZIJA**

PB STRIP

INTERVJU
Direktor BNF-a
Haris Sejdić

CIJENE BIH: 5 KM | SRB: 150 RSD | CG: 1,5 € | HR: 40 KN | EU: 5€ | SAD: 5\$ | CH: 5 FR

9 7722171851003

**INTERNACIONALNI UNIVERZITET
U NOVOM PAZARU**

**UPIŠ 2012/
2013**

NA OSNOVNE AKADEMSKE STUDIJE

m.uninp.edu.rs
twitter.com/uninp
facebook.com/uninp
youtube.com/uninp1

**DEPARTMAN ZA
EKONOMSKE NAUKE**

**Ekonomija
Turizam
Revizija i osiguranje**

**DEPARTMAN ZA
PRAVNE NAUKE**

**Opšte pravo
Pravo unutrašnjih poslova (Kriminalistika)**

**DEPARTMAN ZA
PRIRODNO-TEHNIČKE NAUKE**

Informatika

**DEPARTMAN ZA
FILOLOŠKE NAUKE**

**Srpski jezik i književnost
Bosanski jezik i književnost**
- Opšti smjer
- Prevodilaštvo
Anglistika
- Opšti smjer
- Prevodilaštvo
Germanistika

**DEPARTMAN ZA
PEDAGOŠKO-PSIHOLOŠKE NAUKE**

**Vaspitač djece predškolskog uzrasta
Psihologija**

**DEPARTMAN
UMJETNOSTI**

Likovna umjetnost
- Grafika
- Slikarstvo
Primenjena umjetnost
- Dizajn i modna kreacija
- Dizajn enterijera

Univerzitet u Novom Pazaru
Dimitrija Tucovića bb, 36300 Novi Pazar, Srbija
tel. +381 20 316 634
20 315 726
fax. +381 20 337 322

GODINA FESA

Ne samo zbog velike važnosti popisa koji je planiran da se provede u predstojećoj godini, još nekoliko momenata iz političkog, vjerskog i kulturnog života nagovještava da bi 2013. mogla biti u znaku Bošnjaka.

Tu, prije svega, mislim na osnivanje nekoliko važnih bošnjačkih institucija, od Bošnjačke akademije nauka (BANU), Bošnjačke nacionalne fondacije (BNF) do Svebošnjačkog kongresa, koje je bošnjačka elita već dvadesetak godina odbijala, ignorirala ili izbjegavala formirati. Izgovor im je bio kako nam ne treba nacionalni program, niti takve institucije, već je dovoljno svu svoju nacionalnu energiju usmjeriti na očuvanje državnosti BiH.

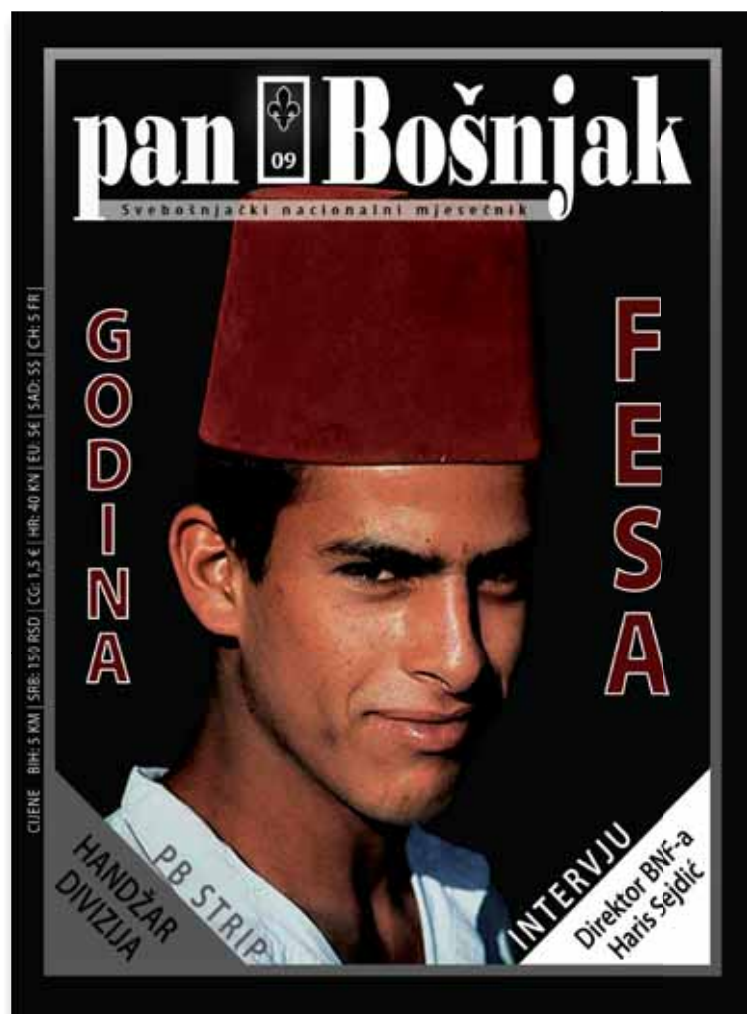
U kakvom je sad stanju, gledajući sa svih ekonomsko-političko-sigurnosnih aspekata, Bosna i Hercegovina nije poželjno, čak ni preporučljivo mjesto, prije svega mladim ljudima, za budućnost. Kao što više nije ni primamljivo mjesto za povratak mnogih iz dijaspore. Većini njih definitivno je umrla u posljednja nada za povratak u svoju domovinu. Prema tome, argument da neko radi na "nacionalnom programu" tako što jača državnost BiH, prema očevitu demantira sve one koji su protiv formiranja nacionalnih bošnjačkih institucija i izrade nacionalnog programa.

Nije to kriza patriotizma, mada je i ljubav prema domovini uveliko splahnula. Stoga neki novi procesi, mimo ustaljenih institucija, kakvi su donijeli osnivanje i pokretanje novih bošnjačkih institucija, mogu se razumjeti kao pokušaj traženja novog puta za obnavljanje entuzijazma i iznalaženje novih, dodatnih energija koje bi zaustavile negativne trendove u društvu, odnosno, pokrenule nove snage za nastavak "nacionalne renesanse," jer su mnogi skloni ustvrditi da su osamdesete, donosno, devedesete godine bile godine "zakašnjele bošnjačke renesanse" da se afirmiraju i nacionalno formiraju kao (posljednji) evropski narod.

Samo popis stanovništva toliko je bitan za Bošnjake, kao "nedovršenu naciju", da će biti dovoljan motiv za mobiliziranje patriotsko-nacionalnih osjećanja koja bi se mogla artikulirati primarno kroz nove nacionalne institucije.

I, ukoliko kreatori i osnivači Svebošnjačkog kongresa ne budu pristupili svome poslu na način kao su radile druge bošnjačke kulturne i političke institucije, ova bi godina mogla biti "godina fesa", povratka Bošnjačkog ponosa i dostojanstva!

Vaš urednik: Nedžad Latić

Slika sa naslovnice:

**MLADIĆ
SA
FESOM**

REVOLUCIJA VJEROVANJA

Piše: Dr. Colin Turner

50

GODINA FESA OD ALIJE FIRDUSA DO ALIJE IZETBEGOVIĆA - OD FATE OMANOVIĆ DO FATE ORLOVIĆ

Prof. dr. sci. Najetović Džemal

24

KOME JE JADRAN "TIJESNA ČIZMA"

Piše: Prof. dr. Ševal Kovačević

38

INTERVJU

HARIS SEJIĆ DIREKTOR BOŠNJAČKE NACIONALNE FONDACIJE

20

ZAJEDNO, A NE USAMLJENO!

Piše: Murad Wilfried Hofmann

46

BRISEL "TVRDI PAZAR" NA SANDZAKU

Dr. Rifat Redžović

34

BILA JEDNOM JEDNA ZEMLJA SRPSKIH ZLOČINA (CA)

Piše: Dr. sci. Remzija Kadrić

30

H O T E L * E U R O P E

130 years of tradition

EUROPA D.D. SARAJEVO
Vladislava Skarića 5 • 71000 Sarajevo BiH

Tel: +387 33/ 580 400, 580 500, 580 600 • Fax: +387 33/ 580 580
reception@hoteleurope.ba • marketing@hoteleurope.ba • www.hoteleurope.ba

Osniva se Svjetski bošnjački kongres (SBK)

**SVAKI BOŠNJAK JE
ODGOVORAN ZA DRUGOG
BOŠNJAKA!**

OSNIVAČKA DEKLARACIJA

VJERUJUĆI:

* da je Bog stvorio ljude od jednog muškarca i jedne žene, pa im odredio da postanu različita plemena i narodi, te ih poučio kako da se međusobno upoznaju i kako da poštuju Bogom darovane posebnosti jednih u odnosu na druge na principu duhovne vrijednosti i moralne dosljednosti,

* da su Božji darovi života, vjere, nacije, slobode, imetka i časti neotuđiva prava svakog čovjeka i svakog naroda,

* da je samosvjesnost Bošnjaka istina koja obavezuje Bošnjake na samopoštovanje, a njihove susjede na poštovanje njihovog prava na nacionalnu samobitnost,

* da je državnost Bosne i Hercegovine povijesna činjenica u koju su utkani životi svih generacija, a Bosna i Hercegovina matična domovina svih Bošnjaka.

POUZDANI:

* u vlastitu pamet i sposobnost sadašnje generacije Bošnjaka, koji hoće, znaju i mogu promijeniti položaj podanika u položaj slobodnog Bošnjaka, koji se nikog osim Boga ne boji;

* u visoku svijest i povijesnu odgovornost sadašnje generacije Bošnjaka, koji su preživjeli genocid, da će uraditi sve što im je u moći kako i njihovi potomci ne bi postali žrtve novog genocida;

* u odanost Domovini sadašnje generacije Bošnjaka koju su iskazili u odbrani Bosne i Hercegovine od agresije;

* u zrelost i ozbiljnost sadašnje generacije Bošnjaka da se neće prepustiti nemarku, stihiji i naivnom odnosu prema svojoj nacionalnoj sudbini, već će nakon svega uzeti svoju sudbinu u svoje ruke.

ODLUČNI:

* da se bore za ostvarenje svojih nacionalnih prava, Bošnjaci su ujedinjeni u namjeri da imaju sve što imaju i drugi narodi na Balkanu: samosvjesnu naciju i suverenu

državu;

* da odgoje i obrazuju mladi naraštaj da dostojanstveno žive u slobodi, miru i blagostanju, nikada ne zaboravljajući historiju stradanja i progona bošnjačkoga naroda;

U cilju ostvarenja pune slobode Bošnjaka u domovini i dijaspori, očuvanja i afirmacije suverene i jedinstvene Bosne i Hercegovine te doprinosa regionalnom i međunarodnom miru u stabilnosti,

o s n i v a m o

SVJETSKI BOŠNJAČKI KONGRES

sa sjedištem u Sarajevu

(1) SVJETSKI BOŠNJAČKI KONGRES (SBK) je izraz povijesne odgovornosti i nacionalne svijesti Bošnjaka da žive u slobodi, miru i jedinstvu u sadašnjosti i budućnosti.

(2) SBK će se zalagati za očuvanje jedinstva Bošnjaka, zaštitu i afirmaciju bošnjačkog nacionalnog identiteta i kontinuiteta duhovnog, kulturnog i društvenog naslijeđa bošnjačkog naroda; za jačanje veza i solidarnosti među bošnjačkim zajednicama i organizacijama u Bosni i Hercegovini, na Balkanu i u dijaspori; za osiguranje pojedinačnih i kolektivnih prava, statusa i interesa Bošnjaka; za čuvanje sjećanja na genocid nad Bošnjacima i djelovanje na suzbijanje negacije genocida, antibošnjaštva, islamofobije i dehumanizacije bošnjačkog identiteta, što je osnovni preduvjet za opstanak Bošnjaka na svojoj pradjedovskoj zemlji.

(3) Bošnjaci su nacija koja ima obavezu na samopoštovanje i pravo na poštovanje od drugih na temelju bošnjačke povijesne autohtonosti, nacionalne samosvjesnosti, kulturne samobitnosti i moralne samoodgovornosti. Zadatak SBK-a je da širi i razvija ove samodokazive istine te da ustanovi i razvija nacionalnu bošnjačku liniju odbrane od svih eventualnih opasnosti po bošnjački narod.

(4) SBK kao nacionalna nadstranačka organizacija će pratiti politička kretanja u zemlji, regionu i svijetu sa fokusom na položaj i utjecaj bošnjačke nacionalne politike u osiguravanju vitalnih nacionalnih interesa Bošnjaka, kao većinskog naroda u Bosni i Hercegovini i Sandžaku te

statusa bošnjačkih zajednica u regionu i dijaspori. SBK će praviti godišnji izvještaj o stanju bošnjačke nacije sa javnom ocjenom o radu svih kojima je javno povjereno pravo i koji su javno preuzeli obavezu da savjesno i odgovorno zastupaju i štite nacionalne interese Bošnjaka.

(5) SBK će se otvoreno i odlučno zalagati za jednakopravnost svih građana i naroda uvijek i na svakom mjestu, sa zahtjevom da se na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine uvaži univerzalno demokratsko pravo JEDAN ČOVJEK - JEDAN GLAS, kako bi se ukinulo stanje prema kojem manjina vlada većinom pod lažnim izgovorom straha od majorizacije većine nad manjinom.

(6) SBK prihvata međunarodne deklaracije i konvencije o ljudskim pravima i slobodama i insistirat će na njihovoj primjeni. SBK će se sa posebnom pažnjom i odgovornošću brinuti o pravima Bošnjaka na Balkanu i poduzimati sve što je moguće da se osiguraju puna prava bošnjačkim zajednicama u cilju očuvanja i njegovanja bosanskog jezika te bošnjačke tradicije i kulture.

(7) Prosperitet nacije temelji se i na jakoj ekonomiji i razvojnoj privredi. Stoga, SBK će okupljati bošnjačke privrednike sa ciljem da se ekonomsko stanje bošnjačkog narod unaprijedi kroz eliminaciju siromaštva i davanje šanse svakom Bošnjaku da pronađe svoje mjesto u ekonomskom poretku na osnovu pozitivne ambicije rada, individualnog doprinosa privrednim procesima, vlastitog obrazovanja i visokomoralnog odnosa prema svojoj zajednici kao prevashodnih mjerila uspjeha. SBK će raditi na promociji bošnjačke privrede u svijetu, posebno na tržištima muslimanskih zemalja i vodećih ekonomskih centara sa ciljem bolje promocije bošnjačkih privrednih kapaciteta i tehnoloških inovacija.

(8) SBK će uspostaviti suradnju sa srodnim organizacijama u svijetu radi promocije bošnjačkog nacionalnog identiteta i informiranja svjetske javnosti o bošnjačkoj nacionalnoj kulturi i tradiciji. SBK će se posebno zalagati da centrima svjetske političke moći objasni potrebu Bošnjaka za jakom, jedinstvenom i efikasnom državom Bosnom i Hercegovinom, kao garantom mira i suživota na Balkanu, ali i kao štita za bošnjački narod od eventualnog genocida. SBK će se zalagati za euro-atlantske integracije društva i države Bosne i Hercegovine.

(9) SBK će sa punim uvažavanjem i poštivanjem uloge i značaja Islamske zajednice u očuvanju bošnjačkog nacionalnog identiteta čuvati čast i ugled bošnjačke uleme i džamije, iskazujući posebno poštovanje prema instituciji i ličnosti reisul-uleme, simbolu jedinstva dina u ummeta.

(10) SBK će djelovati u cilju da Bosna i Hercegovina, zemlja sa većinskim muslimanskim stanovništvom, postane punopravni član Organizacije za islamsku suradnju (OIC) u Džeddi, kako bi se državi Bosni i Hercegovini otvorili razni fondovi za privredni i kulturni razvoj na dobrobit svih građana i naroda u Bosni i Hercegovini.

(11) SBK će u najkraćem roku pokrenuti proceduru za članstvo pri Ujedinjenim nacijama u Njujorku, radi dobijanja mjesta predstavnika pri Svjetskoj organizaciji da bi svojim glasom „Nikad više!“ opominjao savjest čovječanstva kako se nikome i nikada ne bi ponovili holokaust i genocid. Na ovom putu SBK će se koristiti iskustvom Svjetskog jevrejskog kongresa.

(12) SBK podržava osnivanje i razvoj bošnjačkih nacionalnih institucija: Bošnjačke akademije nauke i umjetnosti (BANU), Bošnjačke nacionalne fondacije (BNF), Matice bošnjačke i drugih organizacija od nacionalnog značaja u cilju promicanja nauke i umjetnosti i finansijske nezavisnosti, te podržava dalju afirmaciju istaknutih pojedinaca na polju nauke, tehnologije, privrede, kulture i sporta u duhu bošnjačkog nacionalnog zavjeta – SVAKI BOŠNJAK ODGOVORAN JE ZA DRUGOG BOŠNJAKA!

Radi ostvarivanja spomenutih programskih načela SBK formira sljedeće odbore:

- Odbor za jezik, kulturu i tradiciju
- Odbor za nauku i obrazovanje
- Odbor za porodicu i demografiju
- Odbor za ljudska prava, prava žrtava zločina i genocida
- Odbor za dijasporu i povratak
- Odbor za međunarodnu saradnju
- Odbor za medije i promociju
- Odbor za razvoj i ekonomiju
- Odbor za omladinu i sport

Hajrollah!

*Više od jednog stoljeća Bošnjaci su čekali i, evo,
dočekali osnivanje*

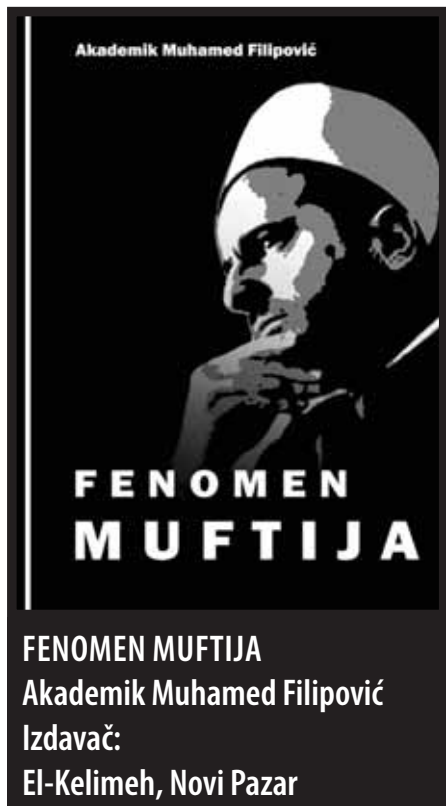
SVJETSKOG BOŠNJAČKOG KONGRESA
*u Sarajevu, glavnom duhovnom, nacionalnom i kul-
turnom gradu svih Bošnjaka.*

*Ovo je glas panbošnjačkog razuma, koji treba da se
čuje do neba, jer bošnjačka duša ne može više slušati
plač nevinog djeteta koje pita zašto ga ubiše oni što
duše nejmaše.*

*Ovo je početak velikog i dugog bošnjačkog puta koji se
otvara pred svim Bošnjacima da pođu svojom povijes-
nom nacionalnom stazom koja vodi do cilja, bošnjačke
nacionalne linije odbrane od genocida, linije kojom će
se osigurati i državna linija odbrane radi mira, toler-
ancije i pomirenja među ljudima i narodima u Bosni i
Hercegovini, na Balkanu i Europi.*

*Zasigurno, na ovom bošnjačkom nacionalnom putu us-
pjeh će savjesni, odgovorni i hrabri Bošnjaci, svjesni
cilja, koji nije tako daleko.*

Sarajevo, 29. decembra 2012.

FENOMEN MUFTIJA
 Akademik Muhamed Filipović
 Izdavač:
 El-Kelimeh, Novi Pazar

IZOLACIJA KRIMINALA
 TEMELJ OPSTANKA ZAJEDNICE
 Muftija Muamer ef. Zukorlić
 Izdavač:
 El-Kelimeh, Novi Pazar

SANDŽAČKO STOLJEĆE
 OD M. ŠEMSIKADIĆA DO M. ZUKORLIĆA
 Nedžad Latić
 Izdavač:
 El-Kelimeh, Novi Pazar

PANBOŠNJAK GODIŠNJAK 2012.

pan Bošnjak 2012.

pan Bošnjak 2012.

pan Bošnjak

TURCI OD ALIJE NAPRAVILI TAGUTA

Kako su objavile svjetske agencije, u Turskoj je povodom godišnjice dženaze Alije Izetbegovića, u oktobru ove godine, postavljena spomen bista. Pored Izetbegovićeve biste postavljena je i bista Čengiza Ajtmatova, kulturnog pisca sa Kafkaza, turkofonskog porijekla. Izetbegović i Ajtmatov imaju dosta zajedničkog. Obojica u sebi imaju turske krvi i obojica su popularni pisci sa antikomunističkim stavovima. Ali, u Turskoj postoje i bar dvije džamije u Istanbulu i Konji, koje nose ime Alije Izetbegovića. Nesumnjivo je Izetbegović popularan kod Turaka, haman koliko i kod Bošnjaka. I bilo je za očekivati da će se u Turskoj na razne načine čuvati sjećanje na njega. Ali, bronzana bista sa njegovim likom je bezmalo šokirala sve koji poznaju Izetbegovića osobno, kao i njegova djela, odnosno, misao, tim prije što je bista po-

stavljena u vrijeme islamističke AK Partije čiji je progam umnogome nadahnut Izetbegovićevom političkom filozofijom. Čak se može tvrditi da je Ajtmatov najpopularniji pisac kod turskih nacionalista te da iza izgradnje njegove biste stoji MHP, a da je Izetbegović najpopularniji pisac kod turskih islamista i da iza izgradnje njegove biste stoji AK Partija.

U svakom slučaju, da lideri AK Partije uopće znaju biografiju Alije Izetbegovića, na primjer, kad je bio buntovni mladić koji je lupao stolice u kinu zbog prikazivanja za muslimane uvredljivog filma, mogli bi pretpostaviti da bi taj i takav Alija prvo sam svoju bistu slupao, jer on se borio i život proživio prezirući tagute, one čije su biste u Alijino vrijeme bile na svim trgovima BiH, nekih muslimanskih država, pa i Turske.

NAJVEĆA NAM JE GREŠKA ŠTO NISMO UBILI TITA

Britanski pisac Peter Batty objavio je knjigu pod naslovom "Hoodwinking Churchill" u kojoj je iznio tamnu stranu Titovog karaktera.

JOSIP BROZ TITO

WINSTON ČERČIL

Piter Beti je u knjizi oštro napao Josipa Broza te ga usporedio sa zlikovcima iz filmova o Džejsmu Bondu. Smatra ga beščutnim diktatorom, megalomanom bonvivanskih sklonosti, svojevrsnom mješavinom između nacističkog feldmaršala Hermana Geringa i medijskog mogula Roberta Maksvela. U knjizi stoji kako je Tito živio u luksuznoj vili poput umnoporemećenih Bondovih zlikovaca dok mu je narod skapavao u bijedi i bio proganjen ako bi se suprotstavio njegovom totalitaritarnom režimu. Uz stotinjak luksuznih automobila posjedovao je i privatni voz, avion, jahte itd. Pisac tvrdi da bi takav luksuz i mogao proći da Tito nije odgovoran za smrt 400 hiljada njegovih sugrađana. On citira Vinstona Čerčila: "To što nismo maknuli Tita jedna je od naših najvećih pogrešaka u Drugom svjetskom ratu." Tita su za vrijeme rata Saveznici zdušno pomagali, a on tu pomoć nije iskoristio u borbi protiv Njemaca, već u borbi protiv sopstvenog naroda. Bitnije mu je bilo riješiti se opozicije u zemlji nego ratovati s nacistima. Tito je uspio prevariti Čerčila predstavljajući se kao demokratski partizanski vođa, a zapravo je bio tiranin ogromnih diktatorskih sklonosti.

Iskoristio je situaciju kada se u hladnom ratu našao između istoka i zapada. Vješto je uzimao novac i od jednih i od drugih, dobivajući i međunarodna priznanja. Kada je umro ostavio je zemlju sa neriješenim nacionalnim pitanjem i dugom od dvadesetak milijardi dolara. Pisac žali samo što nije završio poput svih drugih zločinaca iz filmova o Džejsmu Bondu! **P+B**

TUĐMANOVI I SLOBINI RODITELJI SU SAMOUBICE, A I ĆOSIĆ PATI OD TOGA

FRANJO TUĐMAN

SLOBODAN MILOŠEVIĆ

DOBRICA ĆOSIĆ

Darko Hudelist je autor neautorizovane biografije dr. Franje Tuđmana. Na posljednjim stranicama knjige biografije dr. Tuđmana, Hudelist se bavi smrću roditelja predsjednika Hrvatske. Prema sjećanju Alojza Valečića tragedija obitelji Tuđman dogodila se 25. aprila 1946. u jutarnjim satima. U svojoj obiteljskoj kući u V. Trgovišću Stjepan Tuđman i njegova druga supruga Olga pronađeni su mrtvi. Službeno je ustanovljeno da su smrt izazvali hici iz pištolja. Većina svjedoka tvrdi da se radi o samoubistvu. Stjepan je prvo ubio svoju suprugu, a zatim sebe. Svjedoci tvrde da je Stjepan bio nervno obolio i imao paranoju progona. Međutim, Darku Hudelistu Tuđman je ustvrdio, kao i mnogo puta ranije u novinama, da su mu roditelje ubili dvojica agenata UDBE.

“Ostavši najprije bez majke, zatim bez brata, a na kraju i bez oca i pomajke (i to na tako su-

rov način), Tuđman je - ostavši, praktički, bez korijena - morao negdje pronaći svoj identitet i pripadnost nečemu. Je li Hrvatska nadomjestak za sve što je izgubio?”, pita se Hudelist.

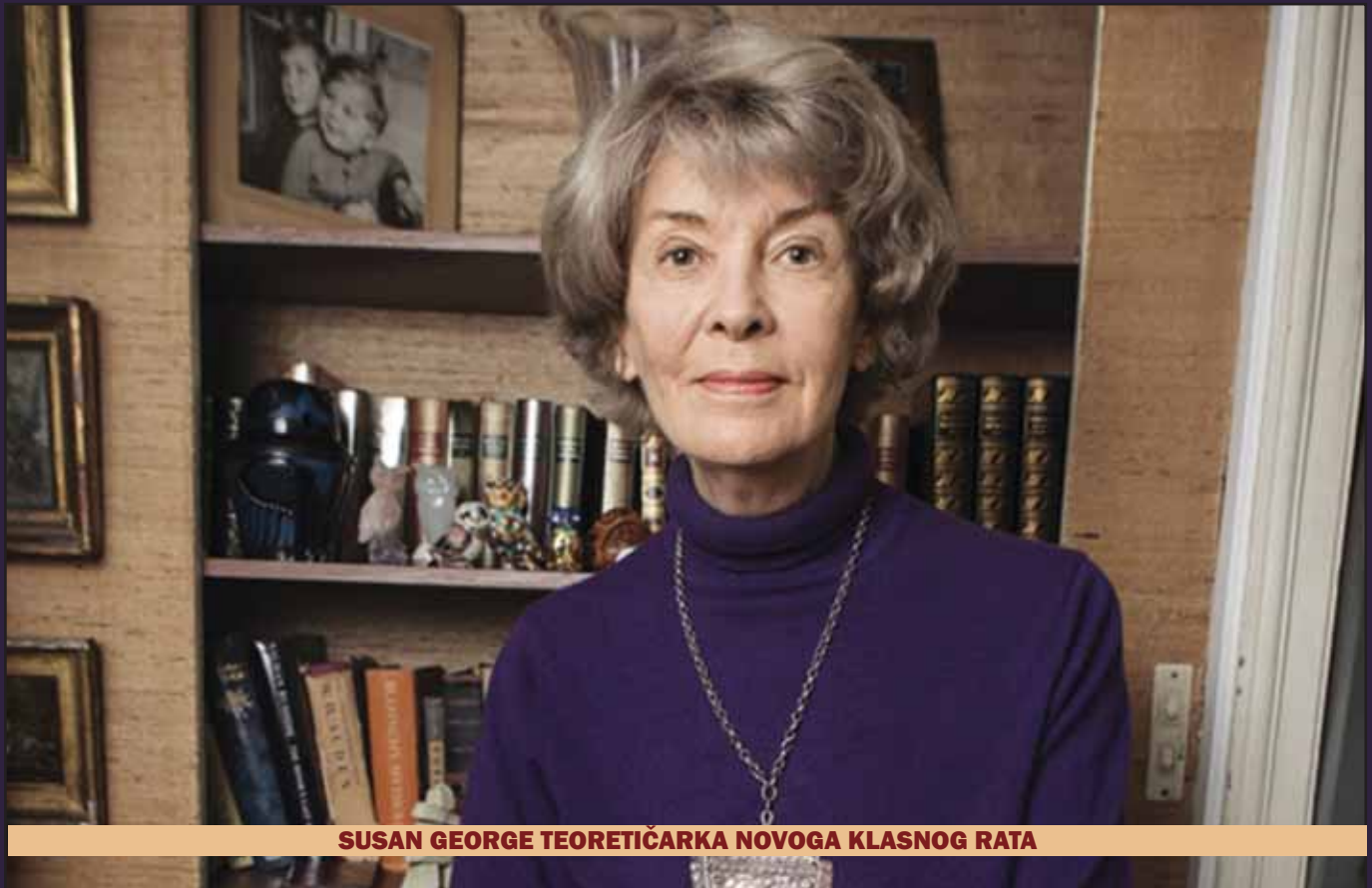
Londonski sedmični list “Mail on Sunday” bavio se biografijama familije Slobodana Miloševića. Oni tvrde da se otac Slobodana Miloševića, bivši pravoslavni pop iz Crne Gore, ubio kad je Sloba imao 21. godinu; njegov najdraži ujak je već prije toga metkom raznio vlastiti mozak kad je Slobi bilo samo 7 godina. A kad su mu bile 33 godine njegova majka se objesila remenom za luster. “Je li Srbija nadomjestak za sve što je izgubio?”, pitat će se Slobini biografi nakon ove godine raspleta.

Na kraju, ovih dana je Hudelist objavio svoje “Beogradske dnevnike” u kojima piše kako je Dobrica Ćosić patio od samoubilačkih nagona, te da je stoga dva puta htio izvršiti samoubistvo.

FAŠIZAM ĆE SE VRATITI U EUROPU

SUSAN GEORGE TEORETIČARKA NOVOGA KLASNOG RATA

U gledna američko-francuska politologinja i angažirana intelektualka Susan George (78) je u zagrebačkom Globusu iznijela sumornu sliku nove Europe: sve je spremno za najcrnji totalitarizam. Neki za nju vole napisati da je ženski Noam Chomsky, i to također nije daleko od istine.

Susan George je autorica barem 15 knjiga s društvenim temama. Počasna je predsjednica Trans-nacionalnog instituta koji okuplja svjetske znanstvenike, oštra kritičarka MMF-a, Svjetske banke i neoliberalizma. Utemeljiteljica je francuskog ATTAC-a i antiratna aktivistica te kritičarka korporativne pohlepe.

Evo njenih crnih vizija: Neoliberalna doktri-

na funkcionira posvuda. Arapsko proljeće je u tom smislu bilo izuzetak, ali oni imaju drugih problema kao što je nepostojanje odvajanja crkve od države. Dakle, siromaštvo ne opada, naprotiv, pojavljuje se posvuda u svijetu. U Sjedinjenim Državama danas je više siromaštva i nejednakosti nego što je bilo prije 25 ili 30 godina.

- Sad smo opet na tragu nekog novog groznog sporazuma koji je nastao samo zato da bi gospođa Angela Merkel svojim biračima mogla reći – pogledajte samo kako sam stroga prema ovim Club Med državama, opustite se, vi radišni Nijemci, i slobodno krivite te lijene i pohlepne Talijane, Grke, Francuze i ostale za sve ono što se sada događa. **P+B**

HRVATI U ŽUTOM POLUVERU

HANS DITRIH GENŠER

Slavni njemački političar, ministar vanjskih poslova u Vladi kancelara Kholu, koji je presudno utjecao na članice Europske zajednice da priznaju Hrvatsku, analizirao je za hrvatski Globus današnju politiku Berlina prema Zagrebu. Intervju sa Genšerom naslovljen je da je Hrvatska Njemačkoj važana kao i '91.

U doba borbe za osamostaljenje Hrvatske Hans Dietrich Genšer stekao je status žive legende. Odavno je dobio svoje spomenike i svoje ulice u Hrvatskoj, čak i kafići se zovu po njemu, u pučku je povijest ušao svojim žutim poluverima – legenda kaže da su u Zagrebu bili

toliko popularni da bi prodavačima bilo posve dovoljno da samo iznesu natpis u izlogu – stigli genšeri, a Mercedesovu S klasu početkom devedesetih zvali smo Genscher.

I tako je čovjek u žutom poluveru postao i ostao legenda.

Danas ima 85 godina i ne posustaje. Na pitanje da li je Hrvatska izbačena iz njemačke vanjskopolitičke orbite, Genšer je odgovorio:

-Varate se. Hrvatska je nepromijenjeno važna za Njemačku. Zato se veselimo skorašnjem članstvu Hrvatske u Europskoj Uniji. Tad će svi Hrvati biti u žutom poluveru i pljeskati: Danke Dojčland! **P+B**

Hrvatski tjednik "Nacional" otkrio je djelovanje poluilegalne finansijske grupacije u BiH koja djeluje pod kodnim imenom "Prsten"

GOSPODARI PRSTENA

Diskretnom finansijskom pomoći i lobiranjem u HDZ-ovoj bazi peterica tajkuna pomogli su Tomislavu Karamarku da pregazi konkurenciju i preuzme HDZ

Pavo Zubak, moćni trgovac automobilima, vlasnik hotela i trgovac naftom Tomislav Antunović, jedan od najvećih slavonkih kapitalista Marko Pipunić, Marin Filipović, vlasnik drvoprerađivačkog koncerna, i Stipo Matić, utjecajni distributer informatičkih proizvoda - peterica su tajkuna koji su presudno doprinijeli da Tomislav Karamarko preuzme Hrvatsku demokratsku zajednicu. Bez njihove diskretne finansijske podrške, ali i lobiranja u HDZ-ovoj bazi, Karamarko nikada ne bi uspio pregaziti konkurenciju i etablirati se kao novi vođa opozicije u Hrvatskoj, potvrdio je za Nacional izvor iz najbližeg kruga novog šefa HDZ-a. Posebno je zanimljiva poveznica ekipe koja je svojim utjecajem i vezama dovela Karamarka do vrha. Svi oni pripadaju, široj javnosti relativno nepoznatoj, udruzi Prsten, koja okuplja Hrvate porijeklom iz Bosanske Posavine i srednje Bosne. Neki od njih u Hrvatskoj žive duže od pola stoljeća, dok su se drugi doselili početkom 90-ih, a sve ih povezuju poslovni uspjesi i članstvo u vodstvu Prstena. Iza svih stoje tvrtke koje i u sadašnjoj recesiji godišnje obrću stotine milijuna kuna, a u političkom smislu, u većoj ili manjoj mjeri, godinama su povezani sa HDZ-om. Uvijek iz drugog plana i bez prevelikog medijskog eksponiranja, jer oni su u prvom redu članovi snažne poslovne zajednice, kojoj politika treba služiti, ali bez neposrednog angažiranja.

Iako ih nije poimence spomenula, oni su tajkuni koje je Jadranka Kosor u prošlotjednom intervjuu Forumu okrivila za svoj poraz na nedavnom HDZ-ovom izbornom saboru. Teško je reći zbog čega nekadašnja premijerka nije decidirano navela o kome je riječ, ali njezin intervju definitivno je potvrdio informaciju koju je desetak dana ranije Karamarkov suradnik prenio Nacionalu.

Uostalom, jedan od prvih Karamarkovih susreta nakon preuzimanja HDZ-a odnosio se na položaj Hrvata iz BiH. Prema agencijskoj vijesti, najavio je tijekom susreta s predsjednikom HDZ-a 1990. Božom Ljubićem snažnije angažiranje ove stranke kako bi se osigurala jednakopravna pozicija Hrvata u BiH. Karamarko i Ljubić su razgovarali u središnjici HDZ-a u Zagrebu i pri tome je šef HDZ-a "dao punu potporu euroatlantskom putu BiH, ali i obećao pojačani angažman Republike Hrvatske ostvarenju hrvatske konstitutivnosti i narodnoga subjektiviteta u BiH", navodi se u priopćenju. Karamarko po istim navodima smatra "da je jednakopravna pozicija Hrvata ključni faktor za stabilnost države BiH."

Glavni suradnik novog predvodnika opozicije je Mili-

Uz pomoć Prstena, Karamarko će se idućih godina moći posvetiti svom najvažnijem cilju - HDZ-ovu povratku na vlast u Hrvatskoj.

jan Brkić, bivši specijalac koji je u Sabor ušao kao HDZ-ov kandidat iz dijaspore. Razumije se da je Brkić prošao zahvaljujući glasovima bosanskohercegovačkih Hrvata, a u prikupljanju glasova pomogli su mu članovi Prstena. Udruga Prsten predstavlja se kao "najjača hrvatska lobistička organizacija." Takve tvrdnje uvijek je teško provjeriti, ali barem desetak vodećih članova Prstena pripadnici su poduzetničke elite u Hrvatskoj.

Prstenov predvodnik je Marko Pipunić, jedan od najmoćnijih poduzetnika u Slavoniji. Porijeklom je iz Bosanske Posavine i vlasnik je poduzeća Žito, koje zapošljava oko 2500 radnika i u Slavoniji kontrolira ratarsku proizvodnju na 22.000 hektara, a u sastavu ima i sedam velikih farmi.

Pipunić se 1990. doselio u Osijek iz Modriče i počeo baviti trgovinom sjemenskih kultura i stočne hrane. Žito je osnovao 1992. kao tvrtku koja se bavi trgovinom ratarskim kulturama i repromaterijalom potrebnim za ratarsku proizvodnju. Kad je počeo s radom 1992., imao je dva zaposlena, ukupnu imovinu od 100.000 njemačkih maraka i godišnji prihod od približno milijun DEM. Dvadeset godina kasnije, Žito zapošljava 450 radnika, godišnji promet iznosi 140 milijuna eura, a tvrtka je procijenjena na 150.000.000 eura. Prije dvije godine Pipunić je proširio biznis i preuzeo osječki Kandit, a kupio je i najveći dio imovine Đakovštine.

Sa Stipom Matićem, vlasnikom M Sana, postao je i vlasnik PPK Valpova i PP Orahovice. Matić je vlasnik M San grupe koja je najveći distributer računala i potrošačke elektronike u Hrvatskoj. Iako je prema poslovnim pokazateljima M San Grupa u prvih šest mjeseci 2011. snizila prihode za 11 posto, na 674,6 milijuna, ova kompanija i dalje uspješno posluje. Član Uprave bio je nekadašnji general Damir Krstičević, a M San se prošle godine našao pod istragom kad je otkriveno da su Ivi Sanaderu platili 300.000 eura za konzultantske usluge. Pokušali su se opravdati kako su vjerovali da Sanader ima dobre veze i može M Sanu osigurati tržišnu ekspanziju.

Jedan od važnih članova Prstena je i Zvonko Biljecki, vlasnik poduzeća Geofoto, koji je 2009. izabran za najboljeg poduzetnika u Hrvatskoj, a u Bruxellesu 2010. među vodeće europske poduzetnike. Geofoto je godinama bio možda i najbrže rastuća domaća tvrtka, a ključan generator rasta kompanije bilo je veoma razgranato poslovanje na domaćem tržištu. Stotine milijuna kuna prihoda Geofoto je ostvario kroz megaprojekte financirane od raznih državnih ministarstava i Grada Zagreba. Otkako je nastupila recesija i nema novca u državnom proračunu, Geofoto je u problemima, Biljecki se našao u teškoj situaciji. Iako mu je samo MORH dužan 17 milijuna kuna, nije se odlučio za prisilnu naplatu, što bi možda učinio kad bi bila riječ o nekom privatnom dužniku.

Jedan od važnijih članova Prstena je i Pavo Zubak, trgovac automobilima čije bogatstvo je još 2004. procijenjeno na 74 milijuna eura. U posljednjih 25 godina Zubak je napredovao iz vlasnika automehaničarske radionice u Sesvetama do superuspješnog dilera automobilima i jednog od desetaka najbogatijih Hrvata.

Za razliku od Pipunića ili Biljeckog, Zubakova tvrtka održavala je poslovne veze s Ministarstvom unutarnjih poslova kad ga je vodio Karamarko. U listopadu 2010. novinari Večernjeg lista otkrili su da su Ministarstvo unutarnjih poslova i tadašnji ministar Karamarko raspisali natječaj za nabavu 856 službenih automobila. Skandal je bio u tome što je neobično specificirane uvjete za čak 801 od 856 automobila za MUP zadovoljavala samo Škoda, koju je proda-

vao Pavo Zubak. Sve je bio dio posla s automobilima koji se nabavljaju putem upravo završenog natječaja, koji je raspisao Ured za središnju javnu nabavu i kojim se operativnim leasingom, najvećim dijelom za Karamarkov MUP, planiralo unajmiti 1103 automobila, a o kolikom se biznisu radilo, pokazuje podatak da je vrijednost posla iznosila 200 milijuna kuna. Otprilike tri četvrtine pripalo je Zubaku na temelju ugovora s Karamarkom. Važan član Prstena je i Marin Filipović, predsjednik je Uprave Finvest Corp., najjače tvrtke u drvnoj industriji u Hrvatskoj. Filipović je vlasnik dviju tvornica, u Čabru i Drvaru u BiH, i zapošljava više od tisuću radnika. Osim drva, Finvest je zakoračio i u turizam kupnjom hotelskog naselja u Njivicama, a u Gorskom kotaru planira otvoriti tvornicu za proizvodnju drvenih paleta. Finvest Corp. je naslijedio 2007. od svog oca Marijana Filipovića i u međuvremenu proširio poslove i na turizam. Osim toga, Filipović je vlasnik osam posto dionica Industrogradnje.

Među pripadnicima ovdašnje poslovne elite koja potječe iz Bosne je i trgovac naftom Tomislav Antunović. Svoju poduzetničku karijeru započeo je prije 40 godina osnivajući tvrtku za građevinske djelatnosti. Poslije višegodišnjeg rada i poslovanja u zapadnoj Europi poslove je proširio na novo područje. Ubrzo je postao prvi privatni poduzetnik u naftnoj branši u tadašnjoj Jugoslaviji. Antunović je danas vlasnik i upravlja svojim tvrtkama: dvjema u Zagrebu, dvjema u BiH, te tvrtkama u Beču, Münchenu i Americi, a core biznis kojim se bavi jesu trgovina naftnim derivatima i ugotstiteljstvo.

Vlasnik tvrtke Megacop Bruno Iljić, osim u Prstenu, i u vodstvu je Hrvatske udruge poslodavaca. Potječe iz Orašja i bavi se raznim poslovima, od trgovine proizvodima od drva pa do otkupa voća i povrća iz Bosanske Posavine, u čemu je u partnerskom odnosu s Agrokorom. Osim utjecajnih poduzetnika, u Prstenu su i ugledne javne osobe poput banjalučkog biskupa Franje Komarice i ekonomskog analitičara Ivana Lovrenovića. Oni sigurno nisu moćni poput Antunovića ili Pipunića, ali svojom prisutnošću podižu kredibilitet te organizacije. Ali vodeći poduzetnici koji tvore jezgru Prstena njegova su snaga i presudno su utjecali na Karamarkovu pobjedu nad stranačkim protivnicima. Karamarkovi suradnici u privatnim razgovorima tvrde da je iza Milana Kujundžića stajao hercegovački lobi, koji je tom političkom anonimusu osigurao snažnu podršku HDZ-ove desnice i tek je lobiranje Prstenovih tajkuna zaustavilo senzaciju. Na vlasti u državi je lijevo-liberalna koalicija s kojom nemaju puno zajedničkih interesa i nipošto im nije trebalo da desni radikali preuzmu HDZ. U tom slučaju bili bi podjednako daleko i od vlasti i oporbe, a to je, iz poslovne vizije, posve neprihvatljivo.

Zato je izbor pao na Karamarka. Na razne načine, u prošlosti je surađivao s dijelom tajkuna iz Prstena, i to je prevagnulo u njegovu korist. Također, unatoč medijskim optužbama, Karamarko nije zadržao desničar nego racionalan političar koji zna da HDZ za povratak na vlast treba podršku i umjerenih birača, a ne samo desno orijentiranog tijela. Naposlijetku, za razliku od Ive Sanadera i Jadranke Kosor, koji nisu bili zainteresirani za Hrvate iz BiH, utjecaj prstenovaca može refokusirati buduću HDZ-ovu politiku. Karamarko im dosta duguje, a jedan od načina kako može vratiti dugove jest i osiguranje utjecaja bosanskohercegovačke struje.

Uz pomoć Prstena, Karamarko će se idućih godina moći posvetiti svom najvažnijem cilju - HDZ-ovu povratku na vlast u Hrvatskoj.

FOTO ODSLİK

Nakon osude zločinaca, Lukić pred Haškim sudom za zločine nad Bošnjacima

MILAN LUKIĆ I EMIR KUSTURICA

VIŠE(NIJE)GRAD - SPOMEN KUSTURNICA

Nakon presude Sredoju i Milanu Lukiću u Hagu, gdje su ovi srpski zločinci osuđeni na 27. godina, odnosno na doživotnu kaznu zavora, i formalno je Pravda rekla svoje o izvršenju zločina nad Bošnjacima, kojeg su srpski vojnici počinili 1992/93. godine, mit o zločinu, kojeg svakog historijskog ciklusa ratovanja u Bosni počine Srbi nad Bošnjacima na mostu, kojeg je sagradio Mehmed-paša Sokolović, prvi put je i sudski dokazan. Iako se radi samo o dvojici zločinaca, a masovna ubistva, klanja, paljenja i silovanja Bošnjakinja vršile su sistematski mnogoljudne vojne formacije kao i četničke horde sastavljene od primitivnih seljaka, srpskih dobrovoljaca, presuda njima se može razumjeti samo kao "imendan" zločina u Višegradu. Presudom Lukićima može biti zadovoljen samo "jedan gram" na tasu terazije pravde u odnosu na brdo srpskog krimena na drugom tasu terazije. A zbog ljepote mosta Mehmed-paše Sokolovića, kojeg je proslavio pisac Ivo Andrić, opisujući ga samo kao "čupriju na Drini", kasaba je bila uzvišena, pa joj je dato ime tako da znači više od grada. Ispod mosta, gdje duboka Drina vijekovima teče, utihnuo je bol kakav ne pamti niti jedan most na svijetu, kao što su utihli slavuji na Bikavcu brdu, grada Višegrada...

Jer to Više-nije-grad! To je dokazano mjesto najgnusnijih srpskih zločina nad Bošnjacima. A, to što ga Emir Kusturica hoće pretvoriti i preimenovati od Drvengrada do Andrićgrada, ostat će samo halucinacija jedne imbecilne spodobe, kakvih je još samo bilo u sokaku, na ušću Razava u Drinu, u kojem je Ivo odrastao. Može ta imbecilna spodoba graditi što god hoće, a da slični na grad. To Više-nije-grad već samo jeziva Spomen Kusturnica!

N+L

Haris Sejdić, direktor Bošnjačke nacionalne fondacije (BNF)

**ĆE BITI
KLUB NAJIMUĆNIJIH
BOŠNJAKA SVIJETA**

27.12. 2011. u Sarajevu je osnovana Bošnjačka nacionalna fondacija (BNF). Ona je nastala kao prirodan slijed jednog dugoročnog projekta osnivanja nacionalnih institucija Bošnjaka, koje kao narod do sada nisu imali. BNF-u će primarni zadatak biti podrška nacionalnim programima i projektima od interesa Bošnjaka.

HARIS SEJDIĆ

Bošnjačka nacionalna fondacija sa sjedištem u Sarajevu osiguravat će, na temelju participacije članstva i donacija, kao i drugih izvora i dotacija, te profita iz projekata koje ćemo pokrenuti, sredstva za finansiranje važnih nacionalnih programa i projekata Bošnjaka, kao što je servisiranje rada Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU), ali i ostalih planiranih bošnjačkih nacionalnih projekata, prije svega Svjetskog bošnjačkog kongresa, bošnjačkog univerziteta i matice Bošnjaka, kao institucija koje će se osnovati u narednom periodu.

PB: Kad, kako, od koga, pa i zašto je došlo do ideje osnivanja Nacionalne bošnjačke fondacije (BNF)?

SEJDIĆ: Nakon osnivanja Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU) u junu 2011. godine, cijeli period do kraja decembra 2011. godine obilježen je naporima ka realizaciji ideje formiranja BNF-a, i kao dio tog projekta ponosan sam što je sam čin osnivanja naišao na pozitivan odjek u javnosti.

A kruna svega je da je 27.12. 2011. u Sarajevu osnovana Bošnjačka nacionalna fondacija (BNF), kao prirodan slijed jednog dugoročnog projekta osnivanja nacionalnih institucija Bošnjaka, koje Bošnjaci kao narod do sada nisu imali. BNF će kao osnovni zadatak imati podršku nacionalnim programima i projektima od interesa Bošnjaka.

PB: Koja je temeljna misija ili cilj Fondacije?

SEJDIĆ: Bošnjačka nacionalna fondacija sa sjedištem u Sarajevu osiguravat će, na temelju participacije članstva i donacija, kao i drugih izvora i dotacija, te profita iz projekata koje ćemo pokrenuti, sredstva za finansiranje važnih nacionalnih programa i projekata Bošnjaka, kao što je servisiranje rada Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti (BANU), ali i ostalih planiranih bošnjačkih nacionalnih projekata, prije svega Svjetskog bošnjačkog kongresa, bošnjačkog univerziteta i matice Bošnjaka, kao institucija koje će se osnovati u narednom periodu.

PB: Šta bi trebalo privući, motivirati i animirati druge biznismene da se uključe u rad BNF-a?

SEJDIĆ: Prije svega ideja i osjećaj nacionalne pripadnosti i potrebe jedne ovakve institucije bošnjačkom narodu.

Ali, sigurno će mnoge biznismene privući toj ideji sam biznis i projekti koji će imati investicioni i profitabilni karakter. Ovo nika-ko neće biti samo humanitrano-donatorsko društvo bogatih biznismena, već, prije i više od toga, klub koji će iznalaziti razne oblike privrednog i finansijskog udruživanja i investiranja kapitala koji će biti kompatibilni sa prioritetima nacionalnih interesa. Okupit

ćemo stručnjake, radoholike, patriote i iskusne biznismene koji će biti podstrekači, ohrabrivajući, pa i savjetnici i mentori za biznis.

PB: Je li to samo ideja kojom se trebaju baviti biznismeni ili poduzetnici iz drugih javnih djelatnosti od umjetnosti do politike?

SEJDIĆ: To je ideja otvorena za sve koji imaju osjećaj nacionalne pripadnosti, koji imaju osjećaj nacionalnog dostojanstva i koji vide da Bošnjaci kao narod vaze za ovakvim institucijama.

Umjetnost i kultura kao jedan od najvažnijih segmenata društva su apsolutno marginalizirani od strane političkih i državnih institucija. Osim toga što se moramo boriti za zaustavljanje takvog trenda kod Bošnjaka, moramo iznaći afirmativan i ekonomski čak profitabilan način afirmacije našeg kulturnog blaga i stvaralaštva. Naša kulturna baština može biti veoma dobar privredni resurs. Stoga vjerujem da će se mnogi javni radnici iz kulture, obrazovanja i umjetnosti naći na ovom fonu i uključiti se u rad BNF-a. Zapravo, već imamo nekolicinu vrlo uglednih bošnjačkih stvaralaca koji su se uključili u ove projekte.

PB: Vi ste biznismen iz provincije, iz Tešnja, koji uspjeva opstati na tržištu i razvijati sopstveni biznis. Kakav je ambijent za privatni biznis u provinciji danas? Morate li imati jakog političkog pokrovitelja? Ovo je pitanje umjerno, jer Tešanj slovi kao jaka SDA-ova utvrda.

SEJDIĆ: Da, centrala KOTEKS-a jeste u Tešnju, ali mi imamo svoje poslovnice i prodavnice širom BiH, a naši partneri su iz cijele regije, tako da to uopšte nije važno ni značajno gdje nam je formalno sjedište.

KOTEKS je odavno prevazišao lokalne okvire da bi zavisio od ove ili one političke opcije, ili lokalnog moćnika. A, lično vjerujem da čovjek može uspjeti u bilo kojem poslu kojim se bavi ako taj posao poznaje do najsitnijih detalja, a kako neka organizacija raste i razvija se potrebni su joj timovi ljudi. Dakle, hvala Bogu nemamo i ne treba nam politički pokrovitelj.

Ako ste pitanjem asocirali na Tešanj kao jednu bošnjačku kasabu koja ima relativno dobar poslijeratni ekonomski razvoj u odnosu na neke druge manje bosanske gradove, a koja ima nekoliko istaknutih pojedinaca u vrhu SDA, onda pitanjem pogađate opći trend poslijeratnog razvoja bosanskih gradova. Generalno, može se reći da su političari vladajuće stranke

mogli, ako su htjeli i imali interesa, pomoći na razne načine za razvoj privrede u jednoj općini. Ipak, Tešanj je uvijek imao i ljudskih i privrednih resursa da bude srednje razvijena općina. Uvijek je u Tešnju bilo istaknutih političkih pojedinaca i uvijek je u Tešnju bilo izuzetnih poduzetnika. Čak, mislim, da je stoga Tešanj doživljavao i neke dramatične obrte prilikom promjena režima. Tako je uspješan načelnik Tešnja tokom 2. svj. rata ubijen od strane komunističara, i ne zna mu se ni za mezar. U novijoj povijesti u Tešnju je održana čuvena sjednica vrha SDA na kojoj je pobijedila frakcija Alije Izetbegovića u sukobu sa Zulfikarpašićem. Realno to i jeste bio historijski događaj.

Sve to pokazuje politički interes i političku snagu koju Tešanjci iskažu u datom trenutku historije.

PB: Bili ste politički aktivni. Šta je problem sa Vašim političkim angažmanom u SDA-u?

SEJDIĆ: Trenutno sam član KO SDA ZDK, a "problem" sa mojim političkim angažmanom je između ostalog i moja trenutna posvećenost poslu kojim se bavim, aktivnostima oko BNF-a i izradi magistarskog rada.

Ubjedjen sam da se u poslu, ali i u politici sve vrti oko ljudi. Što bi se reklo – kadrovska politika je temelj svake politike. Kako neka organizacija ili politička stranka raste i razvija se, potrebno je da stvara timove jakih, obrazovanih i prodornih ljudi. Nažalost, u provincijama se traži podobnost i slijepa poslušnost preko kojih jačaju i rastu lokalni moćnici. Nove ideje teško prolaze. Mišljenja sam da će Kongres SDA naredne godine definitivno postaviti stvari na pravo mjesto.

PB: Imate li kontakte sa našim biznismenima iz dijaspore i da li je istina da ima uspješnih biznismena u dijaspori?

SEJDIĆ: Imam, radimo i imamo poslovne kontakte. I svakako da ima naših ljudi uspješnih i u dijaspori.

Ali tim ljudima nikad niko nije iskreno i poslovno pružio ruku iz Bosne. Stoga vjerujem da će BNF polučiti možda i najveći uspjeh kod naših uspješnih poduzetnika u dijaspori. Sve ćemo učiniti da oni svoj novac, svoje iskustvo i tehnologiju prenesu u Bosnu. I to je jedna od naših primarnih misija.

PB: Da li je moguće razvijati slobodarsko društvo i slobodnu tržišnu ekonomiju sa ova-

kvim stepenom korupcije? I da li vjerujete da će se korupcija stati u kraj?

SEJDIĆ: Vjerujem da postojećim političkim elitama na neki način odgovara ovakva država BiH. Vjerujem da će pravna država kad tad procesuirati i sankcionirati sve korupcionaške afere.

Ali, razočaran sam reakcijom društva na ovu pošast. Moramo kao društvo djelovati i boriti se protiv svakog oblika korova, zapuštenosti i društvenih štetočina ma iz koje branše dolazili. Jedno od najvećih zala našeg društva je korupcija. Svi se moramo mobilizirati da zaustavimo taj trend, a potom i iskorijenimo koliko možemo to zlo. Bez toga nema ni društvenog ni ekonomskog napretka zemlje, ni selameta narodu.

PB: Postoji etički biznis, bar takav ekonomski pravac priznaju teoretičari, a da li je moguć nacionalni biznis na način na koji se BNF ima namjeru baviti biznisom?

SEJDIĆ: Mogao bih odgovoriti cinično; ako je moguće nacionalno političko organiziranje, što je dominantno u BiH, zašto ne bi bilo moguće i u biznisu? Ali, da podsjetim da je BNF samo jedna kockica u novonastalim struktura nacionalnog bošnjačkog organiziranja, pored BANU i Svebošnjačkog kongresa. Kako će reagirati nacionalne stranke na ovakve ideje? Vjerujte mi da o tome nismo baš puno ni razmišljali, pa ni raspravljali. Hoće li neka politička opcija prepoznati to kao dobar pravac djelovanja, pa i pridružiti se i podržati nas, ili će u nama vidjeti neku konkurenciju, ostaje da se vidi u narednom periodu.

Što se tiče etičkog biznisa moj babo, koji je osnovao KOTEX, primjer je takvog biznismena. On se, s jedne strane, ni po kakvu cijenu ne bi bavio haramli poslovima, a s druge strane, način vođenja biznisa isključivo je baziran na povjerenju sa klijentima i partnerima. On vjeruje samo ako vodi biznis na takav način da u tome može biti bereketa. Od takvih ljudi bi trebali učiti mladi biznismeni koji su skloni beskrupuloznim metodama osvajati tržište i ostvarivati profit. To je pogrešno i opasno. Preferiram, a takve biznismene I očekujem u BNF-u, ljude sklone konceptu etičkog biznisa.

U svakom slučaju, BNF je profilirana kao nestranačka i nadstranačka organizacija, jer pogledajte stanje privrede danas. Imate stranačke lobije, pa čak I stranački biznis. Imate nacionalno-stranačke lobije, legalne I poluilegalne, poput hrvatske grupe "Prsten". Po-

gledajte kako vlada Milorad Dodik. Njegova vlada više slični na klub predstavnika nekoliko moćnih biznismena, naravno srpskih, nego na resorna entitetska ministarstva. Bar takav se stiče dojam kad slušate opoziciju u Skupštini RS-a prilikom usvajanja budžeta.

Ne, mi nećemo biti pandan takvim ekonomskim lobijima. A, na koncu, zašto ne bismo bili i to?! Mada nam, bar za sada, nisu takve ambicije. Mi želimo da studiozno pratimo ekonomsku problematiku za privredni razvoj našeg društva, kako bismo bili spremni animirati i zainteresirati, te na koncu i privući strane investicije i investitore, posebno one sa bosanskim korijenima, od čijeg bi uspjeha biznisa i profita donirali i pomagali projekte i institucije od nacionalnog značaja.

Mi želimo povezati Bošnjake u BiH, zatim Bošnjake u regiji, prije svega iz Sandžaka, zatim i u dijaspori kroz biznis, a potom i institucije.

PB: Postoje ovdje, kako u BiH tako i u Snadžaku, neke fondacije nekih islamskih zemalja sa sličnim ciljevima pomaganja Bošnjacima kroz obrazovanje, nauku, pa čak i biznis. Koliko ćete se preklapati u radu sa njima.

SEJDIĆ: Ovdje treba razdvojiti rad stranih diplomatskih predstavništava, za kulturu i ekonomiju, što je općepoznata i legalna praksa, od raznih "dopunskih" aktivnosti drugih država. Mi smo kao žrtva agresije bili muhtač raznim vidovima pomoći i trebamo za sva vremena biti zahvalni svakome na plemenitim akcijama pomoći našem narodu. Međutim, vrijeme je da se odvikavamo od života raznih oblika pomoći. Javlja se mišljenje i negodovanja oko raznih utjecaja, ideoloških i političkih, pa čak i vjerskih, kroz te takve strane fondacije za pomoć "narodima BiH". Stoga mi moramo stvoriti svoje fondacije da bi bile partner svakom dobronamjernom projektu, odnosno fondaciji druge države. Ne budemo li i na ovom polju brzo i snažno djelovali ostat ćemo bez najtalentiranije svoje djece. Mnogi će pravilno razumjeti šta hoću reći. Sa svih strana čujemo priče kako su naša djeca izvanredni učenici i studenti. Ali niko ih ne stipendira i ne pomaže njihove projekte i karijere. U bezizlaznoj situaciji siromaštva, ponude im se strane stipendije i donacije. U mnogim takvim fondacijama zateknut ćete naše prekrasne mladiće i djevojke. Nadam se da već nije kasno da zaustavimo "izvoz" najdragocjenijeg našeg resura - "odliva mladih mozgova." Stoga očekujem snažnu podršku mladih BNF-u!

Prva građanska politička stranka u BiH koja je konstituisana bila je Muslimanska narodna organizacija (MNO), osnovana 03.12.1906. godine, koju je vodio Egzekutivni obor na čelu s Ali-begom Firdusom.

GODINA FESA

OD **ALIJE** FIRDUSA DO **ALIJE** IZETBEGOVIĆA
- OD **FATE** OMANOVIĆ DO **FATE** ORLOVIĆ

Formiranju Muslimanske narodne organizacije (MNO) prethodio je progon mostarskog muftije Ali Fehmija Džabića iz Bosne i Hercegovine u Istanbul.

Naime, 03. maja 1899.godine izvršeno je konspirativno pokatoličenje i udaja djevojke Fate Omanović.

Sabor 1910 Predsjednik BH Sabora
Alaj Beg Firdus čita zahvalnicu caru

UVOD

Radi boljeg razumijevanja ovog eseja, na samom početku je neophodno, ukratko, definisati političke stranke i pokrete. *Političke stranke* nastaju u 19. st., razvojem građanskog (kapitalističkog) društva koje se bazira na slobodnom tržištu i kapitalu – profitu. Predstavljaju takve organizovane grupe pojedinaca koji se organizuju na bazi svoje ideologije. Političke stranke su dinamičke organizacije koje animiraju ljude, institucije, procese i sl. Imaju za cilj da izraze (artikuliraju) određenu potrebu. Način na koji artikuliraju svoje ciljeve određuje njihov karakter. One su čist oblik političke volje legitimiran pred biračkim tijelom. Predstavljaju konkretnu artikulaciju konkretnih interesa članstva. Za njih je primarni interes država, tj., izgradnja državno-pravnog sistema. Za razliku od njih, *politički pokreti* su široke organizacije, asocijacije koje okupljaju velike mase sa jednodratnim ciljem ograničenog trajanja (oslobodilački pokreti protiv kolonijalizma, okupacije i sl.). Kasnije se u pokretima javljaju frakcije koje ih razaraju. U pokretima je slabija disciplina, ne postoji hijerarhija i organizacija. Umjesto discipline, postoji lojalnost. U pokretima ideologija fluidna, sastoji se samo od nekoliko postavki i ciljeva. Kasnije se pokreti transformišu u više političkih stranaka. Dakle, pokreti su jednodratni politički projekti koji imaju za cilj ostvarenje strateških zadataka, npr., oslobođenje države i slično. Za Muslimansku narodnu organizaciju (MNO) možemo reći da je ona, ustvari, više politički pokret nego politička stranka, što se ne odnosi na npr., Jugo-

slavensku muslimansku organizaciju JMO.

U razdoblju od 1946. do 1949. godine komunističke vlasti su ukinule bosanskomuslimansko nacionalno ime priznato u toku NOR-a. Muslimani kao narod nisu unijeti u prvi Ustav BiH, 1946. godine. Nakon toga, 1947. godine, ukinut je Glavni odbor Muslimana u BiH. Popisom stanovništva 1948. godine službena politika Muslimane tretira kao neopredijeljene, očekujući da ih se većina opredijeli u srpskom ili hrvatskom pravcu. Naredne godine, 1949., ukinuto je i KDM "Preporod", MDD „Merhamet“ koja su obnovljena, prvo u oktobru 1990. godine, a drugo 2.2.1991. godine.

Ustavom BiH, 1946. godine, Muslimani su priznati kao posebna nacionalno-politička kategorija. Popisi stanovništva 1981. i 1991. godine sadrže odrednicu-popisnu kategoriju Musliman kao nacionalnu oznaku. Na Drugom bošnjačkom saboru, održanom u Sarajevu 28.09.1993. godine, donijeta je i potvrđena odluka kojom je bosanskohercegovačkim muslimanima vraćeno staro historijsko ime – Bošnjaci. Od tada su i skoro sve dotadašnje bosanskohercegovačke muslimanske institucije službeno uzele bošnjačko ime. Pored naziva Bošnjak, za pripadnika bošnjačke nacije, koriste se i nazivi: Musliman, Bošnjak-musliman, Bosanski Musliman, sa istim značenjem. Rukovodeći se nastojanjem da ovo izlaganje ne bude previše dugačko, izostavio sam širi osvrt na etnogenezu i historiju Bošnjaka.

U pripremi eseja korišćena je brojna literatura od koje posebno izdvajamo knjigu rahmetli Atifa Puriva-

tre: *Jugoslavenska muslimanska organizacija (JMO) u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Svjetlost, Sarajevo, 1977.

POLITIČKE PRILIKE U BIH U DOBA AUSTRO-UGARSKE

U razvoju političkog života razlikuju se politike koje inicira i vodi austrougarska uprava i one koje nastaju među samim bosanskohercegovačkim stanovništvom. Austrougarska politika postepene liberalizacije javnog života omogućila je da se već relativno oformljeni nacionalni pokreti konstituišu u političke stranke. Krajem 1906. godine osnovana je Muslimanska narodna organizacija, 1907. godine Srpska narodna organizacija, a 1908. godine Hrvatska narodna zajednica. Istovremeno došlo je do sindikalnog i političkog organizovanja radnika. Prvi opći javni radnički zbor održan je u Sarajevu, 27.08.1905. godine, na kojem su usvojena pravila Glavnog radničkog saveza (GRS). Vlasti su tek 21.09.1906. godine odobrile ova pravila, čime je legalizovan sindikalni pokret. Iz sindikalnog pokreta izrasla je Socijaldemokratska stranka za BiH (SDS), osnovana 28-29.06.1909. godine. Vlada je 1908. godine uspostavila Inspekciju rada, a od 01.01.1910. godine radnici su dobili zdravstveno osiguranje.

Austrougarska vlast nastoji održati unutrašnju ravnotežu, svjesna da bi svaki njen poremećaj u korist nekog od tri naroda ugrozio položaj Monarhije u BiH. Napori u tom pogledu svodili su se na sprječavanje i kontrolisanje nacionalnih težnji lokalnog stanovništva, te izolaciju BiH od nacionalno-političkih kretanja u susjednim državama. U vrijeme Kalajeve uprave, u BiH je dugo vremena bila zabranjena upotreba hrvatskog imena. Onemogućeno da svoje nacionalne ideje realizuje osnivanjem političkih društava i ustanova, posebno u prvo vrijeme Kalajeve uprave, domaće stanovništvo preduzima inicijative okupljanja na konfesionalnoj osnovi, organizujući pjevačka društva, čitaonice, škole i privredne institucije.

Primjera radi, katolici su godine 1893. u Sarajevu formirali pjevačko društvo s nazivom "Narodno pjevačko društvo", a zatim u Varešu "Zvijezda" (1894) i u Travniku "Vlašić" (1899), itd. Slično je bilo i kod Srba i muslimana.

Nakon okupacije, general Josip Filipović pokušavao je, osloncem na činovnički aparat doveden iz Hrvatske, u upravu provoditi hrvatsku politiku. Takva politika naišla je na odlučan otpor, zbog čega je Filipović već u decembru 1878. godine morao odstupiti sa dužnosti zemaljskog poglavara. Njega, 1882. godine, nasljeđuje Benjamin Kalaj koji posebnu pažnju poklanja srpskom nacionalnom pokretu, smatrajući ga najrazvijenijim, te da je potrebno neutralisati njegove nacionalne-

političke težnje. S tim u vezi, dozvoljena je slobodna upotreba srpskog imena, pokrenut je list "Prosvjeta" (štampan ćirilicom) i dr. Ovakvim kursom vlasti su nastojale pridobiti za svoju politiku vodeće krugove srpskog građanstva.

Držeći se vjerske ravnoteže, austrougarska politika imala je za cilj da u cjelokupnom lokalnom stanovništvu razvije i učvrsti osjećanje zemaljske, bosanske posebnosti i narodnosti. To je bio pokušaj da se, nasuprot različitim nacionalnim idejama u BiH, istakne koncept koji bi pod bosanskim ("bošnjačkim") imenom okupio sve etničke zajednice u BiH. Kalaj je pošao od ideje Osman Topal-paše vezane za interkonfesionalno bošnjaštvo. Nastojao je onemogućiti razvijanje postojećih nacionalnih pokreta i izolovati BiH od političkih uticaja okolnih južnoslavenskih zemalja. Na isticanje "bosanske posebnosti" i usmjerenje aktivnosti u pravcu stvaranja "bosanske nacije" i "bošnjaštva", Kalaja su, u stanovitoj mjeri, silile okolnosti koje su proizilazile iz interesa austrougarske državne politike. Međutim, sva njegova nastojanja ostala su uzaludna, budući da je nacionalna misao već bila uhvatila duboki korijen. Politika bošnjaštva odbačena je poslije gotovo 30 godina austrougarske uprave, kada je 1906. godine objavljen opširan izvještaj o upravi u BiH. Nakon smrti Benjamina Kalaja, 1903. godine, postepeno je ublažavan okupacioni režim. Ukinuta je preventivna cenzura štampe, sprovodi se poreska reforma, okončava se pitanje vjersko-prosvjetne autonomije te se priznaju zahtjevi da BiH dobije izvjesnu samoupravu. Nakon toga, pojedini nacionalno-politički pokreti pristupaju novom stranačkom organizovanju i konstituisanju.

Kalajev nasljednik, Ištvan Burian, je polahko i oprezno, različitim mjerama, gušio politiku bošnjaštva. Bošnjaštvo kao općebosansku nacionalnu ideju i protutežu nacionalnim pokretima, u političkom životu propagirao je i Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak u svom listu "Bošnjak". Poznato je da je Mehmed-beg prvi musliman koji je objavio tekst štampan latinicom.

Građanska politika na području BiH imala je nekoliko razvojnih etapa. Prva se odnosila na aktivnosti vezane za vjersko-prosvjetnu autonomiju. U drugoj fazi iz vjersko-prosvjetnih pokreta formiraju se građanske političke stranke koje su po svojoj ideologiji odgovarale tipu narodnih organizacija. Većina tadašnjih političkih stranaka, s obzirom na to da nije bilo "parlamentarne podloge", smatrala je da u BiH nema uvjeta za djelatnost klasičnih političkih stranaka. Prema tom konceptu, smatralo se da svaki narodni pokret treba ostati jedinstven dok ne ostvari svoje nacionalno-političke i državno-pravne ciljeve, a tek nakon toga moguće je rješavanje socijalnih pitanja.

Prva građanska politička stranka u BiH koja je

Kalaj je pošao od ideje Osman Topal-paše vezane za interkonfesionalno bošnjaštvo. Nastojao je onemogućiti razvijanje postojećih nacionalnih pokreta i izolovati BiH od političkih uticaja okolnih južnoslavenskih zemalja. Na isticanje "bosanske posebnosti" i usmjeravanje aktivnosti u pravcu stvaranja "bosanske nacije" i "bošnjaštva", Kalaja su, u stanovitoj mjeri, silile okolnosti koje su proizilazile iz interesa austrougarske državne politike.

konstituisana bila je Muslimanska narodna organizacija (MNO), osnovana 03.12.1906. godine, koju je vodio Egzekutivni odbor na čelu s Ali-begom Firdusom. Iz bošnjačkog autonomnog pokreta izrasla je politička organizacija Bošnjaka konstituisana na principu tadašnjih građanskih političkih stranaka. Pored zahtjeva za vjersko-mearifsku (prosvjetnu) autonomiju, ova stranka zahtijevala je i autonomiju BiH pod sultanovim suverenitetom. Podržavali su je svi slojevi muslimanskog stanovništva, iako su joj u vođstvu uglavnom bili krupni zemljoposjednici, koji su svoje agrarne interese postavili kao općemuslimansko pitanje. Nasuprot MNO, djelovali su režimski orijentisani građani, nezavisni intelektualci i državni činovnici, koju su sami sebe nazivali "neprednim muslimanima". Oni su 24. do 26.08.1908. godine osnovali Muslimansku naprednu stranku (MNS). Njen program u osnovi nije se razlikovao od programa MNO, ali ona je u nacionalnom pitanju zastupala prohrvatski stav. Uvidjevšu da zbog toga ne uživa podršku širih muslimanskih slojeva, rukovodstvo ove stranke revidira svoj program i odriče se hrvatske nacionalne ideje. Istovremeno, vrše promjenu imena stranke u Muslimansku samostalnu stranku (MSS). Pred prve saborske izbore u aprilu 1910. godine, pokušale su se objediniti MNO i MSS ali su, zbog ambicija pojedinaca, pregovori propali. Istovremeno se iz MNO izdvaja grupa mladih aktivista, prosrpski orijentisanih, koji pokreću list "Samouprava", u kojem ističu da je vođstvo MNO zanemarilo socijalne i kulturne probleme muslimanskog naroda, prije svega seljaštva. Ova grupa nije se konstituisala u političku stranku, a njen kandidat na izborima, Osman Đikić, iz Mostara, dobio je zanemariv broj glasova.

Srpski politički pokret utemeljen je formiranjem Srpske narodne organizacije (SNO) koja je osnovana 27. – 31.10.1907. godine, ujedinjenjem triju političkih grupa koje su se među srpskim stanovništvom oformile sredinom prve decenije XX st. Prvu grupu činile su vođe autonomne borbe na čelu sa Jeftanović Gligorijem i Šola Vojislavom. Kasnije im se pridružuje i intelektualac Srškić Milan. Ta grupa je 1905. godine pokrenula list za politiku, prosvjetu i privredu, "Srpska riječ", u kojem je uglavnom zastupala svoje ekonom-

ske interese. Mlada srpska građanska inteligencija ih je kritikovala tražeći da se sa crkveno-školskog interesa pređe na politička pitanja. Ova druga grupa se, zbog opstrukcija u Sarajevu, okuplja u Mostaru gdje Risto Radulović i Vasilj Grđić pokreću list "Narod". Ovoj grupi priključuje se najveći dio srpske inteligencije. Treća grupa djelovala je uglavnom u Sjeverozapadnoj Bosni. Poznata je po listu "Otađzbina", kojeg je uređivao Petar Kočić. Ova grupa odbacuje ideju o samostalnoj političkoj ulozi inteligencije i vezuje se sa seljaštvom, tražeći, u prvom redu, rješenje agrarnog pitanja. Nakon dužih pregovora, predstavnici sve tri navedene grupe su na sastanku u Sarajevu, 11.05.1907. godine, usvojili rezoluciju kojom su tražili formiranje srpske političke organizacije, što je zajednički ministar finansija, Ištvan Burian, odobrio, pa su na osnivačkoj skupštini stavovi iz razolucije usvojeni kao program SNO. Pored navedenih srpskih političkih stranaka, i doktor Lazar Dimitrijević, iz Sarajeva, formirao je u maju 1907. godine Srpsku narodnu samostalnu stranku, koja je poslije izbornog neuspjeha 1910. godine prestala postojati. Srpsko građanstvo, koje je stajalo na čelu srpskog nacionalnog pokreta, u krajnjoj liniji, željelo je isto što i srpsko seljaštvo, rješenje agrarnog pitanja i sjedinjenje sa Srbijom.

Hrvatski politički pokret sporo i oprezno pristupa formalnom organizovanju. Početkom XX st. jasno se ispoljavaju dvije političke opcije: klerikalna i građansko-liberalna. Inicijativu za stvaranje hrvatske političke oprganizacije dala je građansko-liberalna opcija uz koju su pristali i franjevci. Konstituirajuća sjednica Središnjeg odbora Hrvatske narodne zajednice (HNZ) održana ja 21.02.1908. godine, a prva radna sjednica Središnjeg odbora od 22. do 25.02.1908. godine, na kojoj je za predsjednika izabran Nikola Mandić, advokat iz Sarajeva. Osnova strategije njenog programa bila je da su BiH po "plemenu starosjedilaca i po državnom pravu hrvatske zemlje, pa je prirodno da se priključe Hrvatskoj". Upozorenjima na malobrojnost Hrvata u BiH vršili su homogenizaciju hrvatskog stanovništva. Kao natkonfesionalna organizacija, računali su i na pridobijanje muslimana za hrvatsku nacionalnu ideju. Ova stranka o agrarnom pitanju nije

zauzela nikakav stav. Zbog opredjeljenja da vjeru ne treba uplitati u politiku, došli su u sukob sa sarajevskim nadbiskupom Josipom Štadlerom, koji je smatrao da je osnovni zadatak hrvatske politike u BiH da okupi sve katolike. Štadler je 18.01.1910. godine osnovao svoju političku stranku utemeljenu na ideološko-političkim načelima katoličkog klerikalizma, Hrvatsku katoličku udruhu za BiH (HKU). Njega su podržavali austrijski hrišćanski socijalisti i slovenački klerikalci. U programu, ova stranka tražila je priključenje BiH Hrvatskoj "na osnovu državnog prava i narodnog načela".

U opoziciji prema austrougarskoj upravi bile su SNO i MNO, a ostale stranke držale su se lojalno. HNZ i HKU odobrile su akt okupacije. Vremenom su ove stranke dobivale obilježja savremenih političkih organizacija koje su s izvjesnim modifikacijama nastavile svoj život i poslije završetka Prvog svjetskog rata. One su okupljale pristalice na principima iste vjerske pripadnosti, što je u krajnjoj konzekvenci ostala karakteristika političkog okupljanja i organizovanja većine političkih stranaka na području BiH, izuzimajući SKJ, SDP i ostale multietničke političke stranke.

Prvi Ustav proglašen je 20.02.1910. godine, a prvi saborski izbori održani su od 12. do 28.02.1910. godine. Tada je SNO osvojila svih 31 "pravoslavna mandata", MNO svih 24 "muslimanska mandata", a od ukupno 16 "katoličkih mandata" HNZ je dobila 12, a HKU 4 mandata. Ustav nije donio značajnije promjene u upravi BiH. Vrhovna vlast i dalje je ostala u rukama Zajedničkog ministarstva finansija u Beču i njegove agencije-činovničke Zemaljske vlade u Sarajevu. Ustav i njegovi prateći zakoni uveli su u politički život tri nove institucije: Sabor, Zemaljski savjet i Katarsko vijeće. Bosanski sabor po ustavu nije imao zakonodavnu vlast, koja je i dalje ostala u nadležnosti Cara i Kralja, odnosno Vlade u Beču i Pešti. Prestankom rada Bosanskog sabora, krajem juna 1914. godine, i izbijanjem Prvog svjetskog rata, prestaje i stranačko-politički život u BiH u to doba.

MUSLIMANSKA NARODNA ORGANIZACIJA

MNO je prva građanska politička stranka u BiH koja istakla svoj program i sprovela formalnu organizaciju sa glavnim, okružnim i mjesnim odborima. Nastala je iz autonomnog pokreta nakon progona muftije Džabića. Marta 1905.godine Zemaljska vlada donijela je odluku da se za održavanje islamskih školskih zavoda uvede porez od 5% na prihode. Narod je na to odgovorio: „Ni pare bez vjersko-prosvjetne (mearifske) autonomije“. Ohrabreni ovim, vođe MNO koje su ostale u BiH, 24.03.1905.godine predale su namjesniku lštvanu Burijanu predstavku u kojoj traže: „Ukidanje

vanrednih policijskih mjera, koje ograničavaju slobodu rada i kretanja, Dozvolu povratka u domovinu licima proglašenim neovlaštenim iseljenicima (Džabić i ostali), Puštanje interniranih na slobodu, itd.“. Posebno su se aktivirali veleposjednici koji su ocijenili da je to prilika za isticanje agrarnih zahtjeva. Muslimanska deputacija (Šerif Arnautović, Muhamed-beg Džinić, Šemsi-beg Zaimović i Derviš-beg Miralem) u februaru 1906.godine, preko Beograda, otputovala je u Istanbul da od muftije Džabića primi dokumente i ovlaštenja za daljnje vođenje autonomnog pokreta, što im je muftija Džabić i uručio. Po povratku u BiH, u aprilu 1906. godine, Šerif Arnautović i navedeni preduzimaju korake za pokretanje naroda u akciju i ponovno otvaranje Kancelarije u Budimpešti, radi upoznavanja javnosti sa programom i akcijama autonomnog pokreta.

Zemaljsko-vakufsko povjerenstvo, imenovano od strane Vlade, pruža podršku autonomnom pokretu. Na sjednici u maju 1906.godine, na prijedlogu Akifa Biserovića, usvojena je peticija kojom se od Vlade tražilo da do kraja 1906.godine riješi pitanje autonomije BiH.

lštvan Burijan izdao je Izjavu delegacijama navodeći da će spornim pitanjima mešihata izići u susret, naglašavajući dva zahtjeva:

- Da ulema bude podvrgnuta halifi (sultanu) i njegovom savjetniku šejhu-l-islam u
- Da će se pitanje vakufsko-mearifska autonomije riješiti kada se muslimani definitivno slože oko svojih zahtjeva i reprezentativnih zastupnika.

Muslimani su brzo ispunili oba zahtjeva i istakli pitanje „hljeba i društvenog položaja“. Posebno su istakli: materijalno smo opali i društveno zaostali, trgnimo se i pođimo naprijed. Moramo povesti političku organizaciju, da bi smo mogli složno na jedna usta zatražiti svoja prava, ali moramo, ako ne prije, a ono uporedo s tim povesti i ekonomsku organizaciju, koja bi bila sigurno i jako utočište naše borbe“.

Formiranju Muslimanske narodne organizacije prethodio je progon mostarskog muftije Ali Fehmija Džabića iz Bosne i Hercegovine u Istanbul. Naime, 03. maja 1899.godine izvršeno je konspirativno pokatoličenje i udaja djevojke Fate Omanović. Dva dana nakon toga, oko 1.000 Mostaraca održalo je protestnu skupštinu, a 06. maja u kiraethani (čitaonici) Krcine medrese konstituisan je odbor dvanaestorice, na čelu s muftijom Džabićem. Ovaj odbor je 14.10.1899. godine u Beču podnio predstavku Benjaminu Kalaju, a 19.10. iste godine Caru i Kralju Franji Josipu I., koji je dana 02.02.1900.godine u odgovoru istakao: „Država ne nalazi razloga da išta preduzme, jer za to nema razloga“.

U razdoblju od 1946. do 1949. godine komunističke vlasti su ukinule bosanskomuslimansko nacionalno ime priznato u toku NOR-a. Muslimani kao narod nisu unijeti u prvi Ustav BiH, 1946. godine. Nakon toga, 1947. godine, ukinut je Glavni odbor Muslimana u BiH. Popisom stanovništva 1948. godine službena politika Muslimane tretira kao neopredijeljene, očekujući da ih se većina opredijeli u srpskom ili hrvatskom pravcu.

Nedugo nakon skupštine u Mostaru, u Travniku je aktivirana opozicija Džabićevom pokretu pod imenom „Der hailige mufti“. U proljeće 1900. godine ovaj pokret stupio je u vezu sa srpskim političarima, a u avgustu 1901. godine, u kući Ahmet-age Hende u Kiseljaku u tajnosti su se sastali bošnjačke i srpske vođe na čelu s muftijom Džabićem i Gligorijem-Glišom Jeftanovićem. Dogovarali su organizaciju vlasti na način da bi uvažavali visoku portu, s tim da bi u BiH bili guverner i njegov zamjenik (Bošnjak i Srbin) koji bi se na ovim pozicijama mijenjali prema dogovoru.

U januaru 1902. godine, muftija Džabić sa još pet prijatelja odlazi u Istanbul radi obavljanja vjerskih poslova i kupovine ćilima za mostarske džamije, što austro-ugarske vlasti koriste da bi mu zabrane povratak u BiH. Zabranu su propagandno obrazložili da je muftija Džabić pobjegao iz BiH.

Dva mjeseca nakon toga i Šerif Arnautović je interniran u Rašku Goru. On, nakon toga, sa grupom Bošnjaka lađom, preko Save, Dunava i Crnog Mora odlazi kod muftije Džabića, prognanog u Istanbul, i ukazuju mu na teške prilike u Bosni i Hercegovini. Tom prilikom muftija Džabić ih je savjetovao i instruisao da osnuju političku stranku, što su oni i učinili u povratku u Slavenskom Brodu. Nažalost, na osnivačkoj skupštini, kada je formiran Egzekutivni odbor, došlo je do podjele na dvije frakcije: koščuni-tvrđiši i mehkiše.

Dana 03.12.1906. godine, u Slavenskom Brodu, na pismeni poziv Ali-bega Firdusa održan je sastanak muslimanskih prvaka iz cijele BiH, na kojem je formirana MNO. Većina prisutnih (koščuni) tražili su da se borba za autonomiju proširi pitanjima političkih sloboda i agrarnih odnosa. Manjina (mehkiši) bili su za to da se borba nastavi isključivo za vakufsku i vjersko-prosvjetnu (mearifsku) autonomiju. Na ovoj sjednici je izabran Egzekutivni odbor, čije je sjedište bilo u hotelu „Paris“ u Budimpešti. Za predsjednika odbora izabran je Ali-beg Firdus, zemljoposjednik iz Livna.

Agrarni odnosi istaknuti su kao opšte-muslimansko pitanje. Vladi je zamjereno na pretvaranju privatnog (mulk) u državni (erazi mirije) posjed. Tražilo se

izvršenje Saferskog zakona, ukidanje paušalizacije desetine, vraćanje prava na ispašu i korištenje opštinskih šuma, ukidanje naredbe o neovlaštenim iseljenicima i dozvola za njihov povratak u BiH. Zahtijevano je uvođenje građanskih sloboda, sloboda javnih korporacija i opštinska samouprava. Istaknuto je da muslimani moraju biti u vezi sa halifatom, odnosno šejhu-l-islamom. Zaključili su da je „neodrživo da inovjerna vlada upravlja vjerom muslimana“. Ustali su protiv davanja državne zemlje i preduzeća strancima, stvaranju beskućnika i bezzemljaša muslimana, hapšenju muslimana u vrijeme dok Hrvati drže javne manifestacije i sl. Demantovali su vladinu propagandu da muslimanski prvaci formiraju MNO (po napatku Srba i u korist Srbije). List MNO zvao se „Musavat“ (jednakost). MNO je smatrala da je „BiH dio turske carevine, a Austro-Ugarska opunomoćenicom evropskih sila koje su joj na Berlinskom kongresu samo povjerile upravu i uređenje ovih pokrajina“.

Prvi izbori u BiH obavljani su početkom 1907. godine. Učestvovalo je oko 130.000 odraslih muslimana. U svim mjestima izabrani su Milletski odbori MNO, koji su poslali svoje delegate (njih oko 100) na Prvu skupštinu MNO u Budimpeštu, na kojoj je izabran i proširen Egzekutivni odbor od 18 članova kojima je povjereno da o svim pitanjima zastupaju muslimane BiH.

Narodnu kancelariju MNO u Budimpešti namjesnik Ištvan Burijan stalno je zaobilazio, mada je Egzekutivni odbor saradivao sa Zemaljskim vakufskim povjerenstvom, ali mu je isto odbilo saradnju, obrazlažući to da ne mogu govoriti u ime naroda, pošto su imenovani od strane Zemaljske vlade. Javnost van BiH otpočela se sve više interesovati za muslimansko pitanje i stanje u BiH.

MNO je uspjela dobiti kulturno-vjersku autonomiju, ali je kao stranka, zbog njene procjene da su austro-ugarske vlasti bile najbolji garant zemljoposjedničkih privilegija, ostala vjerna monarhiji.

(Nastavit će se...)

BOSNA, BOŠNJACI I DEJTON

BILA JEDNOM JEDNA ZEMLJA SRPSKIH ZLOČINA(CA)

U ovome radu data je jedna kratka analiza nekih kontradiktornosti u dijelu koji se odnosi na ugovorne strane Mirovnog sporazuma kao i presuda Haškog tribunala za bivšu Jugoslaviju. Jedan od potpisnika tog Sporazuma je bio i Slobodan Milošević, a koji je optužen i kome je suđeno za najteže oblike kršenja međunarodnog humanitarnog prava. U tom postupku donešena je i međupresuda za slučaj „Bosna“. Postupak Slobodnu Miloševiću pred Haškim tribunalom za bivšu Jugoslaviju nije okončan zbog smrti optuženog.

Pored toga jedna od manjkavosti i kontradiktornosti Dejtonskog mirovnog sporazuma ogleda se i u činjenici da je država tim sporazumom podijeljena na dva entiteta (Republika Srpska i Federacija BiH), a što je suprotno prirodnom biću Bosne i Hercegovine, kao višestoljetnoj multietničkoj, multikulturalnoj i multireligioznoj zajednici.

Podjelom države na entitete prihvaćeno je zatečeno stanje na terenu, a koje je nastalo usljed brutalnog rata i agresije na međunarodno priznatu Bosnu i Hercegovinu. I ta podjela je štetna po opstojnost države i Bošnjaka kao najmnogobrojnijeg naroda u BiH.

UVOD

Dejtonski mirovni sporazum je potpisan 14. decembra, 1995. godine u Parizu (prethodno je prafriran 21. novembra, 1995. godine u Dejtonu-SAD). U čemu je kontradiktornost i nedosljednost ovog sporazuma, a koji je očigledna prepreka u funkcionisanju države Bosne i Hercegovine i nakon 17 godina od potpisivanja istog, data je u analizi ovog rada.

Potpisnici Mirovnog sporazuma su bili: Alija Izetbegović u ime Republike Bosne i Hercegovine, Franjo Tuđman u ime Republike Hrvatske i Slobodan Milošević u ime SR Jugoslavije (Srbija i Crna Gora). Mirovni sporazum su potvrdili predstavnici Međunarodne zajednice svojim potpisima i to: predstavnici Evropske unije, Republike Francuske, Savezne Republike Njemačke, Ruske Federacije, Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Irske i SAD-a. Mirovni sporazum u svojim opštim odredbama ima 11. članova i isto toliko aneksa, koji čine sastavni dio sporazuma, a to su :

- Aneks 1-A (Sporazum o vojnim aspektima mirovnog rješenja),
- Aneks 1-B (Sporazum o regionalnoj stabilizaciji),
- Aneks 2 (Sporazum o graničnoj liniji između entiteta i odnosnim pitanjima),
- Aneks 3 (Sporazum o izborima),
- Aneks 4 (Ustav Bosne i Hercegovine),
- Aneks 5 (Sporazum o arbitriranju),
- Aneks 6 (Sporazum o ljudskim pravima),
- Aneks 7 (Sporazum o izbjeglicama i raseljenim licima),
- Aneks 8 (Sporazum o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika),
- Aneks 9 (Sporazum o osnivanju javnih korporacija BiH),
- Aneks 10 (Sporazum o civilnom sprovođenju mirovnog rješenja),
- Aneks 11 (Sporazum o međunarodnim policijskim snagama).

Mirovnim sporazumom je, kako se vidi, uspostavljen i Aneks 4, koji je označen kao Ustav Bosne i Hercegovine, po kome je prihvatajući „zatečeno“ stanje na terenu država podijeljena na dva entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska). To „zatečeno“ stanje je „proizvod“ rata i agresije na državu Bosnu i Hercegovinu u čemu je, kao jedan od glavnih „izvođača“ bio i Slobodan Milošević.

Kada se govori o Dejtonskom mirovnom sporazumu uvijek se moraju imati u vidu ko su potpisnici Sporazuma i kakav je njegov sadržaj. Sama ta činjenica jasno nam govori o karakteru četverogodišnjeg rata u Bosni

i Hercegovini iz čega proizilazi da se radilo o agresiji pri čemu vršena teška kršenja Međunarodnog humanitarnog prava, sa najtežim oblikom genocidom nad bošnjačkim narodom.

SUĐENJA PRED HAŠKIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Haški tribunal za bivšu Jugoslaviju je osnovan Rezolucijom Savjeta bezbjednosti broj 827/93 u kojoj između ostalog stoji: „Izražavajući još jednom krajnju zabrinutost zbog daljnjih izvještaja o široko rasprostranjenim i flagrantnim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava koja se vrše na teritoriji bivše Jugoslavije, a posebno u Republici Bosni i Hercegovini, uključujući izvještaje o masovnim ubistvima, masovnom, organizovanom i sistematskom zatočenju i silovanju žena, te o nastavku prakse „etničkog čišćenja“ čiji je cilj, pored ostalog, osvajanje i zadržavanje teritorije“.

Uvidom u suđenje i presude Haškog tribunala za bivšu Jugoslaviju izvodi se zaključak da se skoro cjelokupno civilno i vojno rukovodstvo Srbije i Republike Srpske iz tog vremena (1992.-1995.godina) optuženo pred tim Tribunalom.

U Međupresudi se, između ostalog, kaže: „U vezi s argumentima amici curiae koji se odnose na genocid, Sud smatra da ima dovoljno dokaza da je postojao udruženi zločinački poduhvat, koji je uključivao članove rukovodstva bosanskih Srba, čiji su cilj i namjera bili da se bosanski Muslimani djelimično unište kao grupa i da su njegovi učesnici izvršili genocid u Brčkom, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Bijeljini, Ključu i Bosanskom Novom.“

Pored toga u njoj se govori i o postojanju plana ili politike Srpske demokratske stranke (SDS) u BiH za preuzimanje vlasti u opštinama, koji je objelodanjen kroz varijante A i B, pri čemu je – kako je navedeno – za Miloševića da je bio dio udruženog zločinačkog poduhvata „koji je uključivao članove rukovodstva bosanskih Srba.“

„Na 16. sjednici Skupštine Republike Srpske, održanoj u maju 1992.g., usvojeno je šest strateških ciljeva koji treba da dovedu do srpskog ujedinjenja u naredne četiri godine. Ti ciljevi su bili (1) razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice i državno razdvajanje, (2) uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine, (3) uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, (4) uspostavljanje granice na Uni i Neretvi, (5) podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio i (6) dobijanje izlaza na more za Republiku Srpsku“ stoji u navodima međupresude.

Sa naslovom „Dokazi o genocidnoj namjeri rukovodstva bosanskih Srba“, Međupresuda navodi da su „Radovan Karadžić i Biljana Plavšić izjavili (su) da je osnovni cilj rata koji vode Srbi preraspodjela stanovništva Bosne i Hercegovine kako bi Srbima pripala kontrola nad

jedinstvenim povezanim komadom teritorije, koji bi obuhvatio čitavu granicu sa Crnom Gorom, Srbijom i sva područja na kojima historijski žive Srbi. Zbog toga je trebalo ukloniti veliki broj bosanskih Muslimana, jer su oni bili većinsko stanovništvo u dolini Drine u sjeveroistočnoj Bosni, uz granicu sa Srbijom.“

Konačno u dijelu pod „Bosna“ Pretresno vijeće je konstatovalo da smatra kako ima dovoljno dokaza da je (1) postojao udruženi zločinački poduhvat, koji je uključivao članove rukovodstva bosanskih Srba, čiji su cilj i namjera bili da se bosanski Muslimani djelimično unište kao grupa i da su njegovi učesnici izvršili genocid u Brčkom, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Bijeljini, Ključu i Bosanskom Novom, (2) optuženi bio učesnik tog udruženog zločinačkog poduhvata, (3) optuženi bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, koji je uključivao članove rukovodstva bosanskih Srba, čiji je cilj bio izvršenje drugih zločina koji nisu genocid i da je mogao razumno da predvidi da će taj zločin dovesti do genocida koji će drugi učesnici udruženog zločinačkog poduhvata izvršiti nad dijelom bosanskih Muslimana kao grupom i da je on izvršen, (4) optuženi pomagao i podržavao vršenje zločina genocida ili bio saučesnik u vršenju tog zločina, jer je znao za udruženi zločinački poduhvat i njegovim učesnicima pružio značajnu pomoć, svjestan toga da su njegov cilj i namjera djelimično uništenje bosanskih Muslimana kao grupe, (5) optuženi bio nadređeni određenim osobama za koje je znao ili imao razloga da zna da se spremaju da izvrše ili da su izvršili genocid nad dijelom bosanskih Muslimana kao grupom i da nije preduzeo neophodne mjere da spriječi genocid ili kazni njegove izvršioce.“

Međupresuda Miloševiću pokazuje da je postojao udruženi zločinački poduhvat, koji je uključivao članove rukovodstva bosanskih Srba, čiji su cilj i namjera bili da se bosanski Muslimani djelimično unište kao grupa i da su njegovi učesnici izvršili genocid u Brčkom, Prijedoru, Sanskom Mostu, Srebrenici, Bijeljini, Ključu i Bosanskom Novom. Također, međupresuda pokazuje da je Milošević kao nadređeni sa rukovodstvom bosanskih Srba (SDS) bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata koji je ne samo planiran, nego i izvršen.

Ovdje ćemo navesti i presudu Haškog tribunala Radislavu Krstiću, koji je kao načelnik Štaba vojske Republike Srpske i zamjenik komadanta Drinskog korpusa osuđen na 35 godina zatvora. Nakon prvostepene Presude i Žalbe Krstićeve odbrane, Žalbeno vijeće ICTY je izreklo Presudu 19. aprila 2004. i osudilo Radislava Krstića za pomaganje i podržavanje genocida, pomaganje i podržavanje ubistava (kršenja zakona i običaja ratovanja); istrebljenje i progone (zločini protiv čovječnosti) počinjene od 13. do 19. jula 1995., i za ubistva (kršenja zakona i običaja ratovanja) i progone (zločini protiv čovječnosti) počinjene od 10. do 13. jula 1995. u Potočarima. Žalbeno vijeće je jednoglasno osudilo Radislava Krstića na 35 godina zatvora.

Sudsko vijeće je u prvostepenoj Presudi konstatovalo da je, nakon što je Vojska bosanskih Srba zauzela srebreničku enklavu, Radislav Krstić znao za genocidnu

Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (kolokvijalno više u upotrebi kao Dejtonski mirovni sporazum) obiluje mnogim manjkavostima, nedosljednostima i kontradiktornostima (na primjer: način na koji je Sporazum potpisan uz žestok pritisak Međunarodne zajednice, a pogotovo Američke administracije, te očite kontradiktornosti u mnogim oblastima kao što su pitanje ljudskih prava i slično).

namjeru nekih članova Glavnog štaba VRS. Krstić je bio svjestan da Glavni štab VRS nije imao dovoljno resursa da izvrši egzekucije samostalno i da bez upotrebe resursa Drinskog korpusa ne bi mogao provesti svoj genocidni plan. Krstić je znao da time što dozvoljava da se koriste resursi Drinskog korpusa čini značajan doprinos pogubljenju zatvorenika. Od 13. do 19. jula 1995., 7.000 do 8.000 je sistematski ubijeno u masovnim pogubljenjima, a ostali stanovnici koji su se tada nalazili u Srebrenici (približno 25.000 žena, djece i starijih osoba) prisilno su premješteni iz enklave.

Zašto je država podijeljena na entitete

Najbolji odgovor na ovo pitanje možemo prepoznati u knjizi Tejlora Brenča, koju je posvetio u svojim razgovorima sa Bilom Klintonom, tadašnjim predsjednikom SAD-a.

Klinton je historičaru Tejloru Brenču (Taylor Branch) koji je napisao knjigu na osnovu privatnih razgovora sa Klintonom, tokom njegova dva mandata u Bijeloj kući, kasnije rekao da Evropska unija nije željela „muslimansku državu u Evropi.“ Klinton je želio ukidanje embarga na oružje Bosni i Hercegovini tokom svog prvog mandata, objavio je Tejlor Brenč, jer je njegova administracija smatrala da je embargo kažnjavao BiH kao najslabiju državu regije, koja je bila i najveća žrtva.

Za razliku od susjeda Srbije i Hrvatske, većinski muslimansko stanovništvo u Bosni i Hercegovini bilo je izolovano i bez pristupa naoružanju, navedeno je u prvom poglavlju Brenčove knjige. Klinton je rekao da su evropski saveznici blokirali ukidanje embarga, pravdajući svoja protivljenja, kako je rečeno, mogućim humanitarnim razlozima. Smatrali su da će dodatno naoružanje samo rasplamsati krvoproliće, ali su nezvanično, naveo je Klinton, ključni saveznici prigovarali kako bi nezavisna Bosna i Hercegovina bila „neprirodna“ kao jedina muslimanska država u Evropi. Klinton je rekao i da su saveznici u Evropi podržavali embargo upravo zato što se njime Bosna i Hercegovina zadržavala u nepovoljnom položaju.

Saveznici su osporavali mogućnost da Sjedinjene Drža-

ve predlažu promjene u politici u situaciji u kojoj američki vojnici uopšte nisu ugroženi. U knjizi piše i da su evropski saveznici podržavajući svoje mirovne snage kao znak predanosti, pretvorili ih u štit srpskim vojnim snagama za postepeno rasparčavanje Bosne i Hercegovine.

Brenč navodi da je Klintonu rekao kako je šokiran takvim cinizmom koji liči na diplomatiju "žmirenja na jedno oko" prema patnjama evropskih Jevreja tokom Drugog svjetskog rata, a da je predsjednik samo slegnuo ramenima. Klinton je za francuskog predsjednika Fransoa Miterana kazao da je bio posebno bezobziran kada je rekao da muslimanskoj državi nije mjesto u Evropi. Istovremeno, britanski zvaničnici govorili su o bolnoj ali, kako je rečeno, stvarnoj kršćanskoj Evropi. Nasuprot britanskim i francuskim stavovima, kazao je Klinton, njemački kancelar Helmut Kol, među ostalim, podržavao je ukidanje embarga na oružje, što nije uspjelo jednim dijelom i zato što Njemačka nije imala mjesto u Vijeću sigurnosti UN-a.

Bivši američki predsjednik je ukazivao da politika međunarodne zajednice prema BiH nije bila poštena.

ZAKLJUČAK

Iz ove kratke analize određenih kontradiktornosti i manjkavosti Dejtonskog mirovnog sporazuma uočavamo da je on kao takav i nakon 17 godina od njegovog potpisivanja usporio i dalje usporava funkcionisanje države Bosne i Hercegovine. Pored toga bilo je sasvim jasno da je država Bosna i Hercegovina tim sporazumom bila žrtva i svojevrсна zavjera Međunarodne zajednice sa ciljem da se namire velikosrpski i velikohrvatski politički ciljevi i interesi, a sve na štetu BiH kao države i Bošnjaka, kao najmnogobrojnijeg naroda u BiH. Dovoljavanje da optuženik za najteže oblike kršenja međunarodnog humanitarnog prava Slobodan Milošević, bude potpisnik jednog međunarodnog sporazuma, je očit dokaz da je Međunarodna zajednica zatvarala oči i amnestirala njegove zločine. Pored toga amnestirani su

i drugi zločini, a posebno zločin u zaštićenoj zoni UN-a „Srebreničkoj enklavi“ u kojoj je počinjen genocid, kao najteži oblik kršenja međunarodnog humanitarnog prava, a što je potvrđeno i presudom Međunarodnog suda pravde u predmetu po tužbi BiH protiv Srbije i Crne Gore, te presudom Haškog tribunala za bivšu Jugoslaviju u suđenju Radislavu Krstiću za genocid u Srebrenici. To amnestiranje zločina je potvrđeno priznavanjem postojanja Republike Srpske.

IZVORI I LITERATURA

1. Begić Kasim: „Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Dejtonskog sporazuma“, Sarajevo 1997.godine;
2. Duvnjak Nedžad: „Ogledi o Dejtonskoj Bosni i Hercegovini“, Sarajevo 2004.godine;
3. Lukić Vladimir i Popović Vitomir: „Dokumenti.Dejton-Pariz“, Banja Luka 1996.godine;
4. Aneks 4 Mirovnog sporazuma (Ustav BiH);
5. Rezolucija Savjeta bezbjednosti broj 827/93 o osnivanju Međunarodnog tribunala za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjenog na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991.godine (Haški tribunal za bivšu Jugoslaviju);
6. Florance Hartman: „Mir i kazna“, Bošnjački institut 2008.godine;
7. Ričard Holbruk: „Kako završiti rat“, TKP Šahinpašić, Sarajevo 1998.godine;
8. Presuda Međunarodnog suda pravde: „BiH protiv Srbije i Crne Gore, 26.02.2007.godine“, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2008. godine;
9. Taylor Branch „Klintonove kasete“, 2009. godina;
10. www.icty.com (Međupresuda Haškog tribunala Slobodanu Miloševiću).

Srbija Eurointegracije – pitanje Sandžaka

BRISEL “TVRDI PAZAR” NA SANDŽAKU

Prema Izvještaju Evropske komisije i Evropskog parlamenta koji se odnose na Sandžak, a ujedno su i uslov približavanja Srbije Evropskoj uniji, od službenog Beograda se zahtijeva adekvatno rješavanje nagomilanih problema u Sandžaku.

Nastojanje institucija Evropske unije i njenih lidera u procesu pridruživanja novih država članica ne ogleda se samo u promoviranju ideje Evrope kao ekonomsko i socijalno stabilne zajednice već i u promoviranju autentičnih demokratskih vrijednosti koje su okosnica društvenih odnosa u Evropi, odnosa koji posjeduju izuzetan moralni kvalitet koji je utkan i u pravni sistem zemalja članica. Iskustva demokratije se pokušavaju predstaviti i ponuditi državama koje nemaju demokratsku tradiciju, a mi bi rekli, nemaju osjećaj za pravednost i naklonjenost idejama koje su očišćene od ksenofobije, nacionalizma i etnocentrizma, već gaje i njeguju drugačije principe koji trebaju biti uzor takvim, nedemokratskim ili kvazidemokratskim društvima. Na prvi pogled pomislili bismo da pred evropske institucije stoji lahak zadatak koji se može brzo riješiti. Međutim, teškoće i esencija samoga problema stoji mnogo dublje i može se analizirati kroz prizmu ideologija koje primordijalno konstruiraju stavove i utiču na duh naroda ili, kako danas znamo reći, kreiraju javno mnijenje na osnovu metafizičkih spekulacija koje nemaju uporišta u činjenicama, realnom svijetu, ljepoti ophođenja i dostojanstvu, već u satanističkoj mitologiji koja se ne želi napustiti ni po cijenu odustajanja od euroatlantskih integracija. Zainteresirane države za ulazak u Evropsku uniju moraju revidira-

ti svoje stavove i prihvatiti standarde Unije bez selektivnog pristupa prema principima koji čine temelj takvog udruživanja i predstavljaju visoke demokratske standarde koji se tiču, prije svega, slobode pojedinca bez obzira kojoj grupaciji pripadao, uvažavanju teritorijalnog integriteta međunarodno priznatih država, efikasan i autonoman rad sudskih organa, slobodu medija i korektan odnos prema svim građanima bez obzira na njihovo porijeklo ili kulturološko opredjeljenje i posebno, prema pripadnicima nacionalnih manjina. Ono što je krucijalno u ovome radu odnosi se na pitanje spremnosti nedemokratskih tradicija da se odreknu raznih diskursa koji imaju autoritarnu, a nerijetko i totalitarnu pozadinu i da se prihvati onaj stil koji upućuje na suživot i demokratski obrazac uz konstataciju da je iskren odnos prema principima humanizma bitnost na koju posebno treba obratiti pažnju. To je ono što pravi neotklonjivu smetnju na putu eurointegracija uz uočljiv nedostatak iskrenosti i stasalosti za prihvatanje tih vrijednosti od strane političkih i drugih elita i većine građanstva. Mišljenja smo da postoje zemlje koje nisu spremne za prihvatanje ovih ideja i da ne rade na njihovom promoviranju, već da jednostavno slijede i dalje svoju politiku i kreiraju javno mišljenje da se nacionalizam ni po koju cijenu ne smije napuštati, a da se samo deklarativno na neki način zagovara demokracija. Mišljenja smo također, da je Srbija jedna od onih država koja je samo u formalnom smislu za demokratiju, a da se na terenu i dalje rukovodi onim principima koji su opustošili i Srbiju i okruženje, a posebno Bosnu i Hercegovinu i Bošnjake. Navest ćemo samo nekoliko primjera koji nedvosmisleno ukazuju na naše tvrdnje, koji imaju obavezu prihvatljivosti za režim u Beogradu, a produkt su institucija Evropske unije, zakona na kojima ona funkcionira, a koje je Beograd prihvatio kao vrijednosti koje će slijediti.

NEPOVREDIVOST TERITORIJALNO-KULTUROLOŠKOG PROSTORA

Srbija kao jedna od država koja hoće pristup Evropskoj uniji mora ispuniti neke od uslova koji se pred nju postavljaju i na taj način pokazati spremnost da prihvata one principe koji su standardi u Evropskoj uniji. Ono što je za nas bitno i čime ćemo se baviti u ovome radu jesu dijelovi Izvještaja Evropske komisije i Evropskog parlamenta koji se odnose na Sandžak, a ujedno su i uslov približavanja Srbije Evropskoj uniji, tako da se od službenog Beograda zahtijeva adekvatno rješavanje nagomilanih problema u Sandžaku. Ti problemi su svima dobro poznati, i naravno, nisu svi obuhvaćeni u ovim izvještajima, ali ako

U posljednjem Izvještaju Komisije od 10. oktobra, 2012. godine, stoji i to da se treba pristupiti rješavanju pitanja transparentnosti i dosljednosti u procesu registriranja tradicionalnih vjerskih zajednica i da se riješi pitanje vjeronauke i statusa nastavnika vjeronauke, a kako stoji u izvještaju, posebno u vezi sa islamskom vjeroispovješću.

se u globalu prihvati princip univerzalnih vrijednosti u rješavanju tih problema, onda ih zasebno ne treba ni navoditi. Na ovome mjestu izdvajamo one momente iz izvještaja koji se nalažu Srbiji, a odnose se na otklanjanje nedemokratskih kriterija u procesu konstituiranja Bošnjačkog nacionalnog vijeća i akreditiranja nekih studijskih programa na Internacionalnom univerzitetu u Novom Pazaru kako stoji u izvještaju povjerenika Evropskog parlamenta za Srbiju, gospodina Jelka Kacina iz novembra mjeseca 2010. godine. Umjesto da krene s rješavanjem ukazanih probleme u Sandžaku, zvanični Beograd je od onda, pa do danas permanentno inicirao i proizvodio nove, i produbljivao stare probleme, tako da u posljednjem Izvještaju Komisije od 10. oktobra, 2012. godine, stoji i to da treba pribjeći rješavanju pitanja transparentnosti i dosljednosti u procesu registriranja tradicionalnih vjerskih zajednica i da se riješi pitanje vjeronauke i statusa nastavnika vjeronauke, a kako stoji u izvještaju, **posebno u vezi sa islamskom vjeroispovješću.** U ovom Izvještaju se posebno naglašava i obaveza Srbije da učini napredak u zaštiti kulturnog

nasljeđa nacionalnih manjina i zvanične upotrebe maternjeg jezika nacionalnih manjina u skladu sa Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina, dokumentom koji je država Srbija prihvatila i potpisala kao obavezu da će sve ono što stoji u njemu biti implementirano u državi i u sopstveni pravni sistem. Imajući ovo u vidu, logično je, da se kod većine Bošnjaka javlja nelagode i protesti uslijed nepoštivanja ovih obaveza, posebno kada je u pitanju problem regionalizacije Srbije. Poznato je da je Sandžak teritorijalno kulturološka koherentnost čiji se sklad, na osnovu ovih kriterija koji su prihvaćeni od Srbije, ne smije urušavati, prekrajati ili pripajati nekakvim administrativnim jedinicama tipa statističkih i drugih regiona ni po koju cijenu, jer bi se u suprotnom izgubila ona posebnost koja tvori Sandžak i specifičnost naroda koji živi na tom prostoru. Unatoč jasnoj situaciji kada je Sandžak u pitanju i nepovredivost teritorijalno-kulturološkog prostora, zvanični Beograd po svaku cijenu radi na dezintegriranju Sandžaka, ne poštujući, kako domaće, tako ni međunarodne najviše pravne akte, kao i upute u preduzimanju radnji za pozitivno rješavanje problema. Suprotno tome, vlast u Beogradu, sarađujući sa onim političkim predstavnicima Bošnjaka koji ne zastupaju interese svoga naroda ozbiljno dovodi u pitanje prava pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji, i donosi veliki broj odluka koje su protivustavne, protivzakonite i odluka koje nisu u skladu s međunarodnim pravom, a sve u cilju da se region Sandžak ne uspostavi i da se po svaku cijenu Sandžak proba „utopiti“ u nekakav region u kojem bi se izgubila sandžačka posebnost. Ustav Republike Srbije u članu 78. kaže: **Zabranjeno je preduzimanje mera koje bi prouzrokovale veštačko menjanje nacionalnog sastava stanovništva na područjima gde pripadnici nacionalnih manjina žive tradicionalno i u značajnom broju.** Isto tako, članom 22. Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina se kaže: **Zabranjuju se mere koje menjaju odnos stanovništva u oblastima naseljenim nacionalnim manjinama i koje otežavaju uživanje i ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina.** Međunarodno pravo, također, ne predviđa bilo kakva etničko-kulturološka prekranja, posebno onih entiteta koji imaju historijsko utemeljenje na određenoj teritoriji te na osnovu toga izdvajamo dva dokumenta Savjeta Evrope koji ukazuju na to. Pomenuta Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina u članu 16. kaže: **Ugovornice će se uzdržavati od mera koje menjaju odnos stanovništva u oblastima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina, a imaju za cilj ograničavanje**

Vlast u Beogradu, sarađujući sa onim političkim predstavnicima Bošnjaka koji ne zastupaju interese svoga naroda, ozbiljno dovodi u pitanje prava pripadnika bošnjačke nacionalne zajednice u Republici Srbiji, i donosi veliki broj odluka koje su protivustavne, protivzakonite i odluka koje nisu u skladu s međunarodnim pravom, a sve u cilju da se region Sandžak ne uspostavi i da se po svaku cijenu Sandžak proba „utopiti“ u nekakav region u kojem bi se izgubila sandžačka posebnost.

prava i sloboda koji proizilaze iz načela sadržanih u ovoj Okvirnoj konvenciji. Nedvosmisleno se, kao što vidimo, ovim pravnim odredbama onemogućava pokušaj da se životni prostor jedne nacionalne posebnosti naruši tako što bi se uključivanjem jednog posebno kulturno-historijskog prostora kao što je Sandžak koji je nekada imao i političko-administrativnu posebnost, na silu umetnuo u nekakav drugi administrativni prostor čime bi izgubio autentičnost koja je osnovna vrijednost te posebnosti.

OSIROMAŠENI SANDŽAK

Drugi međunarodno pravni dokument koji nam potkrjepljuje mišljenje o Sandžaku kao posebnoj regiji jeste Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima gdje se u članu 7, ističe da se mora voditi računa o **Poštovanju geografske oblasti svakog regionalnog ili manjinskog jezika kako bi se osiguralo da posto-**

jeća ili nova administrativna podjela ne predstavljaju prepreku unapređenju regionalnog ili jezika manjina o kome se radi. Oba ova dokumenta su ratificirana i usvojena u srbijanskom parlamentu i pravno su obavezujući tako da svaka priča o regionalizaciji Srbije u kojoj ne postoji region Sandžak sa sjedištem u Novom Pazaru ne može imati pravnu ili bilo koju drugu osnovu.

Ono što hrabri građane Sandžaka, dakle, građane bez obzira kojoj naciji pripadali, jeste osvrst Evropske komisije u posljednjem izvještaju, na ekonomsku situaciju u Sandžaku gdje se navodi da je: „**Ova oblast i dalje veoma nerazvijena, sa visokom stopom nezaposlenosti i nedostatka odgovarajuće infrastrukture i ulaganja tako da je neophodno zalaganje državnih organa za njen ekonomski razvoj.**“ Dakle, postalo je toliko evidentno da i u ekonomskom pogledu institucije Evrope moraju reagirati i skrenuti pažnju državi Srbiji da se mora nešto pozitivno mijenjati u ovoj regiji. Nedopustivo je i u krajnjoj mjeri simptomatično da se područje Sandžaka do te mjere osiromašilo da se stiče utisak da nismo dio Evrope kada je u pitanju problem nezaposlenosti i privredne infrastrukture tako da imamo pojavu masovnih migracija koje prijete da postanu problem iseljavanja sa ovih prostora.

Moramo priznati da Srbija kao zemlja sa puno potencijala i povoljnom geostrateškom položaju ne treba učiniti puno napora da bude prihvaćena od strane Evropske unije sem nastojanja da se na pravi način tumače demokratske i druge univerzalno-prihvatljive vrijednosti i sprovode u sopstvenoj državi. S druge strane, Srbija je i država koja nema sposobnost da iskoristi te potencijale na pravi način uslijed nedostatka volje da se suoči sa sopstvenim nacionalizmom i teritorijalnim ekspanzionizmom koji se pokušava sprovesti u dogledno vrijeme ne obazirući se na činjenicu da je to neizvodljivo. Razgraditi i odvojiti mitsko od stvarnog, jeste najveći problem koji kola srpskim i srbijanskim institucijama na gotovo svim nivoima tako da kada je u pitanju fenomen srpske duhovnosti i formiranju iste, tj. kreiranje javnog mnijenja, onda se zaista mora govoriti o ozbiljnom problemu koji proba utemeljiti neosnovano kao osnovano, nemoguće kao moguće i neistinito kao istinito, mitsko kao realno. Kada bi se na stvari gledalo iz racionalne perspektive, onda bi nedvojbeno srpska elita imala puno lakši posao da stvori atmosferu u srpskome mnjenju koja odražava stvarnost, a ne više mit. Opterećenost srpskog naroda mitom ne prestaje unatoč izgrađenom naučnom stavu o tom ranom obliku zajedničke svijesti i njegovoj ulozi u kreiranju etnija, naroda, nacija i samih država. Vremena metafizičkih uspavanki su daleko iza nas i zau-

zimaju mjesto u epskoj tradiciji, a ne nikako u realpolitici koja funkcioniše na osnovu činjenica koje su stvarne i na osnovu kojih se prave razne diplomatsko-političke platforme. Voditi polemiku o demokratskim principima, naprimjer, jeste zaista apsurd koji pokazuje svu paradoksalnost srpske i srbijanske zbilje i pokušaj trivijaliziranja nečega o čemu Evropa uopšte ne raspravlja. Pitanje parlamentarne većine jeste jedno od osnovnih demokratskih principa koji je neupitan u predstavničkoj demokratiji i jedino je u Srbiji nepoznanica i problem o kojem se raspravlja kada je, recimo, u pitanju formiranje Bošnjačkog nacionalnog savjeta. Jedini kriterij kojim se zvanični Beograd rukovodi kada je u pitanju ovaj problem, jeste zapravo kriterij podobnosti tako da se ne dozvoljava konstituiranje Bošnjačkog nacionalnog savjeta koji nije po mjeri države.

Zemlje članice Evropske unije izuzetno pridaju važnost obrazovanju svojih građana, posebno visokom obrazovanju, tako da i u tom pogledu izdvajaju ogromna finansijska sredstva ne bi li povećali stopu visokoobrazovanih ljudi ne pitajući za cijenu. Stopa visokoobrazovanih u Evropskoj uniji je oko 22% a u Srbiji oko 6,6% tako da je za očekivati da se te stope visokoobrazovanih povećaju i u zemljama Evropske unije i u Srbiji. Dok u Evropskoj uniji imamo izuzetna zalaganja da se vrši što veća produkcija visokoškolski obrazovanog kadra, u Srbiji se izuzetno radi na onemogućavanju obrazovanja na visokoškolskim ustanovama iako sama država ne izdvaja niti jedan jedini euro na univerzitetima koji im nisu po volji, posebno prema univerzitetima koji imaju prefiks internacionalizma i čiji osnivači ne pripadaju dominantnom narodu, nekoj kontroliranoj ustanovi ili nekoj oligarhijskoj grupi. Ne umijemo na drugi način razumjeti opstruiranje rada Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru sem na način koji karakterizira duboku krizu građanske svijesti koja je karakteristika totalitarnih režima.

Mehanizam kreiranja javnog mnijenja u Srbiji ne nosi sa sobom breme intelektualnog poštenja koje treba dominirati elitom koja putem medija i ostalih institucija propagira ideje koje su u skladu sa standardima demokratije i na taj način utiče na svijest mase u smislu prosvjećivanja. Uslijed nedostatka intelektualnog poštenja ljudi koji trebaju biti avangarda u Srbiji kako u političkom, tako i uopšte, u kulturnosocijalnom smislu, susrećemo se sa fenomenom svjesnog neprihvatanja realnosti, a sve u cilju obmanjivanja javnosti uslijed permanentnih pogrešaka koje proističu, velikim svojim dijelom, iz tradicije koja nosi sa sobom zlo i koja počiva na raznim memorandumima koji se krvlju pišu.

Pristup Bosne i Hercegovine Međunarodnim vodama Jadranskog mora

KOME JE JADRAN “TIJESNA ČIZMA”

Jasno je da su vode Neretvanskog i Korčulanskog kanala faktički međunarodne vode, a ne kako ih Hrvatska smatra svojim unutrašnjim vodama. Pristup BiH otvorenom moru je nužnost, a unutarne i teritorijalne vode Hrvatske bi to spriječavale.

“Onaj ko vlada svjetskim morima, vlada i cijelim svijetom.”, izreka je poznatog američkog pomorskog stratega koja nam govori o važnosti vladanja morima i morskim obalama. Međunarodno pravo podrazumijeva da svaka suverena država koja izlazi na obalu Jadranskog mora, ima pristup međunarodnim vodama koje često nazivamo i otvorenim morem. Pristup međunarodnim vodama podrazumijeva direktnu vezu sa teritorijalnim vodama svake pojedine države. Ako država ima duboko uvučenu obalu u kopno i ako je more usko, onda se taj pristup u međunarodno-pravnoj praksi naziva «međunarodni morski put» (international seaway).

Ipak, državne institucije nisu informirale javnost da sve to važi i za BiH. Neshvatljivo je i zanemarivanje da u pravnom smislu BiH posjeduje dvije obale: jednu koja izlazi u Neumski i Malo-Stonski zaliv, a drugu koja je privremeno «zaboravljena» u Bokotorskom zalivu sa Igalom i Njivicama uz rijeku Sutorinu. Država bi trebala pokrenuti postupak povratka Sutorinske obale natrag u BiH i sagledati načine za preuzimanje stvarne granice iz 1946. godine u tom državnom području prema Hrvatskoj i Crnoj Gori. Povratak Sutorine bi jako puno značio za BiH, a CG ne bi oštetio. Svi u BiH trebamo odbaciti neprijateljsku propagandu i moramo znati da se iz teritorijalnih voda BiH treba direktno ulaziti u međunarodne vode, te da se sve to može pravno urediti. Uvučenost naše obale duboko u kopno, i raspored okolnih poluotoka i otoka ne mogu biti prepreka Bosanskohercegovačkom pristupu otvorenom moru. Naprotiv, sve to predstavlja skup posebnih okolnosti koje doprinose opravdanosti našeg zahtjeva i njegovog pozitivnog rješenja.

PRISTUP MEĐUNARODNIM VODAMA - MEĐUNARODNI MORSKI PUT

Naime, morski put u Neretvanskom i Korčulanskom kanalu služi za međunarodnu plovidbu, jer iz Neuma koji se nalazi u BiH morski put vodi u dva pravca. Jedan pravac ide preko Neretvanskog kanala prema luci Ploče koja se nalazi u Hrvatskoj, a drugi pravac ide preko Neretvanskog i Korčulanskog kanala prema otvorenom moru i dalje prema Italiji, Sloveniji, CG, Albaniji i drugim državama svijeta, te ponovo natrag prema BiH i Hrvatskoj. S obzirom da taj morski put spaja BiH sa međunarodnim vodama i potom dalje sa drugim državama, jasno je da se radi o međunarodnom morskom putu. I dok je unutar Jugoslavije ovaj morski put imao unutarnji karakter, jer se isključivo radilo o plovidbi unutarnjim vodama unutar jedne države, nakon njenog raspada i osamostaljenja BiH i Hrvatske taj put dobiva međunarodni karakter. Kao što su unutarnje kopnene granice Republika nakon osamostaljenja automatski postale međunarodne, isto tako i ovaj unutarnji morski put postaje međunarodni morski put. To je zato jer BiH ne smije biti isključena niti odvojena od međunarodnih voda vodama nijedne države, pa čak ni arhipelaške, a samim tim ni Hrvatske. U skladu s ovim, Hrvatska ne bi trebala ovaj morski koridor smatrati svojim unutarnjim niti teritorijalnim vodama, nego međunarodnim vodama. "Nesmetani" ili "Neškodljivi prolaz" na koji hrvatska pokušava reducirati prava Bosne i Hercegovine predstavlja obmanu. Nesmetani prolaz kroz hrvatske unutarnje i teritorijalne vode na putu iz BH Luke, ne može nikako biti zamjena za slobodnu plovidbu koridorom međunarodnih voda, jer je razlika "ko noć i dan." U međunarodnim vodama ni jedna država ne vrši suverenu vlast i ne može isključiti drugu državu, a plovidba je slobodna za sve i to je ono što treba biti važno za BiH, jer u suprotnom ako bi BiH koristila nesmetan prolaz, ona bi se svog pomorskog suvereniteta i svojih prava odrekla svojevrijem za sva vremena i bila bi podložna suverenoj vlasti i volji Hrvatske, a to ni jedna država ne bi prihvatila na svojim pomorskim vartima, da je na ulazu i izlazu iz vlastite luke kontrolira druga država, to se zove pomorska kontrola ili pomorska blokada, a nikako slobodna plovidba. Ne treba sumnjati da bi Hrvatska rado vježbala pomorsku i kopnenu «blokadu» istovremeno, nakon što bi izgradila mostovnu zaobilaznicu oko BiH, iz razloga jer ne krije da se boji razvoja BiH kao pomorske države, ali i kad god bi joj ponestalo argumenata u neodoljivom izazovu svojatanja svega i svačega u BiH.

Dakle jasno je da su vode Neretvanskog i Korčulanskog kanala faktički međunarodne vode, a ne kako ih Hrvatska smatra svojim unutarnjim vodama. Pristup BiH otvorenom moru je nužnost, a unutarnje i teritorijalne vode Hrvatske bi to sprječavale. Osim toga jasno je da je BiH ravnopravna država na međunarodnom pomorskom planu, te da će braniti slobodu plovidbe i svoje pravo da se razvija kao pomorska država. Ovakvo rješenje ne bi trebalo biti protiv interesa Hrvatske, osim što ona u ovom slučaju ne bi mogla dominirati nad BiH. Sloboda plovidbe koridorom međunarodnih voda do BiH i natrag, odgovara i EU i NATO. Stoga, upravo buduće članstvo naše države u ove dvije organizacije nas poziva da preuzmemo brigu i odgovornost o pomorskom aspektu naše države kako bi on služio podjednako i nama i našim saveznicima.

S obzirom da nikakav zvaničan dokument o prijenosu tog dijela teritorija između BiH i Crne Gore ne postoji, smatramo upravu nad Sutorinom nelegalnom ili pak administrativnom greškom koju treba u svakom slučaju ispraviti i vratiti u prethodno stanje, a to je pripadnost teritoriju BiH u AVNOJ-evskim granicama.

Obala u Neumskom i Malostonskom zalivu uvučena je u kopno i dio je jedinstvenog arhipelaga koji je ranije bio u sastavu jedne zajedničke države – Jugoslavije, a sada pripada dvjema samostalnim državama – Hrvatskoj i BiH. Iz tog razloga, kako bi pristup otvorenom moru bio osiguran za obje države, potrebno je u tom dijelu Jadrana nanovo odrediti morske granice tako da i BiH, a ne samo Hrvatska, ima pristup međunarodnim vodama. Moramo se zapitati zašto to ove dvije države do sada nisu uradile. Razlog je taj što je Hrvatska «umislila» da ima obavezu zaključiti pomorska vrata za BiH, te da su pregovori o korišćenju luke Ploče i prolasku kroz Neum, vođeni izgleda samo da se dobije na vremenu dok se ne izgradi onaj ukleti prijeteci most. Taj most bi istovremeno bio i cestovna zaobilaznica i pregrada u funkciji pomorske blokade oko cijele obale BiH, kao i uporište sa kojeg bi se lansirala nova i jača ugroženost «naroda» za konačno komadanje BiH u kojem bi upravo odsijecanje primorja kod Neuma trebalo biti glavni cilj paklenog plana Hrvatske. BiH država je u vezi sa pomorskom strategijom zatajila, javnost ni o čemu nije bila obaviještena, pa nije ni mogla reagirati, jer nije ni znala o čemu se zapravo radi.

Sad kad je jasno da država ne pokazuje efikasnu institucionalnu viziju za izlaz iz Hrvatske pomorske blokade u međunarodne vode, želimo kao slobodni građani pokazati našim pomorskim susjedima da griješe, a Bosanskohercegovačke institucije i medije bukvalno natjerati da se bore za suverena teritorijalno-pomorska prava naše države. Radi toga smo izabrali nekoliko primjera iz kojih se vidi da se direktan pristup otvorenom moru može i mora obezbijediti za sve države koje, kao Bosna i Hercegovina, imaju obale uvučene u kopno, te da BiH ne može i ne smije biti odsječena od otvorenog mora.

RAZGRANIČENJE IZMEĐU MONAKA I FRANCUSKE

Monako je mala suverena država sa 4,1 km obale na Sredozemnom moru, okružena kopnenim teritorijem Republike Francuske. Francuska je, proglašivši svoje teritorijalne vode na 12 milja širine, stvorila situaciju da bi njene teritorijalne vode u potpunosti okruživale teritorijalne vode

Monaka i to iz razloga jer bočne granice teritorijalnih voda obično predstavljaju nastavak kopnene granice, pa bi teritorijalne vode Monaka formirale trougao i završavale se ne daleko od obale. Time bi faktički teritorijalne vode Monaka, bile odvojene (odsječene) od otvorenog mora.

Dana 14. februara, 1973. godine, vladar Monaka je suverenom odlukom br. 5094 odredio granice teritorijalnih voda Monaka kako slijedi: "Teritorijalne vode Monaka će se protezati od obale, to jest od polazne linije koju formira niska voda (osjeka), sve do 12 nautičkih milja širine."

11 godina kasnije, 16. februara, 1984. godine, Francuska i Monako su postigle suglasnost da će radi neophodnosti prostiranja teritorijalnih voda obje države, koje će iznositi

po 12 nautičkih milja širine, biti potrebno odrediti koordinate bočnih graničnih linija na obje strane Monaško-Francuske granice, čime bi se, ustvari, dobio zakrivljeni koridor teritorijalnih voda za Monako koji bi sezao sve do međunarodnih voda (otvorenog mora). Koordinate tog koridora su pojedinačno navedene u dokumentu o suglasnosti. Dakle, Monako nije zanemario svoja suverena pomorska prava, pa je temeljem vlastite Suverene odluke i pregovora, te na kraju suglasnosti sa Francuskom, ostvario koridor/pojas teritorijalnih voda od 12 nautičkih milja dužine i 1 nautičku milju širine u kojem je i zona za ribarenje i na kojem vrši suverenitet, te time posjeduje direktan izlaz na otvoreno more. Time su Monako i Francuska dokazali da, prema Konvenciji UN o pravu mora iz 1982. godine, teritorijalne vode jedne države ne mogu i ne smiju biti odsječene od otvorenog mora teritorijalnim vodama druge države.

RAZGRANIČENJE IZMEĐU FINSKE I ESTONIJE U FINSKOM ZALIVU

Finska i Estonija se nalaze nasuprot jedna drugoj, na suprotnim obalama Finskog zaliva u Baltičkom moru. Pomorska granica između ove dvije države proteže se približno sredinom Finskog zaliva. 1994 godine, Finska i Estonija potpisale su bilateralni ugovor u kojem se obje države odriču, svaka po tri nautičke milje sa svoje strane, od srednje linije razgraničenja, tako da kreiraju 6 milja širok prolaz (koridor) međunarodnih voda u Finskom zalivu. Taj međunarodni prolaz je definiran tako da: "Vanjska granica teritorijalnih

voda ni na jednom mjestu ne prelazi udaljenost tri milje od srednje linije koja predstavlja pomorsku granicu između dvije države." Ovaj koridor otvorenog mora vodi do Ruskih teritorijalnih voda u blizini grada St. Petersburga. Od tog grada započinje Ruski plinovod i ide dnom ovog koridora otvorenog mora, koji kao što smo naveli, prolazi između teritorijalnih voda Finske i Estonije i vodi sve do Danske i Njemačke, a odatle dalje prema Velikoj Britaniji.

Trasa Plinovoda dugog preko 2000 milja od St. Petersburga prema Danskoj i Velikoj Britaniji prolazi dnom koridora međunarodnih voda kojeg su ostavile Finska i Estonija prema Rusiji.

9 Aprila 1993. godine Ministarstva vanjskih poslova obje države nagovijestila su određivanje širine vlastitih teritorijalnih voda u iznosu do 12 milja, te su naglasile da bi u tom slučaju koridor međunarodnih voda bio u potpunosti zatvoren njihovim teritorijalnim vodama. U cilju zadržavanja slobodne plovidbe kroz Finski zaliv, republika Estonija je izjavila spremnost da ograniči širinu svojih teritorijalnih voda u Finskom zalivu, tako da su teritorijalne vode udaljene 3 milje ili više od srednje linije zaliva. Istu spremnost je izrazila i Finska, tako da je dobiven sveukupno 6 milja širok i preko 100 milja dugačak koridor međunarodnih voda u

Finskom zalivu. To znači da je ovim koridorom otvorenog mora plovidba slobodna za plovila svih zemalja svijeta bez ikakvih ograničenja. Ovaj koridor je posebno važan za Rusiju čije teritorijalne vode u ovom slučaju nisu odvojene teritorijalnim vodama Finske i Estonije od otvorenog mora, nego su, i pored relativno nepovoljnog položaja, jer su uvučene u kopno, slično kao obala BiH, ipak direktno spojene sa međunarodnim vodama.

Zaključak je da isto načelo može biti primijenjeno i u cilju obezbjeđenja koridora međunarodnih voda u Korčulanskom i Neretvanskom kanalu, koji isto tako, kao i Finski zaliv služe za međunarodnu plovidbu, a sve u svrhu zadržavanja direktne veze teritorijalnih voda Bosne i Hercegovine sa otvorenim morem. Stoga bi BiH trebala zahtijevati od Hrvatske da donese odluku o ukidanju bivše Jugoslavenske ravne polazne crte (rt Proizd - otok Vodnjak) koja je služila za određivanje teritorijalnih voda Jugoslavije, te da nanovo odredi Hrvatske teritorijalne vode na takav način

Shematski prikaz položaja Finske, Estonije i Rusije u Finskom zalivu. Koridor međunarodnih voda, širok 6 nautičkih milja vodi sredinom zaliva sve do Ruskih teritorijalnih voda.

da se dobije koridor međunarodnih voda u Neretvanskom i Korčulanskom kanalu, širine 1 nautičku milju, koji bi sezao sve do teritorijalnih voda BiH. Ova tema je već bila obrađena u elaboratu "Bosna i Hercegovina pomorska država", pa se nadamo da će uz ovaj dodatak biti ozbiljnije shvaćena.

RAZGRANIČENJE IZMEĐU SLOVENIJE I HRVATSKE

Stav Slovenske javnosti naspram povezanosti Slovenije sa otvorenim morem može se sažeti u jednoj jedinjoj rečenici: "Slovenija već desetljećima ima vezu sa otvorenim morem."

U vezi s tim Slovenci nadalje smatraju da bočna pomorska granica sa Hrvatskom, ne ide sredinom Piranskog zaliva (Savudrijske vane), nego bliže hrvatskoj strani obale, tako da većina zaliva pripada Sloveniji. Pri povlačenju morske granice, Međunarodno pravo ostavlja mogućnost odstupanja od crte sredine u posebnim okolnostima kad se drugačije ne može postići pravedno rješenje. Da bi Slovenija legalizirala direktnu vezu sa otvorenim morem, ona zahtijeva od Hrvatske da dio hrvatskih teritorijalnih voda bude proglašen koridorom međunarodnih voda, koji bi se spajao sa slovenskim teritorijalnim vodama. Sporazum (Drnovšek-Račan) koji predviđa ovakvo rješenje je potpisan između dvije vlade, ali nije ratificiran u Saboru RH te bez obzira na to, kao takav ima svoju pravnu težinu i predstavlja putokaz u kojem smjeru je moguće pronaći kompromis.

Hrvatska državna politika se prema razgraničenju na moru sa Slovenijom svodi na negiranje Slovenskog prava na direktnu vezu sa međunarodnim vodama, insistira isključivo na primjeni crte sredine u Piranskom zalivu, te predlaže međunarodnu arbitražu, koju pak Slovenija načelno prihvaća, ali smatra da u tom slučaju predmet arbitraže nije samo pomorska, nego i cijela kopnena granica. Drugim riječima, Slovenska strana ovakvim stavom navodi vodu na svoj mlin, što u suštini predstavlja pritisak na Hrvatsku da prihvati kompromisno, a time i pravedno rješenje čija suština je u tome da i Slovenija zadrži izlaz na otvoreno more, a da Hrvatska time ne gubi, jer je plovidba u koridoru međunarodnih voda slobodna za sve, pa time i za Hrvatsku.

Prethodni stav Slovenske vlade o mogućnosti arbitraže

cijele granice, ako bi to bilo potrebno, je dobar primjer taktičke fleksibilnosti u odbrani teritorijalno-pomorskih prava Slovenije, jer stav Badinterove komisije da su granice republikama u trenutku raspada bivše SFRJ postale državnim međunarodno priznatim granicama, iako prihvaćen kao principijelan, ipak sam po sebi nije dovoljan da riješi one izuzetke koji odstupaju od pravila. U te izuzetke spadaju razgraničenja na moru između Slovenije, Hrvatske, BiH i Crne Gore, kao i sporovi oko granica na rijekama Dragonji, Dravi, Drini, Dunavu i Savi, koji su uzrokovani promjenom riječnih tokova.

Isto tako i zahtjev za povratkom primorja kod Sutorine bi spadao u grupu izuzetaka od načelnog stava Badinterove komisije. Pravednost takvog zahtjeva zasniva se na utemeljenosti AVNOJ-skih granica BiH u okviru SFRJ. Za BiH su te granice znatno ranije priznate na Berlinskom kongresu i predstavljaju kompletne kopnene granice BiH. Taj teritorij nikada nije zvanično prenesen sa BiH na Crnu Goru, pa stoga predstavlja izuzetak i mora biti razriješen zasebno. BiH je ušla u Jugoslaviju sa svojim potpunim granicama

i treba s kompletnim granicama izaći iz Jugoslavije. Sutorina je primjer kako se u agresivnim aspiracijama na primorsko-pomorski teritorij BiH, manipulira čak i principima Badinterove komisije. Opasno je za BiH da se samo ona sa svoje strane drži tih načela, dok nas drugi istovremeno čerupaju, jer bez fleksibilne mogućnosti protuzahatjeva, rezultanta agresivnih nastojanja uvijek će biti na štetu BiH.

Drugi primjer takve manipulacije je tvrdnja Hrvatske vlade da otočići Veliki i Mali Škoj, Vrh Kleka i hrid Lopata ne pripadaju teritoriju BiH, iako je njihova pripadnost našem teritoriju određena upravo u skladu sa principima Badinterove komisije. Ovo negiranje je direktno negiranje Badinterovih principa i isključivo je napadačko-taktičke prirode da bi se dobilo vrijeme za gradnju mosta i da bi se negiralo pravo BiH na direktnu vezu sa međunarodnim vodama, te da bi se našu državu faktički dovelo u bezizlazan položaj, takoreći na svršen čin. BiH vlada od sticanja neovisnosti države nikada nije poduzimala aktivnu odbranu državnih interesa, a aktivna odbrana podrazumijeva i protuzahatjeve i protunapad, kada određena situacija tako zahtijeva. Situacija u bosansko-hercegovačkom primorju je upravo takva da osim prometne i lučke infrastrukture, zahtijeva aktivnosti vlade na planu međunarodnog prava i to:

- a) proglašenje koridora međunarodnih voda koji je povezan sa teritorijalnim vodama BiH,
- b) trenutno zaustavljanje gradnje mosta koji bi odvojio BiH od međunarodnih voda
- c) povratak Sutorinskog primorja natrag u BiH

Karta SR Slovenije iz šezdesetih godina 20. vijeka (u sastavu SFRJ) na kojoj je ucrtana pomorska granica sa SR Hrvatskom. Ovako nacrtana granica ukazuje na smisao stava da je i u prošlosti Slovenija posjedovala vezu sa otvorenim morem.

Utisak je da bi Hrvatska rado Sloveniji izašla u susret u smislu ozvaničenja slovenskih zahtjeva, ali smatra ovakvo rješenje preuranjenim iz razloga što bi time potvrdila ista takva prava koja ima i BiH, te na taj način otvorila vrata pravednog rješenja i za BiH, što joj kao "prijateljskoj" državi do sada nije bio cilj. Ipak, vrijeme ulaska u EU i potreba za pravednim razgraničenjem na moru bez kojeg se ne mogu izvoditi projekti ni unutardržavnih ni međunarodnih komunikacija, trebaju natjerati sve nas u BiH, političare, medije i kompletnu javnost na formiranje odgovarajućih institucija koje bi pripremile zakonodavstvo i sve ostalo

potrebno za pregovore sa Hrvatskom, te izlazak BiH iz pomorske izolacije i učinkovitu pomorsku aktivnost.

PRIVREMENO RAZGRANIČENJE IZMEĐU HRVATSKE I CRNE GORE

Kratka digresija: Prije svega važno je napomenuti da je Bosanskohercegovačka vlast, kako zakonodavna, tako i izvršna, do sada propuštala mnoge prilike da razmotri

mogućnost, opravdanost i nužnost povratka otuđenog dijela BiH primorja kod Sutorine. Sad, umjesto da BiH pregovara sa Republikom Hrvatskom o kopnenoj granici na Prevlaci i kod Sutorine i koja se proteže do rta Kobilja, odakle nastavlja granici na moru, to sada, kao nezakoniti upravitelj čini Crna Gora. Kažemo "nezakoniti upravitelj" jer međunarodno pravo ne poznaje prijenos vlasništva i uspostavu suvereniteta nad određenim područjem bez valjanog dokumenta, kao što je ugovor o ustupanju, ugovor o prodaji ili mirovni sporazum i slično. Obzirom da nikakav zvaničan dokument o prijenosu tog dijela teritorija između BiH i Crne Gore ne postoji, smatramo upravu nad Sutorinom nelegalnom ili pak administrativnom greškom koju treba u svakom slučaju ispraviti i vratiti u prethodno stanje, a to je pripadnost teritoriju BiH u AVNOJ-evskim granicama.

Što se pak, ranije spomenutog Protokola o privremeno razgraničenju tiče, on predstavlja kompromisno rješenje koje je dovelo do privremenog razgraničenja na moru. Privremena rješenja, kao što smo ranije napominjali, imaju tendenciju da prerastu u trajna. Kompromis je prije svega napravljen pri određivanju bočne morske granice, tako što je umjesto srednje linije razgraničenja povučena kompromisna linija. Da je korišćena srednja linija, ona bi dovela do rješenja da Hrvatske teritorijalne vode u velikoj mjeri zatvaraju Bokotorski zaliv u čijoj unutrašnjosti su većim dijelom Crnogorske vode, što bi znatno otežalo pristup međunarodnim vodama (otvorenom moru) te narušavalo Crnogorski suverenitet i značajno uvećalo površinu Hrvatskih teritorijalnih voda, a na štetu pomorskog teritorija Crne Gore. Iako je Hrvatska insistirala na srednjoj, simetričnoj liniji kao metodu za razgraničenje, na kraju je ipak pristala na kompromisno rješenje koje je znatno povoljnije za Crnu Goru, jer je spriječilo da bude dovedena u podređen položaj na tom dijelu mora. Ipak ni Hrvatska time nije suštinski oštećena, ali se može reći da nije ni istrajavala na rješenju koje bi nju dovelo u dominantniji položaj u odno-

su na CG.

Neovisni analitičari smatraju ovo rješenje ipak povoljno i za Hrvatsku, jer je veliko pitanje da li bi ovakav rezultat mogla postići u slučaju postupka arbitraže. Stoga su sve relevantne međunarodne institucije pozdravile ovaj Sporazum/Protokol kao istinski pravedno i ravnopravno rješenje čija je vrijednost i u tome što je postignuto u direktnim pregovorima dvije zainteresirane države.

Jedna važna činjenica je i to da su strane dogovorile da širina teritorijalnih voda na ulazu u zaliv iznosi tri kabla (1 kabl je 1/10 nautičke milje, dakle 185,2 metra), znači sveukupno 555,6 metara. Ostatak vode sve do sredine zaliva koji je promjenjive širine predstavljaju međunarodne vode/otvoreno more, koje je, dakle, slično kao u slučaju Finskog zaliva ili kako predlažemo u Neretvanskom i Korčulanskom kanalu, uvučeno unutra prema obali to jest prema dnu zaliva, dakle teritorijalnim vodama one države čija je obala uvučena duboko u kopno kao što je u ovom slučaju obala Crne Gore u Bokokotorskom zalivu, Ruska obala u Finskom, ili pak Bosanskohercegovačka obala u zalivu Neum-Klek i Malostonskom zalivu.

Isto tako treba spomenuti i slijedeću vrstu kompromisa vezanu za Bokokotorski zaliv, koju citiramo iz medija: "Područje unutar Zaljeva koje po ovom Protokolu pripada Republici Hrvatskoj naziva se Zonom i za njegov nadzor se ustrojava mješovita policijska posada koju sačinjavaju pripadnici policijskih snaga obje države - dakle, na hrvatskoj strani se ustrojava nekakav kondominij, zajednička uprava, dok strana Zaljeva koja pripada CG ostaje pod njihovim punim suverenitetom! Ako se već iz nekog razloga htjelo uspostaviti kondominij, zajednička uprava obje države - onda je to trebalo učiniti na cijelom vanjskom području Zaljeva - od crte koja povezuje Rt Kobilica i Uvalu Ploče do crte koja povezuje Rt Oštra i Rt Mirišta."

Sve u svemu, i ovaj privremeni protokol pokazuje da kompromis to jest pravedno rješenje podrazumijeva postojanje direktne veze sa otvorenim morem za svaku državu koja izlazi na morsku obalu. Ovo rješenje daje Bosni i Hercegovini uporište u pravednom zahtjevu da ni BiH ne smije biti odsječena od otvorenog mora teritorijalnim vodama ili pak mostom Hrvatske, nego da mora zadržati direktnu vezu sa međunarodnim vodama čiji bi koridor bio širok 1 nautičku milju i koji bi se nastavljao na teritorijalne vode BiH.

Na kraju, da bismo razbili predrasude BiH javnosti da je sramota boriti se za pomorski teritorij i prava na moru koja su Bosni i Hercegovini više nego išta potrebna, a ipak uskraćena, donosimo slijedeći odlomak iz Novina.

Član komisije koja je u ime Crne Gore sudjelovala u definiranju privremenog režima granice na Prevlaci, profesor međunarodnog prava dr. Nebojša Vučinić, ocijenio je realnom mogućnošću da pitanje granice na Prevlaci između Crne Gore i Hrvatske bude rješavano međunarodnom arbitražom. Podgorički dnevni list Republika piše u četvrtak 25. siječnja kako je Vučinić upozorio da službena Podgorica treba insistirati na potunoj nadležnosti nad Bokokotorskim zaljevom kao temeljnom polazištu u definiranju konačnog rješenja granice na moru između dvije zemlje. «Ovo pitanje je od najvišeg državnog interesa za Crnu Goru. Iako je Prevlaka izgubila vojnostrateško značenje, razgraničenje je bitno kao osnova za granicu na otvorenom moru i time kontrolu i korištenje prirodnih bogatstava, koja nisu mala u južnom Jadranu.», rekao je Vučinić.

Između Hrvatske i Crne Gore trenutno je na snazi Privremeni protokol o Prevlaci iz 2002. godine, kojim Hrvatska

ima kopneni dio poluotoka i morski pojas ulaza u Boku od nekih 550 metara, dok je dio akvatorija uz lijevu obalu poluotoka koji gleda prema Boki proglašen «ničijim morem.»

Vučinić smatra da nije nerealan da se to pitanje riješi arbitražom, ukazujući na primjer Francuske i Engleske koje su, iako članice istoga vojno-političkog saveza, sličnu stvar rješavale pred međunarodnim instancama. «Treba prvo pokušati pregovorima. Ako se ne uspije, onda ići pred Međunarodni sud pravde, Međunarodni sud za pravo mora ili sud ad hoc, jer su to sve načini rješavanja», naglasio je Nebojša Vučinić. ...

Veleposlanik Crne Gore pri OESS-u Vesko Garčević, koji je također bio član nekadašnje Komisije za privremeni režim na Prevlaci, ocijenio je kako je privremeno rješenje imalo pozitivan utjecaj na dalji razvoj odnosa ne samo Hrvatske i Crne Gore, već i u regiji. Prema njegovim riječima, to rješenje je zatvorilo jedno, dugo vremena opterećujuće pitanje između dvije države, otvorilo granice i stvorilo prostor za rješavanje međusobnih sporova putem dijaloga i međusobnog uvažavanja.

BOSNA I HERCEGOVINA SA HRVATSKOM ZAUZIMA JEDINSTVEN GEOGRAFSKO-POLITIČKI PROSTOR

Ne postoje dvije države na svijetu koje bi tako međusobno bile isprepletene i teritorijalno ovisne jedna o drugoj kao što je to Bosna i Hercegovina sa Hrvatskom. Dvije države ustvari zauzimaju jedan, jedinstven geografsko-politički prostor i to u dvostrukom međusobnom teritorijalnom zagrljaju, gdje svaka akcija ima i svoju reakciju. Obje države bi stoga, iz bezbroj razloga, trebale voditi jedinstvenu, međusobno usklađenu geo-politiku, ali one to od 1991. godine nikad nisu činile. Od osamostaljenja i jedne i druge, vidjeli smo sve osim usklađene državne zrelosti i mudrosti. Nije jednostavno sagledati: ko je, kad je i koliko je ko u prošlosti doprinio razdoru i ko je sa strane sve to koristio. Koliko nam je nemilosrdna borba donijela štete, a koliko koristi? Ko je sve stradavao i ko će i dalje stradavati u BiH? Ko je platio i ko će i dalje plaćati u Hrvatskoj? Koliko će se dvije države međusobno iznurivati? Da li pred njima dvjema stoje stara ili nova iskušenja? Da li se jedna država može nadati da će potkopavati drugu, a da se se to po sili zakona ne može obrnuti? Na ova pitanja postoje odgovori i oni se mogu naći u boljem razumijevanju naše zajedničke isprepletene geopolitike. Pravi interes bi ustvari trebao biti u međusobnom uključivanju, a ne u isključivanju koje je već više od 15 godina na djelu.

Za razliku od Bosne i Hercegovine koja je teritorijalno kompaktna država, Hrvatska to nije, jer je ona u teritorijalnom smislu sastavljena iz dva dijela. Prema Međunarodnom pravu, državni teritorij ne mora nužno biti jedinstven da bi sve bilo u najboljem redu i da bi država besprijekorno funkcionirala. Teritorij jedne države može biti odijeljen teritorijem ili biti u okruženju, kao i u teritorijalnom poluokruženju druge države. Takva međuovisnost u međunarodno-pravnoj praksi zahtijeva da se među državama u tom slučaju sporazumno uredi različita pitanja kako bi se omogućila veza između odvojenih dijelova državnog teritorija. Upravo je takva situacija između Bosne i Hercegovine i Hrvatske gdje je Dubrovačka republika naknadno priključena, a osim toga, ona je s kopnene strane u poluokruženju i istovremeno odvojena teritorijem BiH od ostalog dijela Hrvatske. Umjesto da dvije države riješe međudržavnim ugovorima svoje međusobne odnose koji proizilaze iz takve teritorijalno komunikacijske međuovisnosti, HDZ je radije

pribjegao neprijateljskoj propagandi i taktici te od svega napravio povod za okupaciju primorskih dijelova BiH, pod radnim nazivom «Herceg-Bosna». Današnje loše stanje je u velikoj mjeri rezultat ovakvog neprijateljstva, ali oni koji tvrde da su ugroženi ne žele to priznati, jer se nadaju da će vremenom ipak uspjeti ostvariti sve ono što su zajedno s HDZ-om pokušavali od 1991-95.

Na drugoj strani i veliki dio BiH je u nekoj vrsti poluokruženja u odnosu prema kopnenom dijelu Hrvatske. Osim toga BiH obala je, duboko uvučena u kopno, bez vlastite lučke infrastrukture i bez kvalitetne prometne komunikacije do vlastite obale, jer je ranije razvijala i koristila Luku Ploče. Ovaj dvostruki teritorijalni zagrljaj ne bi trebao biti problematičan ako bi postojala poštena politička namjera da se dosljedno primjene svi elementi međunarodnog prava koji su potrebni, samim tim što već stoljećima postoji dobra tradicija u povezivanju različitih područja jedne države posredstvom teritorija druge, kao i veliki broj međunarodnih morskih puteva koji su proglašeni, kojima je priznat status međunarodnih voda i u funkciji su po međunarodnim konvencijama i (ili) direktnim ugovornim aranžmanima.

I upravo je tako, sve i ugovoreno potpisivanjem Sporazuna o korišćenju Luke Ploče i prolasku kroz Neum. Hrvatska bi tako prometno spojila svoja dva rzdvojena dijela, a BiH bi preko Luke Ploče dobrim dijelom ostvarivala svoja pomorska prava, interese i potrebe. Ipak zbog osjećaja da se BiH može nadjačati, da joj se može više uzeti nego dati, da se može Hrvatska na račun BiH širiti, taj sporazum nije ratificiran, kao ni onaj o granicama. HDZ-ovska politika u namjeri da odigra velike poteze, da donese Hrvatskoj veliki teritorijalni plijen, da dovrši velikohrvatski san. Ali da se Hrvatska ne mora sa BiH teritorijalno-pomorski natezati i blefirati, da se može bolje iskrenim sporazumijevanjem postići, imamo primjer ruske enklave (Kalilingrad) koja je okružena državama EU (Poljske i Litvanije), za koju je povezanost sa glavnim dijelom ruskog teritorija riješena međunarodnim ugovorima na veoma uspješan i za sve povoljan način.

Ipak, problemi su počeli odmah nakon osamostaljenja. Režim dr. Franje Tuđmana nije krio od javnosti da mu je cilj spojiti odvojene dijelove hrvatskog državnog područja, upravo sa primorskim dijelom bosansko-hercegovačkog teritorija koji teritorijalno odjeljuje Dubrovačko primorje od ostalog dijela Hrvatske. To poveizvanje se nažalost nije odvijalo putem sporazuma sa Bosnom i Hercegovinom, nego «lukavstvom» i to propagandnim napuhavanjem isključivo hrvatskog identiteta cijelom rimokatoličkom stanovništvu BiH, i konsekvntno tome tituliranjem BiH državnih prostora – hrvatskim prostorima, koji to nikako nisu, jer se radi o isključivo bosansko- hercegovačkim državnim prostorima. Osnivanje takozvane Hrvatske Republike Herceg-Bosna bilo je u funkciji vezivanja tog i tako potrebnog područja BiH za Hrvatsku pod vrhovnim zapovjedništvom dr. Tuđmana, a sa perspektivom «samoopredjeljenja ugroženog naroda», kojim bi se dovršio projekat popunjavanja i podebljanja ta dva tanka i odijeljena područja RH koja su i nazvana Dubrovačko- Neretvanska županija koja je eto razdvojena, ali samo što ne proguta Neumsku općinu i eto ga Hrvatska je jedinstvena, a BiH nije više na moru. Iz tog razloga se u to vrijeme kralo punom parom i na moru. Trebalo je i na moru ostvariti poznatu hrvatsku parolu: «Ko je šta jamio - jamio je.»

BOSNA I HERCEGOVINA POMORSKA DRŽAVA SA DVIJE OBALE I DVA PRISTUPA MEĐUNARODNIM MORSKIM KORIDORIMA

Stoljećima je BiH i prije udruživanja u Jugoslaviju bila prisutna na Jadranu. BiH je u Jugoslaviju, koja je nastala fuzijom (spajanjem) više država, udružila sav svoj teritorij i prilikom izlaska iz nje, iznosi van sve što je unijela uključujući i ona prava koja je stekla u vrijeme postojanja te države. Stečena prava se naslijeđuju i ona se novonastaloj državi ne mogu oduzeti. U vrijeme Jugoslavije BiH je dakle, isto kao i Slovenija, Hrvatska i CG, imala pristup otvorenom moru, na način koji se može detaljnije opisati u zasebnoj studiji, ali i bez toga se može reći da se pristup otvorenom moru odvijao sa obale, preko unutrašnjih i teritorijalnih voda Jugoslavije, konkretnije preko luka kao što su Ploče i sl., ali i na druge načine. Pomorska vlast nad morem vršena je preko saveznih i republičkih institucija, a postojala je i Kapetanija u Numu. Sve činjenice treba uzeti u obzir u elaboriranju historijske veze BiH sa međunarodnim vodama Jadranskog mora.

23. 6. 1987. godine Jugoslavija je donijela odluku o proglašenju pojaseva obalnog mora, kao što su unutarnje vode, teritorijalne vode i pripadajući pojasevi. S obzirom da su otoci i poluotoci uz razučenu Jadransku obalu formirali jedinstveni arhipelag, bilo je moguće povezati njihove najistaknutije rtove ravnim linijama i tako dobiti sistem polaznih linija koje su služile za mjerenje teritorijalnih voda i to 12 nautičkih milja od tih linija prema pučini. Sve vode između tih linija i kopna, nazivane su unutarnjim vodama Jugoslavije. Pošto je cijela Jugoslavenska obala smatrana jedinstvenom obalom, a republike nisu bile samostalne države, pristup međunarodnim vodama se ostvarivao preko unutarnjih i teritorijalnih voda SFRJ za sve republike ravnopravno.

Raspadom SFRJ, automatski su novonastale države naslijedile pravo pristupa međunarodnim vodama, i to je trebalo naknadno pravno definirati. BiH je sa Hrvatskom mogla sklopiti sporazum o upravljanja zajedničkim plovnim putem do međunarodnih voda.

Iz navedenih razloga je plovni put, koji vodi od BiH obale kroz Neretvanski i Korculanski kanal prema Luci Ploče i prema otvorenom moru, postao međunarodni plovni put i kao takav bi prema međunarodnom pravu morao biti legaliziran. Drugim riječima, umjesto unutarnjih voda Hrvatske, rješenje je u tome da taj morski put jedino može biti međunarodni pristupni koridor (prolaz) ili kao rezervno rješenje, eventualno kondominij u kojem bi obje države zajedno vršile vlast. Ipak, jedno je sigurno, BiH ne može na tom međunarodnom morskom putu biti podložna suverenitetu Hrvatske. Ista sloboda važi i za Hrvatsku i BiH, kao i sve druge države.

Ovaj koridor međunarodnih voda je dakle, kao i koridor prema Rusiji u Finskom zalivu, ili naprimjer prema Sloveniji u Piranskom zalivu, isto tako veza Bosne i Hercegovine sa drugim pomorskim državama svijeta i on vodi sve do Neumskog i Malostonskog zaliva, to jest do teritorijalnih voda BiH. Obzirom da se dva ili više suvereniteta (suverenitet je vrhovna vlast određene države) ne mogu međusobno preklapati, niti nijedna država ne može vršiti vlast na međunarodnim vodama, iz tog razloga "Pomorski Zakonik Republike Hrvatske," NARODNE NOVINE 17/1994, 2 februar 1994. i "Pomorski Zakonik Republike Hrvatske," NARODNE NOVINE 118/2004, 14. decembar, 2004., Ččlan 18. zahtijevaju izmjene.

Naime, Hrvatska je naslijedila obalu na kojoj su "ravne

polazne linije" bile povučene, ali nije naslijedila pravo da upotrijebi te iste linije na identičan način kao SFRJ, preciznije liniju: Rt Proizd-zapadni Rt Otoka Vodnjak, koja se nalazi nasuprot obali BiH, jer dok su "ravne polazne linije" bivše Jugoslavije omeđivale obalu samo te države, Hrvatska ne bi smjela upotrijebiti te iste linije, kako ne bi odvojila teritorijalne vode Bosne i Hercegovine od otvorenog mora. Konvencija UN o Pravu Mora iz 1982. čl. 7 (stav 6) i čl. 47 (stav 5) to ne dozvoljava.

"Arhipelaška država ne smije primijeniti sistem polaznih linija na takav način da odvoji od otvorenog mora ili ekskluzivne ekonomske zone teritorijalno more druge države."

Bivša Jugoslavenska Ravna polazna linija: Rt Proizd-zapadni Rt Otoka Vodnjak, koja se nalazi nasuprot obali BiH, ne može služiti kao polazna linija za određivanje unutarnjih i teritorijalnih voda Hrvatske u Korčulanskom i Neretvanskom kanalu, jer teritorijalne vode BiH moraju biti spojene međunarodnim pristupnim koridorom sa međunarodnim vodama Jadranskog mora. Ni jedna država ne može vršiti suverenitet nad ovim koridorom međunarodnih voda, gdje je sloboda plovidbe i polaganja podvodnih kablova zagarantirana za sve. Nad ovim koridorom Hrvatska ne može vršiti vlast i nema pravo preko njega graditi most. Ipak, i za Hrvatsku u ovom koridoru važi sloboda plovidbe i polaganja podvodnih kablova, preleta aviona i slično, ali ona ovdje ne vrši isključivu (suverenu) vlast i time ovaj koridor nije protiv njenih interesa, ali obezbjeđuje ravnopravnost za sve i što je najvažnije, ne odsjeca BiH od međunarodnih voda Jadrana.

Imajući sve rečeno u vidu, Parlament naše države bi konačno trebao objaviti ovo pravo BiH na direktnu vezu putem pristupnog koridora međunarodnih voda sa međunarodnim vodama Jadranskog mora. Odbrana ovog prava treba biti shvaćena kao ključna u borbi za odbranu sveukupnog suvereniteta i teritorijalno-pomorskog integriteta naše države. U svakom slučaju Hrvatska bi trebala promijeniti svoju odluku o proglašenju Korčulanskog i Neretvanskog kanala svojim unutarnjim vodama, kao i opozvati upotrebu bivše Jugoslavenske ravne polazne linije koja se nalazi nasuprot obali BiH: Rt Proizd – Otok Vodnjak i koja je služila kao polazna linija za mjerenje teritorijalnih voda i istovremeno kao granica unutarnjih Jugoslavenskih voda. Preklapanje ovog koridora međunarodnih voda sa teritorijalnim vodama Hrvatske treba razriješiti nekom vrstom direktnih pregovora BiH i Hrvatske u kojim bi se Hrvatska trebala priznati postojanje ovog međunarodnog koridora ili

pak sve to prepustiti Međunarodnom sudu to jest arbitraži.

Nadalje je potrebno da slično kao što su odredile Finska i Estonija, i Hrvatska odredi nove granice teritorijalnog mora tako da se dobije koridor međunarodnih voda (otvorenog mora) širine 1 nautičku milju koji bi vodio sve do teritorijalnih voda BiH i služio za međunarodnu plovidbu, kao i za polaganje podvodnih kablova i slično. Istovremeno, istovjetna rješenja BiH bi trebala prikazati u vlastitom pomorskom zakonu. Time bi sporazum o granicama bio korigovan dodatnim amandmanima.

Izgradnja auto ceste u zaleđu Neuma treba biti ona prava cestovna veza između dva razdvojena dijela Hrvatske, što je već riješeno u Sporazumu Ploče-Neum. Eventualna skraćivanja za 15 km mostom za Pelješac jednostavno ne dolaze u obzir ni po koju cijenu. Nijedna suverena država ne bi dozvolila da joj se preko cijele obale postavi most i tako fizički, vizuelno, psihološki te protupravno odvoji od otvorenog mora. Pristup otvorenom moru znači slobodu, a sloboda se morala braniti i silom i svim sredstvima, kad je bila ugrožena. To se mora javno objaviti da svako zna i da ne bude zabune.

Ako mogu Rusija, Slovenija, Monako, Crna Gora, Belgija i niz drugih nespomenutih država, koje imaju obalu uvučenu u kopno, ishoditi direktan spoj sa međunarodnim vodama, onda to iz niza razloga može i mora Bosna i Hercegovina. Određivanje suvereniteta nad morskim teritorijem i direktne veze sa otvorenim morem nije neka egzaktna nauka nego je stvar diplomatske sposobnosti, a prije svega odlučnosti države da svim potrebnim sredstvima brani svoj pomorski teritorij. Ovim smatramo da BiH javnost kao i institucije vlasti dobivaju dovoljno informacija da čvrsto stanu u odbranu suverenih i pomorskih prava BiH, te da mogu konačno organizirati one institucije potrebne za izradu zakonodavstva, strategije, planova razvoja i održavanja potrebne infrastrukture, edukacije i svega ostalog potrebnog za usklađivanje sa državama regije, a posebno EU i NATO. Sve naprijed rečeno podrazumijeva osnivanje samostalnog Ministarstva pomorstva ili odjela za pomorstvo u sastavu Ministarstva za promet i komunikacije BiH, zatim Pomorski institut i ekološku postaju smještenu u Neumu i slično.

Pozivamo vrh države da odmah izađe u javnost, da preuzme državničku odgovornost, da objavi da je BiH kao Pomorska država neshvatljivo zakinuta, da kažu zašto oni tvrde da BiH ne može imati direktan izlaz na otvoreno more, te da iznesu plan o tome šta, kad i kako namjeravaju preduzeti da našu državu spase od vječne sramote i pomorske izoliranosti.

Odvojenost od međunarodnih voda bi značila da smo najnesposobniji, da od dvije obale mora, sa Neumske ne možemo direktno pristupiti nigdje u međunarodne vode, i da se iz međunarodnih voda ne može direktno doploviti u BiH, a da smo Sutorinu, Igalo, Njivice, takvu vrijednost zaboravili ili smo bili prevareni. Takav primjer šepertljivosti nije poznat niti na jednom moru. Ona društva koja su držala do sebe, uvijek su se borila svim sredstvima za svoju pomorsku slobodu. Ta su društva to jest države, kada su bile odlučne bile i dobro organizirane, kad su bile organizirane one su uspjevale! Hoće li nas susjedi zbog naše nesloge potkradati i hoće li nam zbog toga i nesloga i potkradanje bivati sve draži, i draži, i draži? Ili ćemo se pak konačno pobrinuti o sebi i o svojoj državi, kao što se susjedi brinu samo za sebe, ne osvrćući se ni na koga?! Pred nama je vrlo jednostavan izbor.

Ōva tema je pesimistična zato što kreće neravnim putem na kojem se može spotaknuti. Ali na kraju krajeva, ipak je optimistična, time što polazi od budućeg razumijevanja, štaviše saradnje između dvaju religija – i to sa punim pravom.

Počnimo onda sa preprekama, koje su obje strane postavile na svom putu jedne prema drugoj. Takvih prepreka ima podosta. Zbog toga

bi bilo nepromišljeno – iako opravdano – poslije utopijskog, ali u svakom slučaju nehistorijskog kršćansko-jevrejskog modela, već govoriti o nekakvom kršćansko-islamskom nasljeđu. Ali s obzirom na razvoj religije u Evropi dozvoljeno je sanjati o tome, jer koliko god da je konfrontativna, čak stravična bila ovdašnja povijest religije, ipak ona ne stoji na putu današnjoj ekumeni.

Kršćani i muslimani su, kao i kršćanske vjerske zajednice međusobno prije toga, zbog značajnog historijskog bremena, stranci jedni drugima.

S kršćanske strane konfrontacija je počela veoma rano, tačnije u prvom stoljeću islama, sotoniziranjem istog od strane Jovana Damaskina. Njegova polemika se nastavila i kod Dantea Aligherija, koji je, kao što je poznato, Muhammeda u „Božanstvenoj komediji“ smjestio u najdublju baruštinu pakla.

Mržnja svega što je islamsko, koju je potpirio jedan „svetac“, tačnije Bernard od Clairvauxa, bila je mentalitet i križara. Međutim, križari su ipak pokazivali visoko poštovanje, prema nadmoćnijoj muslimanskoj civilizaciji, ali prije svega prema Salahudinu.

U odnosima zapadnjaka i muslimana, kao i u drugim pogledima, 18. stoljeće predstavljalo je samo epizodu. U svakom slučaju, prema crkvi kritički nastrojeni deisti, Lesing (s „Natanom Mudrim“), Gete (u „Zapadno-istočnom Divanu“) i Fridrik Veliki (kao zapovjednik muslimanskih trupa iz Baškirstana) pokazivali su do tada nepoznate simpatije prema islamu.

Ubrzo nakon toga su se zbog kolonizacije cjelok-

Prepreke na putu kršćansko-islamskog razumijevanja

ZAJEDNO, A NE USAMLJENO!

upnog islamskog svijeta (osim unutrašnje Arabije), u čemu su pored Engleske i Francuske sudjelovale i Španija, Italija i caristička Rusija, iznova pogoršali obostrani odnosi, i to drastično. Nesreća je počela Napoleonovom okupacijom sjevernog Egipta (1798/99) i završila se tek 1962. alžirskom oslobodilačkom borbom (koju sam inače doživio izbliza).

Orijentalisti ne samo da su pratili kolonizaciju, oni su je i poticali – sa bitnim izuzetkom Nijemaca Isle Rikert, Rudija Pareta, Anemari Šimel. Kapa dolje Johanu Jakobu Rajskeu, Jozefu Hamer-Purgštalu, Gustafu Vajlu, Teodoru Nildekeu i Karlu Brokelmanu.

Mnogi muslimani smatraju da se kolonijalno doba nastavlja u Palestini. Diskusija o tome je, nažalost, širom svijeta prekinula ranije sretnu jevrejsko-muslimansku simbiozu. Nakon 11. septembra čak je dovela do ugrožavanja svjetskog mira..

II

Muslimanska strana je također pothranjivala konfrontaciju:

(i) I to već za vrijeme Poslanika Muhammeda, kada je iz Medine protjerao tri jevrejska plemena s obrazloženjem da su se urotili sa (tada) protuislamskom Mekom.

(ii) Geografsko širenje muslimanskih vojski do Španije i Kine, koje i danas zadivljuje, nedvojbeno nije postignuto isključivo zahvaljujući privlačnosti islama. Poznato je da neki muslimanski zapovjednici iz poreskih razloga nisu pridavali velikog značaja islamizaciji poraženog stanovništva..

(iii) Još nečuveniji su bili osmanski vojni pohodi prema Beču, i to dva puta 1529. i 1683. Da se

pritom nije radilo o islamizaciji jasno je vidljivo iz činjenice da je stanovništvo Mađarske, Srbije, Grčke, Bugarske i Rumunije i nakon stoljeća pod osmanskom vladavinom ostalo kršćansko.

(iv) U zadnje vrijeme su oni muslimani koji pripadaju organizaciji Al-Kaida učinili višestruku nepravdu tako što su bez imalo obzira prema ženama i djeci, uz korištenje nesrazmjernih sredstava i prekršaj Kur'anske zabrane samoubistva izveli terorističke napade koji sada predstavljaju teret i muslimanima.

Na putu ka međusobnom razumijevanju i pomirenju prepreka nije lišena ni sadašnjost

(i) S muslimanskog gledišta se u to ubraja despotizam, koji vlada u mnogim muslimanskim zemljama, za koji kolonizacija može biti uzrok, ali više ne može biti opravdanje. Nedvojbeno je da su kolonijalne sile sabotirale proces demokratizacije do te mjere da se muslimanima moglo učiniti da su ljudska prava rezervisana samo za odabrane. Ipak, to ne opravdava današnje samovlašće u nekim muslimanskim zemljama.

(ii) Odbojni i jezoviti su potpuno neislamski luksuz i potrošačko ludilo u pojedinim muslimanskim zemljama, izazvani bogatstvom nafte i plina, a mogu se doživjeti u arapskom zaljevu, gdje se u međuvremenu u jednoj dvorani može čak i skijati.

(iii) Posebno je užasno što je to bogatstvo loše raspodijeljeno unutar muslimanskog svijeta, što je upravo tamo najveća stopa nepismenosti na svijetu: kod religije, koja je počela pozivom na čitanje: Ikre! Bismi Rabbike ellezi halaq – Čitaj! Sa imenom Gospodara Tvoga Koji stvara (96:1).

(iv) Nesretno je i prodiranje vehabijskog tumačenja islama sa arapskog poluostrva, jer je ono bukvalističko i previše netolerantno prema

S kršćanske strane konfrontacija je počela veoma rano, tačnije u prvom stoljeću islama, sotoniziranjem istog od strane Jovana Damaskina. Njegova polemika se nastavila i kod Dantea Aligijerija, koji je, kao što je poznato, Muhammeda u „Božanstvenoj komediji“ smjestio u najdublju baruštinu pakla.

sufizmu, islamskoj mistici, zahvaljujući kojoj je došlo do značajnijeg produbljanja islamske pobožnosti, naročito na Zapadu.

(v) Isto tako je i sa prodiranjem strujanja, između ostalog i u Njemačku, koja ne samo da odbijaju asimilaciju nego i integraciju u zapadna društva. Među njima često se spominju muslimani Hizb ut-Tahrir pokreta, koje bi trebalo pozvati da se vrate u zemlju svog porijekla, kada već ne nalaze ništa da im ovdje paše.

(vi) Nemilo trajno pozivanje mnogih turskih muslimana na Tursku nije ideološki fundirano, ali je stvarnost. To čak važi i za Nurculuk pokret Fethulaha Gulena. Štetno je po islam što ovdje postoje četiri međusobno konkurirajuće muslimanske organizacije pored još i arapskih, iranskih, bosanskih i albanskih udruženja. Kako da se u svemu tome snađe jedan Nijemac? Kako da na taj način dođe do zastupništva svih muslimana prema njemačkim pokrajinskim vladama?

(vii) Ovdašnjem prihvatanju islama, pored toga, šteti i to što neki muslimanski imigranti ne znaju baš da razlikuju između islama kao vjere i običaja svoje zemlje porijekla. U to spadaju tzv. ubistva iz časti, prisilna vjenčanja i obrezivanje žena: sve barbarski običaji, koji nedvojbeno protivriječe islamu.

(viii) Prati se, i to ne bez razloga, kako se muslimani ophode prema svojim ženama, iako se žene diskriminiraju i u nemuslimanskim zemljama. Prisjetimo se samo Kine, Indije i Južne Amerike. Muslimanski svijet je doista često potiskivao ulogu koju su igrale supruge Poslanika kao što su Aiša i Hafsa. Ovdje kod nas se muslimani barem trude da ustupe ženama jednak položaj, na koji imaju pravo, na primjer položaj predsjednice na skupovima i u udruženjima. (Trenutačno je žena generalni sekretar Centralnog vijeća muslimana u Njemačkoj).

Zar se naša pobožnost ne treba manifestovati u

sučovječnosti, a samim tim i u religijskoj toleranciji?

III

I na kršćanskoj strani se nažalost desilo mnogo toga što se štetno odražava na integraciju ovdašnjih muslimana.

To proizlazi iz najnovijih rezultata ankete objavljenih u „Christ und Welt“ („Kršćanin i svijet“) po kojoj su Nijemci kritičnije nastrojeni prema islamu nego što je to slučaj kod naših susjeda u Evropi i Velikoj Britaniji. Tako izgradnju džamija u Portugalu podržava $\frac{3}{4}$ stanovništva, u Francuskoj i Holandiji $\frac{2}{3}$, dok u Njemačkoj samo manje od jedne trećine. To izaziva strah i čini skupove poput ovog još bitnijim.

(i) U gradskom području je još uvijek gotovo nemoguće izgraditi džamiju. Korištenje munare za poziv na molitvu se još uvijek zabranjuje.

(ii) Muslimanke koje nose maramu i muslimani sa imenom Muhammed se još uvijek znatno zakidaju na tržištu rada.

(iii) Država samo malom dijelu ovdašnje muslimanske djece nudi nastavu islamske vjeronauke, iako je ona ustavnopravno propisana.

(iv) Štampa redovno islam predstavlja u negativnom svjetlu, po devizi: Dobre vijesti nisu vijesti. Njemačka štampa se, na primjer, nije obazirala na to što me je prošle godine Emir Dubaija proglasio „Islamskom ličnošću godine“.

(v) Međutim, ono što najviše zabrinjava su naznake da neki Nijemci svoj anti-semitizam – koji je na sreću tabuiziran – sada ispoljavaju na drugim Semitima, Arapima i njihovoj religiji. Simptomatični za to su sve učestaliji napadi na džamije.

Osmanski pohodi prema Beču, i to dva puta 1529. i 1683., bili su vojni. Da se pritom nije radilo o islamizaciji jasno je vidljivo iz činjenice da je stanovništvo Mađarske, Srbije, Grčke, Bugarske i Rumunije i nakon stoljeća pod osmanskom vladavinom ostalo kršćansko.

IV.

Stoga je kranje vrijeme da postanemo svjesni naših zajedničkih osobina..

(i) Nemamo li svi Jednog, Istog Boga, iako Ga mi zovemo Allah, jevreji koji vjeruju u posebnu vezu s Bogom i kršćani sa svojim mučnim Trojstvom?

(ii) Zar ne govore o Istom, kršćani kada se pozivaju na Boga Koji voli, i muslimani kada se pozivaju na Svemilosnog?

(iii) Zar se naša pobožnost ne treba manifestovati u sučovječnosti, a samim tim i u religijskoj toleranciji u skladu sa Kur'anskom smjernicom: La ikrahe fid-din (Nema prisile u vjeri) i lekum dinukum ve lije din (Vama vaša vjera, a meni moja; 2:256/109:6) ?

(iv) Zar vjernici svih religija, naposljetku, ne sjede svi u istom čamcu na nabujalom, uzburkanom moru nevjerstva, agnosticizma i ateizma?

(v) Ne borimo li se svi protiv najezde pošasti modernog doba kao što su raspadanje porodica, nemogućnost imanja djece, seksualna raskalašenost i konzumiranje droga?

(vi) Zar ne naslućujemo da Bog ne samo da razumije hebrejski, latinski i arapski, nego sve jezike kojima Ga se doziva?

V.

Vjernici uistinu imaju svako pravo da se približavaju jedni drugima, da bi zajedno, a ne usamljeno u ovom izuzetno materijalističkom vremenu branili vrijednosti na kojima počiva naša civilizacija: bogobožnost, bratstvo, pouzdanost, marljivost, skromnost, požrtvovanost.

Prema takvoj mizeriji muslimani razviju izvjesnu svijest da njihova ideologija treba da bude uzor drugima, potaknuti jednom poznatom predajom

Poslanika: „Ko od vas vidi neko zlo, neka ga ukloni rukom, a ako to ne može, neka to onda učini svojim jezikom. Ako ni to ne može, onda (neka to osudi) svojim srcem, ali je to najslabiji oblik imana (vjerovanja)“.

Ta svijest rezultat je muslimanske interpretacije povijesti religije kao napredovanja od plemenske religije do univerzalne religije i od vjerovanja u istočni grijeh i utjelovljenje do jedne sasvim apstraktne predstave o Bogu.

Muslimani, dakle, ne smatraju da zaostaju za prosvjetiteljstvom. Naprotiv, islam shvataju ranim pokušajem prosvjetljenja kršćanstva, koje je već 325. godine na Nikejskom saboru postuliralo utjelovljenje Boga.

Kada bi se prihvatila ta predodžba, koju muslimani imaju o samima sebi, s puta bi se sklonila jedna velika prepreka. Zar to ne bi trebalo početi za rukom civilizaciji koja se naspram svih religija pokazuje otvorenom, čak punom razumijevanja: sljedbenici Hare Krišne, antropozofi Rudolfa Štajnera, rasplesani druidi u Stonhendžu, satanisti u crnoj nošnji, tibetanski budisti, jevreji – sljedbenici rabina Lubovica, srpski pravoslavci i militantni ateisti poput Ričarda Dokinsa.

Šta fali islamu u poređenju s njima? Šta muslimani mogu učiniti protiv nedostatka znanja koje ih opterećuje? Pa, na primjer, muslimani rođeni u Njemačkoj pokušavaju sa islamskim novinama koje izlaze svake dvije sedmice. A islamske zajednice svake godine 1. oktobra priređuju Dan otvorenih vrata, kako bi se smanjio strah od drugog.

Strah je, u konačnici, najgori savjetnik. Ako ovaj skup može doprinijeti da se smanji međusobni strah kršćana i muslimana, onda je ispunio svoju svrhu.

Onda se mogu oprostiti, znajući da sam propustio mnogo prilika, ali nadati se da nisam propustio sve.

*Predavanje dr. Murada Wilfrieda Hofmanna, člana savjeta Centralnog vijeća muslimana, održano povodom novogodišnjeg prijema Islamske zajednice Braunšvajg 08.12.2010.

Prikaz knjige: RISALEI-NUR

REVOLUCIJA VJEROVANJA

Opravdanim, krajnje uvjerljivim argumentima Bediuzzaman raspršuje mit o kauzalitetu i demonstrira da oni koji se drže ovog uvjerenja ne gledaju kosmos onakvim kakav doista jeste, ili kakvim se čini, već kakvim bi oni željeli da bude.

Dr. Colin TURNER

Rođen je u Engleskoj u gradu Birmingham 1955. godine. 1975. primio islam. Visoko obrazovanje završio je na Durham univerzitetu gdje trenutno radi kao profesor. Specijalizirao je Arapski i Perzijski jezik. Kasnije je doktorirao je na temu: Politički i vjerski pokreti u Iranu za vrijeme dinastije Safavida (XVI-XVII vijek). Preko deset godina se bavi izučavanjem djela Risale-i Nur. Oxford University Pres 2008. godine objavljuje njegovu knjigu Said Nursi: Makers of Islamic Civilization (Graditelji islamske civilizacije - Said Nursi). Napisao je više referata o Said Nursiju i njegovom djelu Risale-i Nur. Dr. Turner je oženjen i otac troje djece.

Kao nekoga ko je rođen i odrastao u Engleskoj, često su me pitali šta mi muslimani imamo da ponudimo Zapadu. No, prije nego što o tome nešto kažem, želio bih postaviti jedno pitanje i samom sebi: Jesmo li mi muslimani zato što vjerujemo u Allaha, ili mi vjerujemo u Allaha zato što smo muslimani?

To pitanje me okupiralo tokom marširanja ulicama Londona prije desetak godina, kada sam učestvovao na protestima protiv ruske okupacije Afganistana. Formalno sam bio prešao na islam nekoliko godina prije ovog događaja tako da ovo nisu bile moje prve demonstracije. Bilo je zastava i plakata i mnogo vikanja i skandiranja. Uz slogane: «Rusi, napolje!», «Smrt Brežnjevu!» i «Muslimani Afganistana, pobunite se!», mi smo uzvikivali i naše islamske slogane: «Allahu ekber!» i «*La ilahe illallah!*»

Dok su se demonstracije približavale kraju, prišao mi je neki mladić, koji se predstavio kao neko koga zanima islam, i upitao me: «Oprostite, ali šta znači *La ilahe illallah?*»

Bez trenutka oklijevanja, odgovorio sam: «Nema drugog boga osim Allaha.» «Ne tražim od Vas da mi to prevodite», rekao je, «nego Vas pitam šta to doista znači.» Poslije duge i neugodne tišine, došao sam do saznanja da nisam u stanju da mu odgovorim.

Vjerovatno sada mislite: «Kakav je to musliman koji ne zna stvarno značenje *La ilahe illallah?*» Moram reći: Tipičan. Te večeri sam razmišljao o svom neznanju; to što sam bio u većini nije mi nimalo pomoglo već me je samo učinilo još više depresivnim.

KAKO SAM POSTAO MUSLIMAN?

No, kako sam ja postao musliman? Nema sumnje da ste čuli za slijedeću anegdotu o Nasrudin-hodži: Jedan prijatelj je našao Nasrudin-hodžu kako sjedi ispred velike korpe al-evih papričica. Oči su mu bile crvene i natečene, krv mu je curila iz desni, a suze su mu tekle iz očiju. Ipak, on je nastavljao da ih jede. «Zašto se mučiš?», upitao ga je prijatelj. «Zato što se, svaki put kad stavim novu papričicu u usta, nadam da će baš ta biti slatka,» odgovorio je Nasrudin-hodža.

I ja sam bio u istoj situaciji. Nijedna ideologija ili alternativni način života koji sam isprobao nije mogla da zadovolji moju unutarnju potrebu za nečim više, nečim za što vrijedi postojati, tim nečim neuhvatljivim što je uvijek tako blizu tebe, ali se nikad ne pojavljuje. Razočaran svakim aspektom svoga života, napustio sam Englesku i bio nekako odvučen prema Bliskom istoku. To nije bio namjeran izbor. I tamo sam našao svoju slatku papričicu.

Islam je, jednostavno, davao takav smisao kakav mi ranije nije davala nijedna religija ili ideologija. Islam je imao svoja pravila vladavine, ekonomski sistem; imao je pravila koja su pokrivala svaki aspekt života. Bio je egalitaran i okrenut prema svim rasama, narodima i ljudima, čist i jednostavan za razumijevanje. Oh, i imao je Boga, Jednog Boga u koga sam uvijek... vjerovao. To je bilo to. Izgovorio sam *La ilahe illallah* i postao član ummeta. Po prvi put u životu, negdje sam pripadao.

Novi preobraćenici su u pravilu entuzijastični i žele da saznaju što je moguće više o svojoj religiji i to u što kraćem periodu. U narednih nekoliko godina moja biblioteka se ubrzano širila. Bilo je toliko toga za naučiti i toliko knjiga spremnih da poduče. Knjige o historiji islama, ekonomskom sistemu, konceptu vladavine u islamu, bezbroj

priručnika o islamskoj jurisprudenciji, i najbolje od svega: knjige o islamu i revoluciji, o tome kako su se muslimani ujedinili i utemeljili islamske vlade i islamske republike. Kad sam se vratio u Englesku početkom '79. na studij, bio sam spreman predstaviti islam Zapadu.

Ovim sam se knjigama vratio da pronađem odgovor na pitanje šta znači *La ilahe illallah*. Opet sam bio razočaran: te knjige jesu bile o islamu, ali ne i o Allahu; one su pokrivala svaku moguću oblast - osim one najvažnije.

Isto pitanje sam postavio i imamuniverzitetske džamije. Izvinio se i otišao. Onda je jedan brat, čuvši moje "drsko" pitanje koje sam postavio imamun, prišao k meni i rekao: «Ja imam tefsir (tumačenje) o *La ilahe illallah*. Ako želiš, pročitat ćemo ga zajedno.» Zamišljao sam to kao knjigu od deset-dvadeset stranica najviše. Ispostavilo se da je u pitanju pet hiljada stranica, u nekoliko tomova. To su bile *Risale-i Nur* (Poslanice Svjetlosti) od Ustaza Bediuzzamana, Saida Nursija.

Inicijalno, odbacio sam *Risale-i Nur* kao mistične knjige. Moj brat je istakao da je ovo reakcija zatvorenog uma. Bez intelektualnog oslonca uzrokovanog prijašnjim pročitanim knjigama, osjećao sam se neuko i izgubljeno. Bio je to potpuno novi jezik, potpuno nova vizija. Moj brat je osjetio moju uznemirenost. Rekao je: «Ne brini! Knjige koje si prije čitao imaju svoje mjesto; one su kora, ali ovo,» reče ubacujući kopiju "Vrhovnog znaka", «ovo je voće!» Zatim smo počeli da čitamo, ovaj put u ime Allaha, i stvari su polahko počele da dolaze na svoje mjesto.

Svako od nas je rođen u apsolutnom neznanju; želja da spoznamo sebe i svijet oko sebe je urođena. «Ko sam ja? Odakle dolazim? Šta je ovo mjesto na kojem se nalazim? Šta je moja zadaća ovdje? Ko je odgovoran za moje postojanje?» - to su pitanja na koja svako od nas odgovara na svoj način, ili kroz direktno opažanje ili kroz slijepo prihvatanje odgovora sugeriranih od strane drugih. Kako neko živi svoj život, kriteriji po kojima neko postupa na ovom svijetu u potpunosti zavise od prirode tih odgovora. «Vrhovni znak» nije ništa manje nego vodič kroz kosmos, a putnik je onak ko traži odgovore na ova pitanja.

«Vrhovni znak» ne pretpostavlja unaprijed vjerovanje u Boga; radije kreće od stvorenog do Stvoritelja i afirmiše ideju da svako ko iskreno želi odgovor na egzistencijalna pitanja, ko gleda na stvoreni svijet onako kakav on jeste, a ne vidi ga onakvim kakav bi želio i zamišljao da bude, mora neizbježno doći do zaključka koji glasi: *La ilahe illallah*. Tako će vidjeti red i harmoniju, ljepotu i ravnotežu, pravdu i milost, svetost i velikodušnost; i u isto vrijeme će shvatiti da ovi atributi ne ukazuju na stvorena bića već na Stvarnost u kojoj svi oni, ti atributi, postoje u savršenstvu i apsolutnosti. Vidjet će da je stvoreni svijet knjiga imena, indeks koji teži da nam kaže sve o svome Autoru.

U poslanici "Priroda: uzrok ili posljedica?" Bediuzzaman *La ilahe illallah* tumači na još dublji način. Pojam koji on ispituje je kauzalitet, kamen - temeljac materijalizma i potporni stub na kojem počiva moderna znanost. Vjera u kauzalitet daje osnovu izjavama kakve su: To je prirodno., Priroda je to stvorila., Desilo se to slučajno., itd. Opravdanim, krajnje uvjerljivim argumentima Bediuzzaman raspršuje mit o kauzalitetu i demonstrira da oni koji se drže ovog uvjerenja ne gledaju kosmos onakvim kakav doista jeste, ili kakvim se čini, već kakvim bi oni željeli da bude.

U *Tabiat Risalesi* ("Priroda: uzrok ili posljedica?") Bediuzzaman demonstrira da su sva bića, na svim nivoima, međusobno povezana i međuzavisna, kao koncentrični ili ispresijecani krugovi. On pokazuje da sva bića dobivaju svoju egzistenciju iz ništavila, niotkuda, tokom svojih kratkih života, te da svako biće ima svoju posebnu svrhu, cilj i pozvanje i da se svako ponaša kao ogledalo u kome se predstavljaju razni atributi i bezbroj imena.

Njihova prolaznost, nemoć i nepredvidljivost, njihova apsolutna zavisnost o drugim faktorima izvan njih samih dokazuje, bez sumnje, da ona ne mogu biti vlasnici toga što se čini da posjeduju, a kamoli da su ona, ta bića, darovala attribute savršenosti ostalim bićima koja su poput njih ili veća od njih.

Materijalisti, dakako, vide stvari drugačije – kada ne sagledavaju raznovrsnost bića. Oni od nas traže da vjerujemo da je ovaj kosmos, čiji urođeni red i harmoniju ne poriču, ultimativno proizvod slučaja. Proizvod haosa i nereda, čistog slučaja! Zatim traže od nas da vjerujemo da se ovaj kosmos održava mehaničkom igrom (bezbroj) slučajeva, pa ma šta ti slučajevi bili, ni materijalisti ne mogu da sa sigurnošću odgovore na pitanje kako to da su ti slučajevi sami od sebe stvoreni, kako to da, iako su nemoćni, neuki, prolazni i besciljni, nekako uspijevaju, kroz zakone koji se pojavljuju niotkuda, proizvode uredne umjetničke radove, simfonije harmonije i ravnoteže koje vidimo i čujemo svuda oko nas!

Kao i Ibrahim, a.s., u kući idola, Bediuzzaman uništava ove mitove i praznovjerja! Dakle, sve stvari su međusobno povezane! – ponavlja on. Ma šta bilo to što je dalo život sjemenu cvijeta, ono mora biti odgovorno za cvijet sam; dajući im međuzavisnost, šta god da je stvorilo cvjetove, ono mora biti odgovorno za drvo; i s obzirom na činjenicu da su u rodbinskom odnosu, šta god da stvara drvo, mora biti odgovorno i za šumu, itd. Ono što može da stvori samo jedan atom, mora moći stvoriti i cijeli kosmos! To je, svakako, kolosalan zahtjev za uzrok koji je slijep, nemoćan, prolazan, zavisan i bez ikakve svijesti o svojoj svrsi.

Sve više i više znanstvenika počinju da uočavaju da mehanicističke teorije iz prošlosti nisu više održive. Suočeni sa ljepotom, veličinom, redom, harmonijom, simetrijom i svrhom, pokušaji da se objasne kreacije prizivajući ideju slučaja i kauzaliteta postaju sve više neodrživi! Mnogi od njih su tako posramljeni kolapsom svojih starih bogova da su pali u hysteriju.

Jedan proslavljeni biolog - a biologija je još uvijek najviše kruta mehanička disciplina – snimljen je kako je rekao: «Smiješno: što više ljepote i harmonije otkrivam u kosmosu, sve više sam ubijeden u njihovu beznačajnost!» Jadni čovjek! On, izgleda, ne razumije da, ako je sve beznačajno, onda je beznačajan i svaki efekat na nj. Još jedan poznati – ili, da kažem, nepoznati - znanstvenik, također biolog, tvrdi da se postojanje bića u njihovim pojedinačnim oblicima u stanovitoj mjeri može pripisati besciljnom kretanju slijepih, besvjesnih i nemoćnih uzroka! On nije usamljen u ovom razmišljanju, ali je prvi priznati zapadnjački biolog koji takve stavove zastupa otvoreno. Da stvar bude još zanimljivija, on je status znanosti na Zapadu nastojao da obratimi sa znanošću u Rusiji pod Brežnjevljevim režimom!

Mehanicistička teorija je stroga, svemoguća ortodoksija kojoj se svi znanstvenici, a posebno biolozi, moraju pokloniti ako žele zadržati svoj kredibilitet i svoj posao. I tako su prisiljeni da žive u strašljivoj šaradi uzvikujući kako su joj lojalni, a svoje stvarne stavove drže za sebe u svome privatnome životu. Kada se pojavila jedna knjiga u kojoj se napa-

da teorija kauzaliteta, časopis *The New Scientist* ju je opisao kao «kandidata za paljenje». Od tada je autor ove knjige postao "autsajder" u znanosti Zapada.

Tako različiti stavovi kao sposobnost za opstanak kauzalnih hipoteza pokazuju da je pridavanje moći stvaranja Prirodi ili prirodnim zakonima bez značaja, neizbježna posljedica objektivnih, naučnih istraživanja. To nije ništa više nego lično mišljenje. Slično tome, poricanje Stvoritelja kosmosa, Koji je postavio očigledne uzroke u njemu kao veo koji pokriva Njegovu ruku i snagu, nije čin razuma nego čin volje. Ukratko, kauzalnost je grubo i vješto oruđe kojim se čovjek miješa u vlasništvo Stvoritelja povrh svega stvorenog u cilju da postavi sebe kao apsolutnog vlasnika i upravljača svega onog što posjeduje i svega onog što on jeste.

Moj cilj nije bio da rezimiram *Risale-i Nur* već da pokažem kako su bila daleko otišla moja ranija poimanja Allaha dž.š. prije nego što sam pročitao ovo djelo. Mislio sam da, izgovarajući *La ilahe illallah*, izgovaram sve što ima da se izgovori o Allahu. Zahvaljujući *Risale-i Nur*, sada sam u mogućnosti da shvatim da je, prije njihova iščitavanja, Bog za mene bio nešto što sam sebi bio umislio kako bih upotpunio slučaj, onaj nepoznati faktor postavljen uglavnom arbitrarno na početku stvaranja da bi se izbjegla nemogućnost beskraje regresije (hoda unazad). Bog je bio «Prvi Uzrok», «Prvi Pokretač», istiniti «Bog pukotina», poput ustavnog monarha Engleske koji se mora tretirati sa najvišim poštovanjem, ali kome nije dozvoljeno miješanje u događaje iz svakodnevnog života.

OGLEDALA BOŽIJH IMENA

Inspirisane sloganom *La ilahe illallah*, *Risale-i Nur* pokazuju da se znakovi Boga, ta ogledala Njegovih imena i svojstava, nama otkrivaju svakodnevno u novim i uvijek promjenljivim formama i konfiguracijama, izvodeći na vidjelo argumente, naklonost, predeanost, ljubav i pobožnost. *Risale-i Nur* su pokazale da postoji distinktivan proces uključen u proces postajanja muslimanom u pravom smislu te riječi: razmišljanje koje vodi znanju, znanje koje vodi afirmaciji, afirmacija koja vodi vjerovanju i uvjerenju, i uvjerenje koje vodi pokornosti: od svakog novog trenutka, svakog novog dana, vidi se obnavljanje svježih aspekata Božanstvene istine, i ovaj proces je konstantan. Vanjsko prakticiranje islama, formalni akti obožavanja su oni koji su u tom smislu statični. Vjerovanje je, međutim, nešto što raste ili opada, zavisno od kontinuiteta procesa koji sam upravo spomenuo. Ali, realnost vjerovanja je nešto što zaslužuje našu najveću pažnju, i iz tog procesa će neminovno slijediti posvjedočenja islama.

Zato mogu reći da sam bio musliman, ali ne i vjernik; to što sam pretpostavio da je vjerovanje, u stvarnosti, to nije bilo ništa više do nemogućnost da poričem. Bediuzzaman nije odgovaran za moje upoznavanje sa islamom, što je mogao svako da učini, već za moje upoznavanje sa vjerovanjem. Vjerovanje kroz istraživanje, a ne kroz imitaciju.

Vratimo se sada na pitanje: Šta mi muslimani imamo da ponudimo Zapadu? Odgovor je: Sve i ništa. Mi imamo vjerovanje i islam, što je sve; i imamo naše razumijevanje i tumačenje islama, što, u većini slučajeva, i nije mnogo.

Kao što je i očigledno iz knjiga koje su me upoznale sa islamom, skoro sve što je bilo napisano o Zapadu u muslima je bilo manje ili više na nivou neke benigne kulturalne razmjene. Skoro neizbježno centralno pitanje vjerovanja bilo je prekriveno ili ignorisano u potpunosti.

U Kur'anu, riječ «Allah» se pojavljuje više od 2500 puta, a riječ «islam» manje od 100 puta. U dobrom dijelu muslimanskog štiva, taj odnos je rigorozno obrnut. U Kur'anu, odnos između imana (vjerovanja) i islama (potčinjenosti Allahu, dž.š.) je 5:1 u korist imana. U naslovima arapskih knjiga do kraja 19. st., islam je neznatno nadmašio iman u shvatljivih 3:2. U šezdesetim, ovaj odnos je skočio na 13:1 i danas je nedvojbeno viši. Zbog toga je bilo neminovno da se Zapad koncentriše na islam kao sistem, kao alternativnu ideologiju prezentiranu skoro u potpunosti bez osvrta na vjerovanje.

Drugi razlog zašto je pristup Zapadu napravio mali zaokret je taj što smo mi pogrešno razumjeli Zapad. Zapad nije samo geopolitički entitet, on je i metafora. Geografski, Zapad je bio prvo područje na kome se odigrao masovni revolt protiv svega što pripada Bogu. Modem civilizacije Zapada bio je prvi za koga smo shvatili da nema neke formalne strukture religijskog vjerovanja u svom srcu. Zapad je kao metafora: zalaženje sunca religijskog vjerovanja; metafora za pomračinu Boga. Otkako ova pomračina nije više ograničena samo na geopolitički Zapad, čovjek može da kaže da, kad god je istina vjerovanja odbačena, tu je Zapad. Na Zapad bi trebalo gledati kao na stanje uma, bolest, nezahvalnost. Glavni uzrok ovoga, kao što Bediuzzaman, Said Nursi naglašava, jeste bolest samoobožavanja, enanijet (samoisticanje, samohvalisanje, ekstremna sebičnost).

Od početka renesanse čovjek Zapada je bio sam sebi cilj, centar svog, vlastitog univerzuma, osnovni kriterij po kojem živi svoj patetični život. Čovjek je ukrao odjeću od Božijih imena, obukao je i parodirao kao bog. Problem je bio što mu ta odjeća nije pristajala, i nije mu ni mogla pristajati. Ne želeći prihvatiti da je njegova dužnost samo da reflektira Božije atribute u ime Stvoritelja i prema Njegovoj volji, on tvrdi da su ti atributi njegovo vlasništvo i tako potroši životni vijek pokušavajući da ih doda svome imaginarnom posjedu. Tražeći beskonačno od konačnog, on sebe odvlači u svirepo i često ubojito takmičenje sa sebi sličnima. Čovjekove beskraje želje su uvećane činjenicom da je on ograničen, nemoćan i zavisn; jednog dana, odustane od svega što je zamislio da je njegovo i pada u propast. On pokušava sakriti svoja ograničenja i nedostatke, koji bi trebalo da služe da ga podsjetu na njegovu apsolutnu zavisnost i nemoć. Zapadnjački čovjek je oslobođen loših misli o svojoj posljednjoj destinaciji - gušeći svoju urođenu sposobnost da spozna i voli Stvoritelja, da prepozna da nije ništa i da ne može da bilo šta posjeduje.

Sekularno, samoapsorbirajuće društvo Zapada formirano je tako da na svim nivoima zaslijepi i ošamuti: da bi zamaskiralo činjenicu da religija pojedinca nije uspjela da ispuni svoja obećanja te da je sekularno trojstvo «neograničenog progresa, apsolutne slobode i negraničene sreće» postalo beznačajno kao i kršćansko Trojstvo koje se pokazalo nemoćnim stoljećima ranije; da bi prikrilo činjenicu da je ekonomski i naučni progres, koji posjeduje sekularni humanizam kao svoj podrazumijevajući ethos, pretvorio Zapad u duhovnu pustoš, da je opustošio generaciju za generacijom.

Ipak, tu su oni koji počinju da se bude, da shvataju iluziju sa kojom su živjeli. Ovakvima se bolest od enanijeta mora objasniti. Nema koristi govoriti onome koji je već obolio od ove bolesti da je islamski ekonomski i pravni sistem najviše egalitaran ili najviše pravedan; ne možete izliječiti čovjeka koji pati od raka dajući mu novi ogrtač. Potrebna je tačna dijagnoza, radikalna operacija i konstantna terapija.

Risale-i Nur omogućavaju sve ovo. Vi ste primijetili da sam ja bio odbio da čitam *Risale-i Nur* misleći da su to mistične rasprave budući da sam i druge čuo koji o njima tako misle. Istina je drugačija: Nema ništa nejasno u konačnom izboru koji Said Nursi stavlja pred nas: vjerovanje ili nevjerovanje, vječna sreća ili vječna bijeda, spas ili propast, raj ili pakao – i na ovom i na onom svijetu.

Također sam čuo da su *Risale-i Nur* revolucionarne, i sa ovim se slažem. Ali ja sada govorim o revoluciji u političkom smisli riječi. To se ne spominje u *Risale-i Nur*, iako sam siguran u slijedeće: da je Bediuzzaman prizivao nasilno zbacivanje svih sekularnih vlada, *Risale-i Nur* bi bile obavezna lektira na svakom zapadnjačkom univerzitetu, a Bediuzzaman bi bio "domaće ime" na ovom dijelu Planete.

Nakon svega, Zapad ima sofisticiran spot za ekstremizam, posebno kada je začinjen religijom. Šta može biti bolje, ljepše, ukusnije u očima zapadnjačkih medija od slike hiljada ljutih muslimana u nekom dalekom, nasilničkom gradu koji vrište: «Smrt Americi!» i koji zahtijevaju revoluciju i ponovno upoznavanje sa Šeri'atom?! Zapad više nema problema sa pogrešnim predstavljanjem islama: to mi radimo za njih, a oni to jednostavno snime za svoje potrebe. Sjećam se kada sam gledao demonstracije, deceniju ranije, u mjestu u kojem je Amerika nazvana "velikim šejtanom". Ono što me šokiralo tada bila je činjenica da možda 70% tih demonstranata nosi levisice i da je svaka cigareta koju su ispušili za vrijeme demonstracija bila Marlboro ili Winston. Dok jedna ruka reže ili tvrdi da reže veze sa Zapadom, druga ih još više pričvršćuje.

Ipak, mi još uvijek tvrdimo da je vrijeme za akciju, da smo dovoljno govorili. Ja sam ovu misao pročitao i u *Risale-i Nur*. Sve je to priča, reći će neko, to nije akcija. Ali - mi nismo govorili, mi smo samo jecali i cviljeli. I zato što nismo govorili, što nismo vodili konverzaciju, što nije razgovarao brat sa bratom, vjernik sa vjernikom, musliman sa muslimanom, u ime Allaha, dž.š., jezikom Kur'ana i jezikom knjige stvaranja, onda kada smo reagirali, reagirali smo pogrešno, bez autoriteta, bez discipline, bez istinskog kriterija i okvira diskusije. I ultimativno - bez trajnih rezultata. A Zapad ovo savršeno razumije!

Ne, revolucija koja je marširala ulicama Teherana, Kaira ili Alžira nije ona vrsta revolucije na koju Bediuzzaman poziva. Revolucija koju predočavaju *Risale-i Nur* je revolucija u mislima, srcu, duši i duhu. To nije islamska revolucija već revolucija vjerovanja. Kao takva, ona funkcioniše na dva nivoa: dizajnirana je da bi vodila muslimane od vjerovanja pomoću imitiranja do vjerovanja kroz istraživanje, i da vodi one koji ne vjeruju od obožavanja sebe do obožavanja Allaha dž.š. I zato, u očima onih koji kontrolišu Zapad, pozvanje kakvo je ono koje vrše *Risale-i Nur* je - smrtonosno.

Konačno, rekao bih ovo: Nakon mnogo godina traženja i upoređivanja, mogu da kažem da su *Risale-i Nur* jedno originalno, obuhvatno islamsko djelo koje vidi kosmos onakvim kakav on uistinu jeste, koje pezentira realnost vjerovanja onakvom kakva ona uistinu jeste, koje interpretira Kur'an onako kako je naš Poslanik, s.a.v.s., to želio, koje dijagnostičira stvarne i veoma opasne bolesti koje napadaju modernog čovjeka i koje nudi lijek. To što čine *Risale-i Nur* – to je pozvanje koje reflektira svjetlo Kur'ana i koje osvjetljava kosmos, i taj hizmet vjeri i čovječanstvu ne može biti ignorisan. Samo islam stoji između modernog čovjeka i katastrofe, i ja vjerujem da budućnost islama zavisi od *Risale-i Nur* i onih koji ih slijede i koji su inspirisani njihovim učenjima.

(Preveo: Džemaludin Latić)

Maestralno djelo o ljubavi namijenjeno svakome ko želi shvatiti iskonski
“fundamentalizam” u Kur'anu

LJUBAV U KUR'ANU

Maestralno djelo o ljubavi. Pisano riječima Kur'ana, odavno potrebno, poklanja pažnju i najmanjim nijansama ove teme upravo onako kako ona to i zaslužuje. Namijenjena je svakome ko želi shvatiti šta je to pravi 'fundamentalizam' u Kur'anu, koji govori o samoj suštini ljudskog bića.
(Šejh Nuh Ha Mim Keller)

PRIRODA LJUBAVI

Ljubav u Kur'anu je druga doktorska disertacija princa **Ghazi bin Muhammad bin Talala**. Po njenom prvom objavljivanju na www.altafisir.com *downloadavalo* ju je preko 485 000 čitalaca. Moto knjige je izvučen iz 165. kur'anskog ajeta sure Al-Baqara: **Oni koji su dosegli vjerovanje još više vole Allaha.**

Studija ima za cilj pokazati i pojasniti da se u Allahovoj knjizi, Kur'anu, nalazi sve što se uopće može reći o ljubavi - i to detaljno, ne ukratko. Princ Ghazi napominje da „velikom broju nemuslimana nije baš jasan, ili, bolje reći, nejasan im je pojam ljubavi u islamu i Kur'anu. Mnogi među njima, od uglednih intelektualaca i mislilaca do 'običnog' naroda, misle da Kur'an niti pominje, niti daje neku važnost ljubavi. A ako se desi pa i pronađu neki interes islama za ljubavlju, onda se to pripisuje sufizmu ili navode neke hadise sumnjive vjerodostojnosti,“ zbog čega on u ovom radu pokazuje da Kur'an ne samo da tretira ljubav višestruko i intenzivno, nego dokazuje da se sve, što bilo ko može znati ili doseći o ljubavi, nalazi u Allahovoj knjizi - Kur'anu.

Metoda koju koristi je izvođenje zaključaka samo na osnovu Kur'ana, ne na osnovu hadisa ili onoga šta su o njoj rekli islamski učenjaci ili filozofi. Kur'an je njegov jedini izvor i temelj na kome gradi svaku stavku. Djelo je koncipirano u pet poglavlja: Božanska ljubav, Poslanik Allahove ljubavi, Ljubav ljudi, Ljubav, Objekat ljubavi (Voljeni).

Ovaj rad može, uz Allahovu pomoć, biti od velike koristi ljudima da sami sebi pomognu u ljubavi koja vodi dobru, a udalji od one koja ih odvodi od njega. Za vas smo odabrali jedan od dijelova poglavlja **Objekat ljubavi (Voljeni): ljepota, susret s Milostivim i Njegova naklonost:**

Allah, dž.š., u Kur'anu jasno pokazuje da je priroda ljubavi zased novana na općim pravilima. U onome što slijedi pojasnit ćemo neka od njih:

LJUBAV JE U STALNOM PROCESU PROMJENE

Po samoj prirodi stvari sve je u nekom procesu promjene. Pored te opće promjene tu je i ona pojedinačna, jer ko je u nekom od stanja ljubavi on se unutar sebe mijenja - i to neprestano. Tako je bar na ovom svijetu. I to je tako, jer se **Allah, dž.š., svakog časa zanima nečim.**, javlja se na nove načine u smislu da se Milostivi otkriva, a ne da ponovo počinje.

Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim. (Ar-Rahmān, 29)

Allah, dž.š., je Onaj Koji i iznova stvara:

Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali. Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju. (Qaf, 15)

Zar ne vidiš da je Allah mudro nebesa i Zemlju stvorio? Ako htjedne, vas će udaljiti i nova stvorenja dovesti. (Ibrahīm, 19-20)

Ali promjena nije tek promjena. U njoj ima i uskraćivanja i davanja, i to zbog toga što Allah, dž.š., i uskraćuje i obilno daje:

Ko je taj koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati? – A Allah uskraćuje i obilno daje, i Njemu ćete se povratiti. (Al-Baqara, 245)

Kroz različite faze ljubavi možemo vidjeti kako utječe uskraćivanje, a kako davanje u tom procesu. Faze ljubavi kakve su tuga, bol, strah, plač, očaj, traženje oprost, povlačenje u sebe, poniznost, kajanje, preklinjanje, „žar srca“ - jesu faze uskraćivanja. Dok su: radost, spokoj, zahvala, mir, osjećaj dostatnosti, smiraj, zadivljenost, ljubav, simpatija, zadovoljstvo - faze davanja na tom putu ljubavi. Tako je onaj koji voli u stalnoj promjeni - između neprestanog uskraćivanja i davanja u ljubavi, bar na ovom svijetu.

Vjerovatno je ovaj proces stalne promjene uzrok nezamornosti i nedosade u istinskoj ljubavi. Čovjeku, naime, nikada ne dosadi da moli za dobro, i slijedom toga ne dosadi mu da traži više.

Čovjeku ne dosadi da bogatstvo traži, a kada ga nemaština zadesi, onda zdvaja i nadu gubi. (Fussilāt, 49)

Tako ni stanovnicima Dženneta nikada neće dosaditi ljubav, o

čemu ćemo šire govoriti u poglavlju *Ljubav, ljepota i Džennet*. Allah, dž.š., kaže:

Tu ih umor neće doticati, oni odatle nikada neće izvedeni biti. (Al-Hidžr, 48)

Vjerovatno je to tako, jer Allaha, dž.š., nikada ne ophrva nikakav umor.

Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih – za šest vremenskih razdoblja, i nije Nas ophrvaio nikakav umor. (Qaf, 38)

Sve ovo smo naveli da bismo potcrtali da se ljubav mijenja bez stanke, ali da ovaj proces promjena ne uzrokuje zamornost od ljubavi kod čovjeka koji voli, a Allah je Onaj Koji najbolje zna:

POTREBA ZA LJUBAVLJU

Čovjek koji voli u stalnoj je potrebi za voljenim, a potreba znači da nešto nedostaje. Ranije smo pominjali siromaštvo ljudi, u smislu da su u stanju potrebe za nekim. Allah, dž.š., kaže:

O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan. (Fâtir, 15)

Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti. (Muhammad, 38)

Prirodno, svaki čovjek ima potrebu za Allahom, dž.š.:

Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim. (Ar-Rahmân, 29)

Međutim, iako sve voli Allaha, dž.š., (kako smo ranije vidjeli u poglavlju *Univerzum i ljubav*), može se reći i da su stalna molba koja se upućuje Allahu, dž.š., i potreba za Allahom, neodvojivi dio te ljubavi, jer ljubav, obavezno, znači i potrebu za nekim - onaj ko voli treba svoju dragu/ svoga dragog.

POSEBNO SVOJSTVO LJUBAVI

Ljubav ima jedno posebno svojstvo: Čovjek ne može voljeti svim svojim srcem dvoje (iste vrste). Allah, dž.š., kaže:

Vi ne možete potpuno jednako postupati prema ženama svojim ma koliko to željeli, ali ne dopustite sebi takvu naklonost pa da jednu ostavite u neizvjesnosti. I ako vi budete odnose popravili i nasilja se klonili, - pa, Allah će, zaista, oprostiti i samilostan biti. (An-Nisâ', 129)

Razlog ove posebnosti leži u tome što čovjek ima samo jedno srce koje istinska ljubav ispunjava tako da nema mjesta za drugu ljubav - nema prostora za više od jedne takve ljubavi. Allah, dž.š., kaže:

Nikada Allah nije obdario nijednog čovjeka sa dva srca u jednim njedrima; i (baš kao što) On nikada nije učinio vaše žene- za koje ste vi mogli izjaviti da su vam „nedopuštene kao tijela vaših majki“ - (istinski) vašim majkama, tako isto On nikada nije učinio vaše posinke vašim (pravim) sinovima: to su samo (oblici) govora izrečeni ustima vašim - a Allah govori (savršenu) Istinu: i On je jedini koji (vam) može pokazati Pravi put! (Al-Ahzâb, 4)

I vjerovatno se na tome zasniva i ljubomora. Kao što čovjek zna da njegovo srce voli samo jednom ljubavlju, tako zna i da njegova draga/njen dragi, može voljeti samo jednom ljubavlju. Zato, ako se onome ko voli učini da njegova draga/njen dragi, ima naklonost prema ikom drugom mimo njega/nje, javlja se ljubomora, a Allah, dž.š., najbolje zna. U svakom slučaju, ljubav ima to posebno svojstvo da uzima cijelo srce onoga ko voli, kao i sve njegove sastavne dijelove koji se u cjelosti ispunjavaju tom ljubavlju. Ako

O AUTORU:

Jordanski princ, profesor islamske filozofije, Ghazi bin Muhammad bin Talal al-Hašimi, svjetski priznati je djelatnik na polju islamske kulture, visokog obrazovanja, međureligijskog dijaloga, prava muslimanskih manjina i islamskih znakovitosti. Rođen je 1966. godine u Amanu. Najstariji je sin princa Muhammada bin Talala i princeze Firjal. Osnovao je Univerzitet Al-Balqaa 1996., kao i Međunarodni univerzitet za islamske nauke 2008.godine. Osnivač je izuzetno značajnog online projekta Veliki tefsir (www.altafsir.com). Za mirovni dijalog kultura i religija dobio je više prestižnih svjetskih priznanja. Nominiran je za Nobelovu nagradu za mir 2009. godine.

se radi o pravoj, istinskoj ljubavi takva ljubav ne da da u ovo srce uđe druga ljubav iste vrste. Allah, dž.š., kaže Svom Poslaniku:

Reci: "Klananje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman." (Al-Anâm, 162-163)

SNAGA LJUBAVI

Ljubav ima nevjerovatno veliku snagu. Ljubav mijenja onoga ko voli, što smo mogli vidjeti i u poglavlju *Faze ljubavi i Kako ljubav raste*. Ovom promjenom ljubav osvaja onog koji voli, a i uskraćivanje koje smo gore pominjali je dio tog osvajanja. To je osvajanje dobra, jer se onaj koji voli mijenja na bolje. Ona ga vadi iz pohlepe i samozaljubljenosti. Na primjeru poslanika Jusufa vidimo ovo osvajanje dobra - za njega i u zatvoru postoji samo Allah, dž.š. Allah, dž.š., kaže:

O drugovi moji u tamnici, ili su bolji raznorazni bogovi ili Allah, Jedin i Svemoćni? (Jūsuf, 39)

A najveće osvajanje u ljubavi je smrt. To je najviši stepen u skali osvajanja u ljubavi: Kad onaj ko voli umire u svom voljenom ili zbog svog voljenog, što ćemo vidjeti u poglavlju *Ljubav i smrt*. Ovdje je dovoljno da ukažemo na radost u smrti kad se Allah, dž.š., voli, kako Allah, dž.š., kaže u ajetu koji slijedi:

Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati - oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tewratu i Indžilu i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh. (At-Tawba, 111)

Zaključak: Snaga ljubavi je ogromna. Ona potpuno obuzima onoga ko voli, a zatim vodi svojim skalama kroz različite faze ljubavi do smrti. U slučaju ljubavi prema Allahu, dž.š., ljubav prema Voljenom vodi do vječnosti u svom Voljenom. Tako snaga ljubavi može biti snaga uništenja i snaga očuvanja. Milostivi Jedinu Gospodaru naš, kako je ljubav moćna! Allah, dž.š., kaže:

I ne recite za one koji su na Allahovu putu poginuli: „Mrtvi su!“ Ne, oni su živi, ali vi ne znate!

Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote, i ljetine. A ti obraduj izdržljive, one koji, kad ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: „Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!“ (Al-Baqara, 154-156)

(s arapskog prevela: Ajša Hadžimešić-Hafizović)

Novi prilozi za izučavanje 13. oružane gorske divizije SS-a "Handžar"

NAJTRAGIČNIJA I NAJVEĆA HISTORIJSKA HIPOTEKA BOŠNJAKA

Novu opasnost za budućnost Bosne i Hercegovine predstavlja Zakon o popisu stanovništva, kućanstva i stanova u Bosni i Hercegovini koji je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ 10/12).

UVOD

Mnogi historičari smatraju da je krvavi rat u BiH od 1992. do 1995. bio, zapravo, nastavak nesvršenog rata i klanja iz Drugog svjetskog rata. Genocid koji se desio nad Bošnjacima razlikuje se od onog iz Drugog svjetskog rata samo po tome što se dešavao pred kamerama. Iako je u Drugom svjetskom ratu ubijen svaki osmi Bošnjak, i tako su proporcionalno Bošnjaci bili drugi narod, odmah iza Jevreja, po broju žrtava u Drugom svjetskom ratu, zločin nad Bošnjacima je prešućen. Hiljade bošnjačkih civila zaklanih četničkom i ustaškom kamom nikad nije sahranjeno. Stotinama utamničanih u ustaške logore nikava spomena nema. Nigdje spomenika, nigdje otkopane masovne grobnice itd.

Skoro da se može reći da će rat u BiH i otpočeti onoga trenutka kad je klanjana prva masovna dženaza u Foči, koju je organizirala novoosnovana Stranka demokratske akcije. Dakle, kad se obznanila pedeset godina čuvana istina o zlodjelima srpskih, četničkih jedinica stigla je odmazda!

Kako su ustaški i četnički pokreti i njihova zločinačka profašistička historijska uloga u Drugom svjetskom ratu bila nepobitna, e da bi imali pandan hipotekama Srba i Hrvata, komunisti su postojanje Handžar divizije koristili i

kao profašističko-kvinslišku hipoteku za obračun sa Bošnjacima. Posebno sa njihovom vjerskom inteligencijom.

I dok je osamdesetih godina prošloga stoljeća, u bujici nacionalizma jugoslovenskih naroda, reinkarnirale ustaške i četničke ideje, veličao kult Draže Mihajlovića i Ante Pavelića, pojavile istoimene stranke, ikografija, simboli, pozdravi, pjesme, davale imena ulica i gradili spomenici „herojima“ koljačima, nigdje niti jedan spomenik, niti jedno ime kao heroja pripadnika „Handžar divizije“, niti jedna pjesma, niti jedan afirmativni članak, nije se pojavio u bošnjačkom narodu. Dodamo li tome činjenice da je obznanjeno odlikovanje Bijele kuće Draži Mihajloviću, da je diljem Evrope, SAD-a, Australije i Kanade, u srpskoj u hrvatskoj dijaspori cijelo vrijeme djelovalo desetine udruženja i organizacija koje su njegovale i veličale ustašku i četničku ideologiju, ta da su to liberalni demokratski zapadni režimi tolerirali, tretirali pa i podržavali kao antikomunističko djelovanje, a da nigdje u tim zemljama nije bilo niti jednog sličnog udruženja koje je veličalo kult „Handžar divizije“, onda je sasvim jasno koliko je najveća bošnjačka hipoteka predimenzionirana i suvisla. I još uvijek i u samoj BiH među Hrvatima se slavi kult ustaštva, ulice nose imena ustaških zločinaca, kao i među Srbima, gdje legalno djeluje organizacija „Ravnogorskog pokreta“ i legalno se

grade spomenici Draži Mihajloviću Čiči.

PAMFLET „PARERGON“

Zato ima prava poplava sajtova, tekstova i knjiga, posebno sa srpskim i izraelskim prefiksom u imenu, koje zlonamjerno propagandistički govore o "Handžar diviziji." Čitaocima su dostupne četiri knjige objavljene na južnoslavenskim jezicima iz kojih se, sa različitih aspekata, može prilično pouzdano dobiti protret i uvid u nastanak, djelovanje i historijsku ulogu Handžar divizije. To su knjige Derviša Sušića, *Parergon*, objavljena u Sarajevu 1980; Ženi Lebel, *Hadž-Amin i Berlin*, objavljena u Beogradu 1993, Zije Sulejmanpašića, *13. SS divizija Handžar – istine i laži*, objavljena u Zagrebu 2000., i Mirka D. Grmeka i Louise L. Lambrichsea, *Buntovnici iz Villefranchea*, u prijevodu objavljena u Sarajevu 2005. godine. Mnogi autori se pozivaju i pohvalno govore o knjizi Georgea Leprea, *Himmler's Bosnian Division*, objavljenoj u SAD 1997. godine.

Parergon je objavio i kao feljton u *Oslobođenju* uz mjesec ramazan 1979. radi obračuna sa islamskom inteligencijom. Napisan je na osnovu tajnih dosijea i obavještajnih podataka koje je posjedovala Državna bezbjednost (DB) SFRJ. Navodno je korumpirajuća građa iz policijskih izvora bila ponudila samom Meši Selimoviću da napiše knjigu, što je on odbio. Zbog toga je pod pritiskom UDB-e bio prisiljen napustiti Sarajevo i preseliti se u Beograd. Feljton o historijskoj ulozi Islamske zajednice, odnosno pojedinaca iz vrhova IZ-e, trebao je komunistima poslužiti za obračun sa „klerinacionalizmom“ u „muslimanskim redovima.“ Sam povod tom obračunu sa islamskom inteligencijom bila je knjiga Muhameda Hadžijahića *Islam i Muslimani u BiH*, izdatoj 1977. u Sarajevu. U dodatku knjige objavljene su tzv. *El-Hidajine* rezolucije muslimana iz 1941. godine. Te rezolucije su osudile ustaške zločine nad Srbima u BiH i ocijenjene su kao prvi i jedini glas protiv fašizma u Evropi u to vrijeme. *El-Hidaja* je bilo udruženje islamskih vjerskih službenika, na čijem su čelu bila dva najznamenitija alima - islamska učenjaka u prošlom stoljeću. To su Mehmed Handžić i Kasim Dobrača. Mehmed Handžić je umro 1944. godine u bolnici nakon operacije slijepog crijeva. Sumnja se da je ubijen. Neki sumnjaju da su ga ubile ustaše upravo iz osvete zbog pisanja spomenutih rezolucija. Drugi, više mladomuslimanski krugovi, pak tvrde da su ga

Knjiga
Derviša Sušića

Parergon
objavljena u Sarajevu 1980.

ubili komunisti.

Kasim Dobrača je još bio živ u vrijeme objavljivanja feljtona *Parergon*. Na taj pamflet reagirao je *Prepord*, list IZ-e, kojeg je uređivao Husein Đozo. Zbog toga je cijela redakcija *Preporoda* smijenjena. Đozo je bio najpriznatiiji islamski mislilac u BiH u drugoj polovici prošloga stoljeća. Ali, on je kao mladić bio tabor imam u Handžar diviziji.

I Kasim Dobrača i Husein Đozo su bili osuđeni od komunističkog režima na dugogodišnje zatvorske kazne.

Pod naslovom «Otpočelo suđenje grupi narodnih izdajnika na čelu sa Kasimom Dobračom», *Oslobođenje* od 19. septembra, petak, 1947. g., počinje svoje izvješće sa jednog od najmonstruoznijih političkih procesa muslimanskoj inteligenciji u BiH. *Oslobođenje* od 26. septembra (opet petak), donosi naslov «Izrečena presuda grupi izdajnika na čelu sa Kasimom Dobračom».

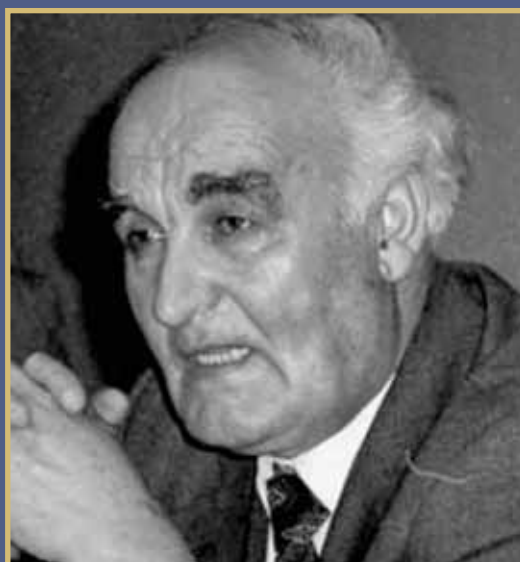
Pred krivičnim vijećem Okružnog suda kojim je predsjedavao Ahmet Salčić, a optužbu zastupao Musatafa Vilović, osuđeni su: Kasim Dobrača na 15, Derviš Korkut na 8, Dr. Kasim Turković na 4, Dr. Jusuf Tanović na 4, Mahmut Traljić na 10, (ova peterica su osuđena i na konfiskaciju cjelokupne imovine), Abdulah Dervišević na 6, Mustafa Hebović 7, Ibrahim Karalić 10, Hasan Avdić 3, Hasan Ljevaković 5, Muharem Alihodžić na 2 godine i 10 mjeseci, Osman Hasanović na 3 godine i 6 mjeseci zatvora. U izvješću se navodi da je izricanju presude prisustvovala «velika masa građana».

Iz samih naslova *Oslobođenja* može se dobiti uvid zašto su optuženi i kako im je suđeno.»Izdajnici su iskorišćavali vakufske ustanove i vjerske obrede za zločinački rad protiv naroda i države», «Optuženi su priznali da su radili špijunažu za neprijatelja naše države», «Povjerenici Dobračine prevratničke organizacije bili su pomagači ustaško-četničkih bandita», «Prevratnička organizacija bila je povezana sa agentima strane špijunaže», «Prevratnička organizacija radila je za račun potpaljivača rata – naglasio je javni tužilac, tražeći strogu kaznu za optužene». Iako se u izvješćima sa suđenja ne spominje handžar divizija, jer nijedan osuđenik nije bio njegov pripadnik, po naslovima se vidi na šta je tužitelj aludirao.

Očekivalo se da će Dobrača, kao vođa

Mehmed-ef. Handžić

Husein-ef. Džozo

Kasim-ef. Dobrača

muslimana i predsjednik *El-Hidaje*, biti osuđen na smrt. Zašto Dobrača nije osuđen na smrt?

U septembru 1947. desilo se ustoličenje reisuleme h. Ibrahim efendije Fejića, to je bio prvi reis u bivšoj Jugoslaviji, i upravo se tih dana završavalo suđenje Kasim efendiji Dobrači. Očekivalo se da će Dobrača, kao vođa muslimana i predsjednik *El-Hidaje*, biti osuđen na smrt. Novi reisulema namjeravao je posjetiti ugledne političare i zahvaliti im na ukazanom povjerenju i izboru. Prvu posjetu najavio je Rodoljubu Čolakoviću, tadašnjem ministru prosvjete.

Na sastanku sa Čolakovićem reis Fejić spomenuo je Dobraču. Čolaković je rekao kako je sudstvo nezavisno i kako je teško zauzimati se za nekoga ko je okrivljen da je rušio državu.

Slijedeća reisova posjeta bila je Avdi Humi, tadašnjem predsjedniku Skupštine BiH, a reisovom zemljaku, jer su obojica bili iz Mostara.

Avdo Humo je saopćio reisu: «Uspio si u svom zauzimanju – Dobrača neće biti osuđen na smrt!»

UGUŠENO ISLAMSKO PROLJEĆE

Povodom 15. godina od smrti Huseina Đoze, na FIN-u je održan naučni skup posvećen njemu. Tim povodom u *Ljiljanu* je objavljen tekst u kojem se „istražuje politička pozadina kompromitacije Huseina Đoze, najvećeg islamologa druge polovine dvadesetog stoljeća.“

„U Informaciji Centra službi državne bezbjednosti Sarajevo, koju su 26. januara, 1973. godine sačinila dvojica radnika SDB-a E. A. i F. J., iznesen je “plan rada po obradama za 1973. godinu” koji se odnosio na muslimanske intelektualce. U Informaciji su imena vodećih muslimanskih intelektualaca: pisca Alije Nametka, alima Kasima Dobrače, akademika Muhameda Filipovića, inženjera Omera Behmena, profesora Rasmira Mahmutćehajića, profesora Huseina Đoze i mnogih drugih. Husein Đozo vođen je pod šifrom “Bistrik” skupa sa grupom lica, muslimanskih intelektualaca, koji su stanovali na Bistriku, odnosno radili u Gazi Husrev-begovoj biblioteci koja se nalazi u podnožju Bistrika. “Ova obrada će imati prioritet u radu, jer je prema današnjim obavještenjima pružila dovoljno podataka koji nam govore da efikasnim prodorom u djelatnost ove grupe hvatamo centralna pitanja vezana za neprijateljsku djelatnost ove grupe

ili kako bi bar razbili djelatnost ove grupe i na taj način je pasivizirali.” U Informaciji dalje se kao operativne radnje predviđaju informativni razgovori sa licima koja su vezana za ovu grupu, akcije prislušivanja na poslu i u stanu šifrirane kao “Leopard” i “Morava”, kontrola pošte svim licima koja se vode pod obradom. “Izvršiti pripreme za razgovor sa Đozom, a zatim raditi na potpunoj **kompromitaciji Đoze** (podvukao N.L.)”

Prilikom otvorenja seoske novosagrađene džamije u Poriču kod Bugojna (23. septembra, 1979.), prema tradiciji Bošnjaka, priređen je mevlud. U ime Islamske zajednice govore su održali reisulema Naim efendija Hadžiabdić, Husein efendija Đozo, kao vjersko-prosvjetni referent Starješinstva IZ u Jugoslaviji, i beogradski muftija Hamdija efendija Jusufspahić. Muftija Jusufspahić rođen je u selu Zanesovci nedaleko od Poriča. On je kritizirao i tek objavljenu knjigu Derviša Sušića *Parergon* koja Islamsku zajednicu tretira kao instituciju koja kolaborira sa fašistima. Đozo je svoj govor počeo riječima: “Braćo, muslimani.” *Parergon* je ocijenio kao „zabijanja trna u zdravu nogu” muslimanima!

Prema pisanju *Oslobođenja* od 29. oktobra, 1979., petsto mještana sela Poriče, gdje je živjelo i tridesetak procenata Srba, “željno su očekivali bilten kojeg je sačinila Mjesna konferencija SSRN”. Bilten je sadržavao osude inkriminiranih govora Jusufspahića i Đoze. U harangu se uključuje *Oslobođenje* sa tekstom naslovljenim “Šta se stere iza vjere”. Potpisali su ga Zlatko Dizdarević i Zlatko Dukić, radilice Hrvoja Ištuka, šefa komunističkog agitpropa. Pored teksta o ovom slučaju, *Oslobođenje* je na istoj stranici objavilo predgovor *Parergonu* kojeg je napisao dr. Fuad Muhić, kao odgovor na kritike islamskih informativnih novina *Preporod* na ovu knjigu.

Iste jeseni Tito dolazi u vilu Koprivnica kod Bugojna, gdje će se odmarati dvadesetak dana. Njega je u vili posjetila republička delegacija BiH na čelu sa Raifom Dizdarevićem, predsjednikom Predsjedništva SRBiH. Dio govora kojeg je Tito održao republičkom rukovodstvu BiH odnosio se i na Huseina Đozu, odnosno na “slučaj Poriče”. “Zato je dobro što ste sada preduzeli oštre mjere protiv podrivačke aktivnosti nekih klerikalnih krugova. Takve pokušaje treba u korijenu spriječiti, ako je potrebno i oštrim mjerama. Na tome vam ne može niko zamjeriti.” Tri godine poslije ove Titove prijetnje i medijskog linča, od srčanog udara, Husein efendija Đozo je umro.

P+B

Enes Hasić, pripadnik 13. gorske lovačke dragovoljačke muslimanske divizije Handžar, 50 godina krio je svoj strip – ratni dnevnik.

HANDŽAR DIVIZIJA PROTIV ČETNIKA I CRVENE ARMIJE U ISTOČNOJ BOSNI I MAĐARSKOJ 1944.

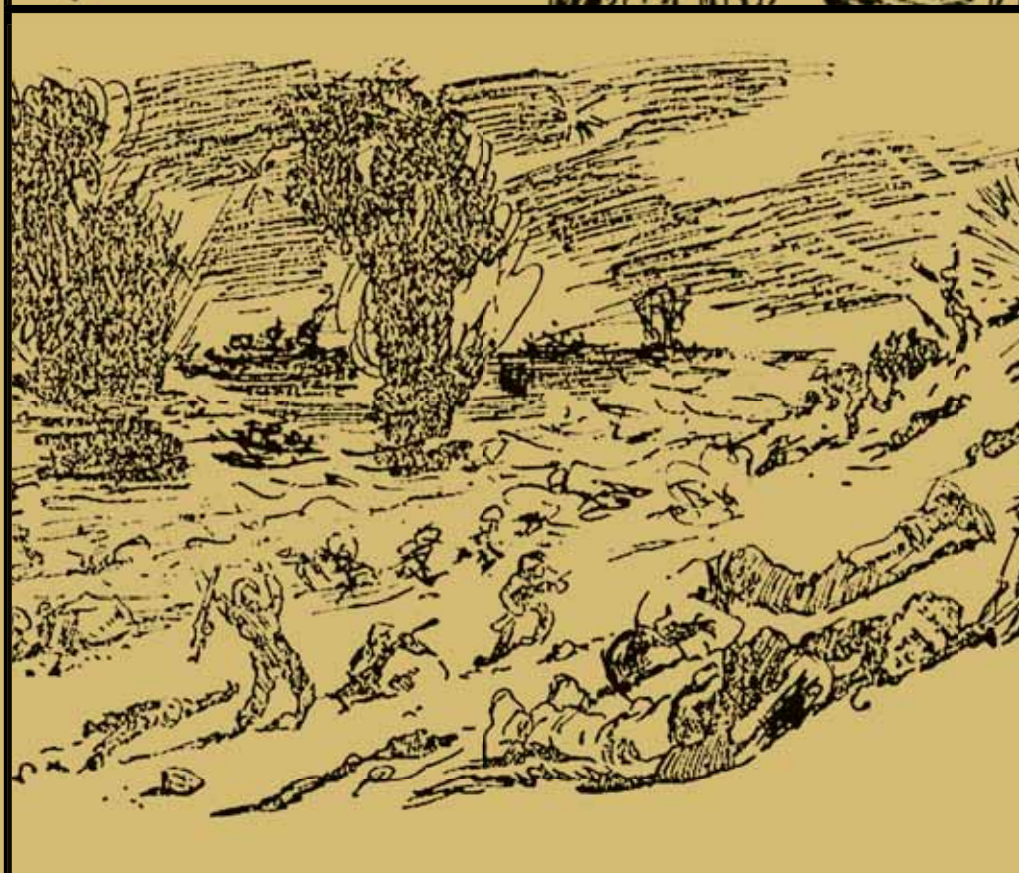
Formiranje, nastanak, ratna djelovanja i kraj Handžar divizije, historijski je interpretirana samo od strane komunističkih historičara. Pošto je pripadala poraženoj strani u Drugom svjetskom ratu, njeni komandanti i ideolozi su proganjani, zatvarani i ubijani. Dosta boraca je pobjeglo i živjelo po zemljama Srednjeg istoka, Turske, pošto se radi o muslimanima, pa i Australije.

Enes Hasić bio je u 13. Pionirskom bataljonu te brigade. Njegov otac je porijeklom iz Jajca, ali je učiteljavao u Sarajevu. Uza stariju braću Enes se kao maloljetan uključio u Handžar diviziju. Svjedok je antinjemačke pobune ove divizije u Villeranshu u Francuskoj protiv slanja divizije na Istočni front. Na tom momentu objašnjava se razlog pod kojim je regrutirana ova divizija. Muslimani u Bosni nisu imali svoje oružje niti svoje vojne formacije, osim lokalnih milicija. Bili su izloženi klanju i od četnika i od ustaša. Ideja im je bila da od Njemačke dobiju naoružanje kako bi odbranili svoj narod. Došli su u Bosnu i ratovali najviše protiv četnika. Smatrali su da su partizani i Crvena armija uz četnike. Enes Hasić, samouki crtač, autor stripa, zapravo, svog ratnog dnevnika, kojeg je krio 52 godine, pobjegao je iz Jugoslavije, pješice preko Karavanki. U Zagrebu je kupio busolu i kilogram šećera. Samo otac mu je znao za prebjeg. Iz izbjegličkog logora u Austriji pobjegao je u Australiju, gdje i danas živi. Čitav život u emigraciji čuva vrećicu zemlje i vlat trave sa očeva mezara iz gradskog groblja u Jajcu.

Slika 1.

Zapovijed vojniku za noćni napad na Mezgraju-Majevice 1944.

Slika 2. Boj na Batini:

U našem jurišu na iskrcale Ruse poginuo je vodnik Nikola Ban iz Varaždina. Bio je to 23.10.1944. u osam sati ujutro. Bio je određen da sa svog pola voda dođe u Kama diviziju.

Jučer je neprekidno bombardiralo / štuka 6 j-87/ Dunav. Naša 4. artiljerijska regumenta merzerima je sa Majevice, 4 km od Batine, orala onu stranu gdje su Rusi imali desant. Uništeno je stotine gumenih ribarskih čamaca. - Naše ranjenike šaljemo u Pelmonoštar /Bijeli manastir/.

Slika 3. Bosanski špetrup /izvidnica/ u akciji: zarobljavanje ruskih jezika. Bijeli manastir.

Slika 4.

Boj kod Batine skele, listopad 1944.

Korpus sicherungs kompani – Handžar divizija odbija Ruse i baca ih u Dunav.

- U ovim krvavim danima uništili smo kompletnu diviziju – cijeli desant Južno-ukrajinskog fronta maršala Tolbuhina i 12. komunističku Somborsku brigadu. Hiljade ih je Dunav progutao. Granate su padale na svaki metar.

- Prijelaz Rusa preko Dunava 22.10.1944.

Slika 5. Ovdje u Bici kod Batine skele izginule su i mnoge moje kolege. Pokopali smo ih na vrh kleti Batine u vinogradu. Plitko smo zakopali naše šehide. Među njima su bili Mehmedović Mehmed iz Cepara kod Zvornika i Jaganjac Suljo iz Ključa.

Slika 6. Napad Ruskih jurišnih zrakoplova „šturmovika“ na naše položaje kod Hercegselleša u Baranji, 4. studeni, 1944.

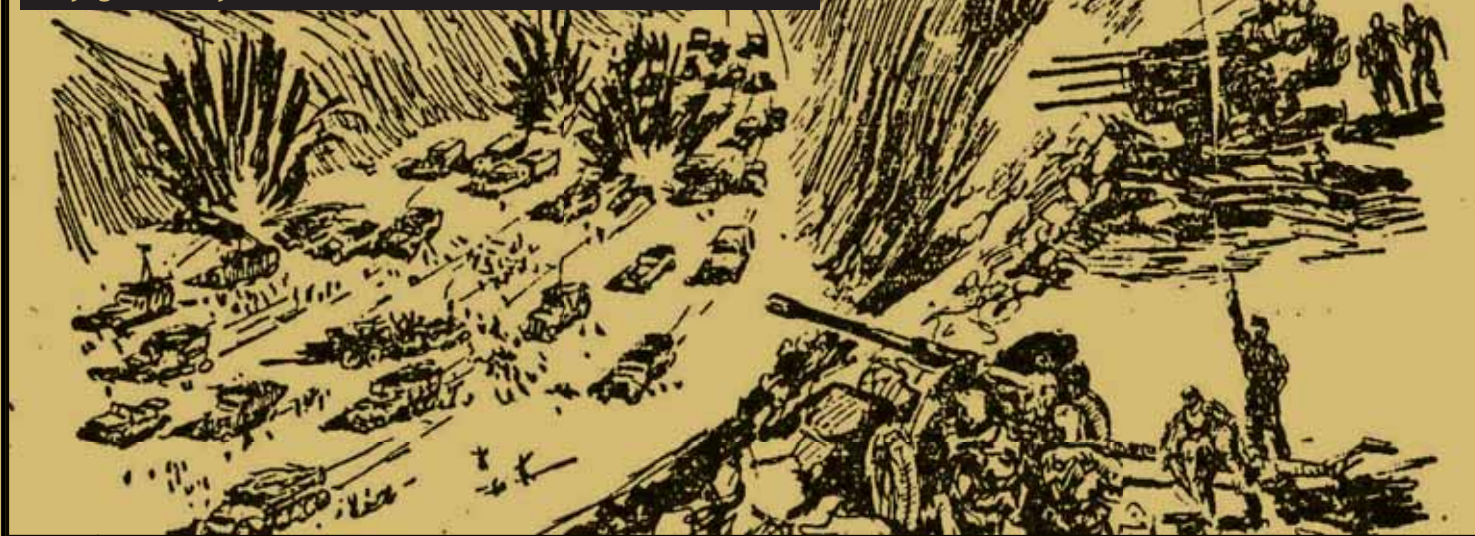
Slika 7. Jedinice 27. Regimenta u probouju obruča kod Pečuha i oslobađanje grada; udar s leđa sovjetskim jedinicama. Zima 1944./45.

- Jedna opkoljena regimenta Wermachta tražila je pomoć, Rusi opkolili grad Pečuh, i naša 27. regimenta u toku noći probila je obruč i oslobodila 2 bataljona „flag regimente“. Nismo imali zarobljenih, pali su u uličnim borbama. I mi ginemo. Nakon dva dana regimenta je vraćena na front Šikloša.

Slika 8. Uništenje Ruske oklopne kolone pred Babočom – Mađarska.

- Poslije odbrane Batine skele, koja je bila najteža za diviziju, došla je nova strašna borba – odbrana fronta na Dravi kod sela Barch i Babetcha, 58 km južno od Sigetvara. Kad su Rusi zauzeli Sigetvar, jedna oklopna divizija – T-34. – pritisnula nas je uz Dravu. Tog dana dobili smo novo oružje „Panzer faust“ /oklopna šaka/ i u neviđenim jurišima i krvi uništili ruske oklopne snage. Bježali su k'o ludi. Ušli smo u grad Sigetvar prazan od straha. Nisu Dravu ni vidjeli. Uh, koliko smo pokopali svojih šehida uz Dravu. Svi kolege su mi izginuli. Allah im dao Džennetsko naselje. Rusi leže kao ljese po krvavom snijegu. Groblja tenkova „T 34“.

Slika 9.

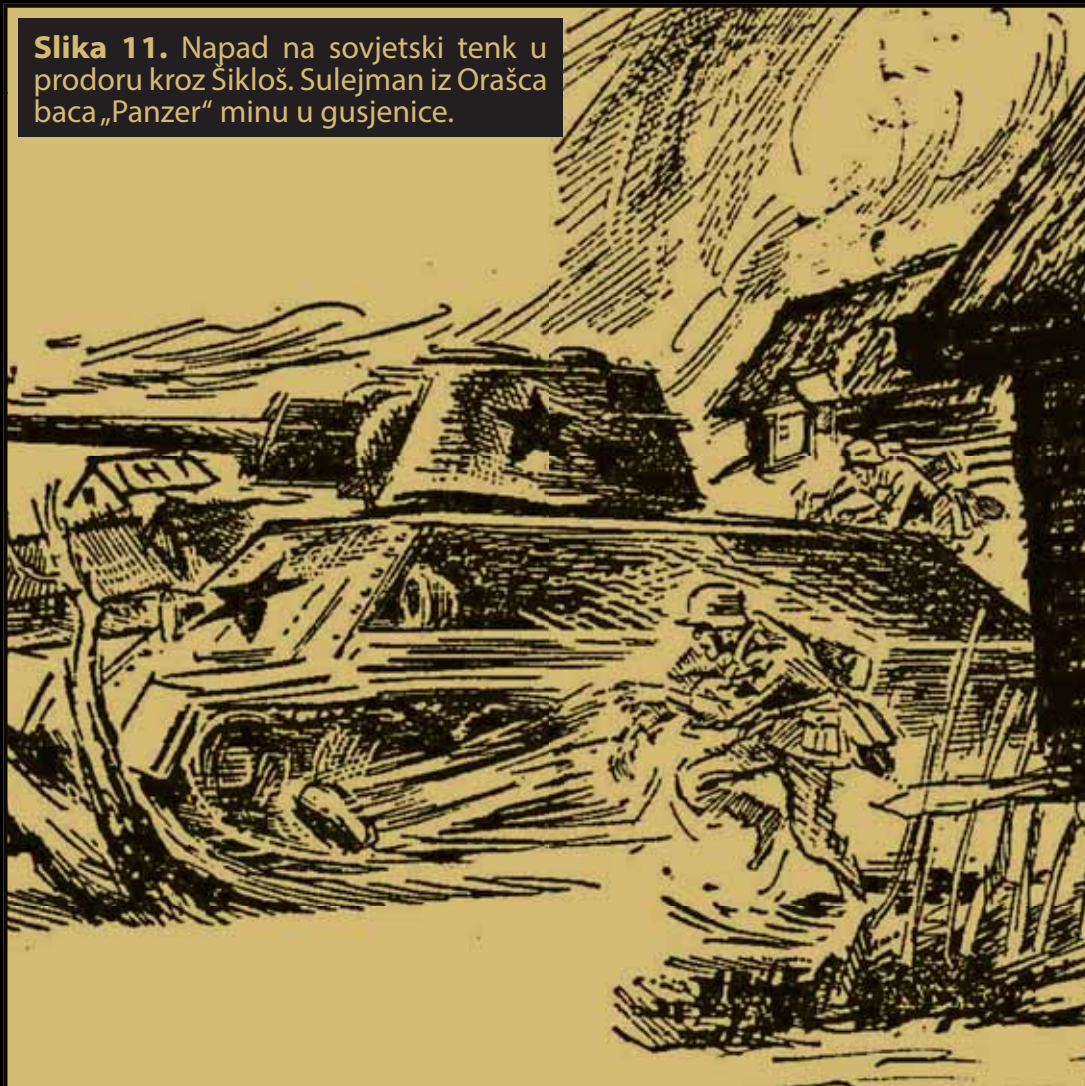
Prozor u opkoljeni Pečuh u Mađarskoj – ulične borbe: 27. regimenta Handžar divizije.

Slika 10.

Noć pred Pelmonštorom /Bijeli manastir/. – Kraj studenog 1944. Na crtežu je Hankić Nazif iz Srebrenice, jedan od najboljih boraca.

Slika 11. Napad na sovjetski tenk u prodoru kroz Sikloš. Sulejman iz Orašca baca „Panzer“ minu u gusjenice.

Slika 12. Spasavanje civila iz zapaljenih kuća u Bijelom manastiru. Handžar – studeni 1944.

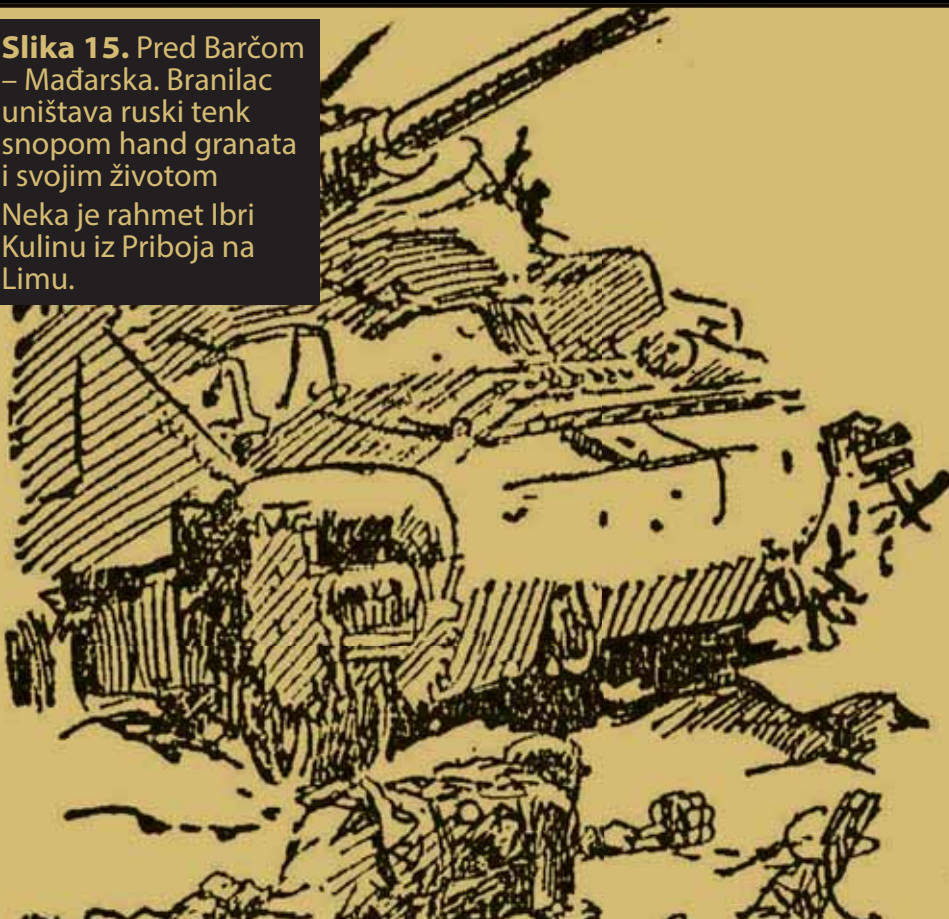

Slika 13. Pokret prema Čurgu, Mađarska, siječnja 1945.

Slika 14. Iznošenje ranjenika sa prve linije.
Šteljunga, Mađarska, siječnja 1945.

Slika 15. Pred Barčom – Mađarska. Branilac uništava ruski tenk snopom hand granata i svojim životom
Neka je rahmet Ibri Kulinu iz Priboja na Limu.

Slika 16. Noć kod Verešmarta u Baranji, studeni 1944., močvare uz Dunav.

Ovdje uz desnu obalu Dunava ispod samog nasipa istočno od sela Lug od granata „Kačuške“ na jedan metar od mene poginuo je moj kolega Šemso iz Borika kod Rogatice. Granata mu je pala među noge dok je puzio.

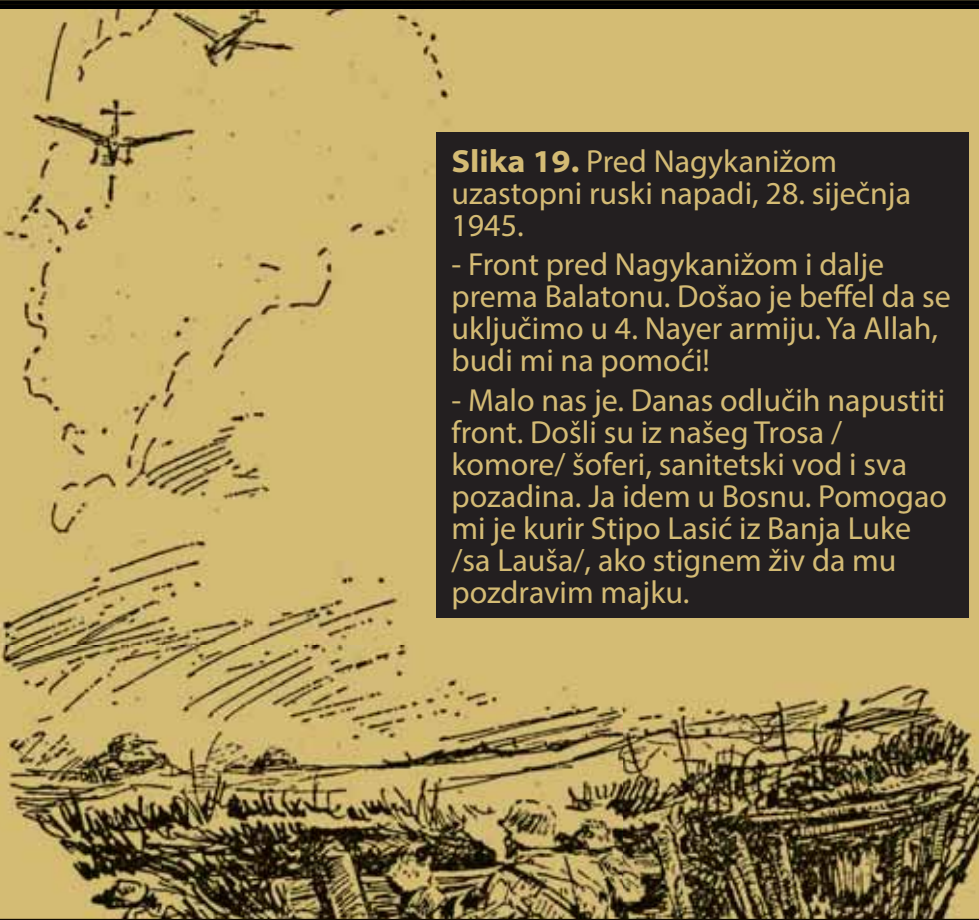

Slika 17. Ostaci Handžar divizije u Mađarskoj – Nagykaniza, kraj zime 1945.

Slika 18.

Boj pred Barcsom.
Napad odbijen uz
strahovite ruske gubitke.

Slika 19. Pred Nagykanizom uzastopni ruski napadi, 28. siječnja 1945.

- Front pred Nagykanizom i dalje prema Balatonu. Došao je beffel da se uključimo u 4. Nayer armiju. Ya Allah, budi mi na pomoći!

- Malo nas je. Danas odlučih napustiti front. Došli su iz našeg Trosa / komore/ šoferi, sanitetski vod i sva pozadina. Ja idem u Bosnu. Pomogao mi je kurir Stipo Lasić iz Banja Luke /sa Lauša/, ako stignem živ da mu pozdravim majku.

Tajni rat Handžar Divizije

PRVU ANTIFAŠISTIČKU POBUNU U FRANCUSKOJ POVELI SU BOSANCI!

Kako su bosanske jedinice postale "hrvatske" Himmler predložio, a Hitler podržao formiranje "muslimanskih jedinica." Bošnjački komunisti u "Handžar diviziji."

Pokojna država Jugoslavija, jedan njen vrlo mali dio doduše, formalno-pravno još uvijek postoji zahvaljujući Handžar diviziji. Ovaj zapanjujući podatak postaje još čudniji kada se sazna da jedino hrvatska Vlada pridaje značaj tom malom dijelu teritorije pokraj malog francuskog grada Villefranche-de-Rourgue. Kratka protokolarna vijest agencije HINA odaslana 17. septembra prošle godine glasila je da je Ivica Pančić, tadašnji ministar hrvatskih branitelja iz domovinskog rata, prisustvovao obilježavanju "60. obljetnice stradanja hrvatskih vojnika u pobuni protiv nacističkih zapovjednika." Hrvati su sudjelovali u Drugom svjetskom ratu u raznim formacijama i na raznim stranama, baš kao i većina građana ostalih zemalja, ali mala je nepoznanica o njihovom bojevanju u jugozapadnoj Francuskoj. Partizanske jedinice popunjene ljudima iz Hrvatske vodile su žestoke borbe diljem teritorije koja se nekada zvala Jugoslavija i nije poznato da su dospjele znatno zapadnije od Trsta. Ustaške formacije, organizovane kao Verstärkten Kroatischen Infanterie-Regiment 369, imale su zapaženu ulogu na istočnom frontu, posebno u Staljingradu. Manja mornarička jedinica kratkotrajno je organizovana u akvatoriju Crnog mora dok je avijacija imala manju ulogu na istočnom frontu. Domobrani, pak, uglavnom nisu odmicali daleko od sopstvenih domova. Ostaje pitanje koji su hrvatski vojnici organizovali pobunu u Francuskoj. Detaljnije istraživanje otkriva zanimljivu činjenicu da su pobunjenici bili pripadnici "Handžar divizije" regrutovani uglavnom u Bosni i Hercegovini. Stoga se otvara pitanje da li se 17. septembra, 1943. desila pobuna hrvatskih ili bosanskih vojnika. Pitanje nije nebitno, jer to je značajan događaj za historiju Drugog svjetskog rata. Villefranche-de-Rourgue je prvi oslobođeni grad u okupiranoj Francuskoj. Sloboda je kratko trajala, ali Francuzi

tom događaju daju istaknuto mjesto. Spomenik pobunjenicima podignut je na prilazu mjestu do kojeg vodi ulica Avenue des Croates, tako nazvana u čast "hrvatskih vojnika."

HITLER PODRŽAO HIMMLERA

Formiranje "Handžar divizije" bila je ideja Heinricha Himmlera, koji je smatrao muslimane prirodnim saveznicima Njemačke u borbi protiv britanske imperije koja je vladala najvećim dijelom teritorije naseljene muslimanskim stanovnicima te je 6. decembra, 1942. predložio Hitleru formiranje divizije sastavljene isključivo od Bošnjaka. Pregled stanja na terenu činio je logičnom Himmlerovu ideju. Globalno gledano, u oružanom sastavu Trećeg Rajha sudjelovalo je oko 2 miliona "nearijevskih" vojnika. Imali su čak i formaciju sastavljenu od indijskih vojnika, brojne nacije u sastavu tadašnjeg Sovjetskog saveza dale su značajne jedinice za njemačku oružanu silu baš kao i znatan dio evropskih naroda. Treći Reich pokušao je organizovati čak i jedinicu od zarobljenih britanskih vojnika, ali taj potez im nije uspio. Arapi su bili važni u njemačkim planovima za slom britanske imperije, jer su se tu podudarale težnje Njemačke za globalnom hegemonijom i lokalnog stanovništva za sopstvenom slobodom.

U Bosni i Hercegovini već je bio u toku izuzetno složen rat: onaj svjetski između "sila osovine" i saveznika, ideološki između komunista i desničara, te građanski između pripadnika različitih nacija kojima je osnova za podjelu bila religijska. U tom trenutku Bošnjaci nisu imali organizovane značajnije jedinice, s izuzecima Legije Muhameda Hadžiefendića te jedinice Huske Miljkovića, te se lokalno stanovništvo našlo na udaru četničkih formacija, češće, te ustaških jedinica, rjeđe. Bošnjački predstavnici tražili su zaštitu u Berlinu

Hadž-Amin i Berlin (Ženi Lebel)

nadajući se nekoj vrsti autonomije jer, iako su bili u znatno boljem položaju od Srba u okviru NDH, njihov status ipak je bio drugorazredan. Samo rijetki smatrali su se "Hrvatima islamske vjeroispovijesti" popularno nazvanim "hrvatskim cvijećem". Hitler izdaje naredbu o formiranju bošnjačke jedinice 13. februara, 1943. te šalje Von Ribbentropa u Zagreb da iznudi saglasnost "te smiješne države", kako je Himmler nazvao Pavelićevu Hrvatsku. Mjesec dana kasnije divizija je zvanično formirana te je počelo regrutiranje u Bihaću, Brčkom, Doboju, Mostaru, Sarajevu, Tuzli, Slavenskom Brodu, Zagrebu i Zemunu. Međutim, već na samom početku pojavljuju se problemi. Pavelić insistira na hrvatskom imenu jedinice, nekim oznakama, regrutiranju iz ustaških redova te uključenju katolika u ovu formaciju. Ubrzo je postalo očito da će biti teško naći dovoljan broj dobrovoljaca među "hrvatskim muslimanima" te se pristupa i "diplomatskom ubjeđivanju" te, na kraju, prisilnoj mobilizaciji. Zbog nedostatka ljudstva te udovoljavanju nekim Pavelićevim zahtjevima, jedan broj katolika je također uključen u diviziju čije je čak i ime bilo sporno. Poznata je bila pod nazivima: Musekmann Division, Kroatische-SS-Freiwilligen-Division, Kroatische SS-Freiwilligen-

Gebrigs-Division, kao i 13.SS-Freiwilligen-bosn. herzogow.Gebrigs-Division (Kroatien), te SS Division "Bosnien-Herzegowina").

Službeno i najpoznatije ime je: 13th Waffen Gebirgs Division der SS "Handschar". Broj katolika nije smio preći 10 posto ljudstva mada su podaci o ovom segmentu donekle kontradiktorni. Navodi se brojka od 2.800 katolika da bi godinu kasnije taj broj spao na 400. Oficiri su bili gotovo isključivo Nijemci. Neuobičajeno za SS jedinice koje nisu imale kršćanskog kapelana u svojim sastavima, Handžar divizija ima imama u svakoj jedinici. U maju je grupa imama poslana u Potsdam na ideološku indoktrinaciju. Kuhinja je prilagođena islamskim vjerskim potrebama, obezbijedeno je upražnjavanje muslimanske molitve pet puta dnevno dok su uniforme prilagođene sa vjerskim i SS oznakama te fesom umjesto kape. Borbeni fes je bio zelenkasto-sive boje dok je svečani bio crvenkasto-bordo. Mobilizacijski problemi bili su veliki te je divizija u junu brojala svega 9.000 od planiranih 46 hiljada ljudi. Zbog nemogućnosti kvalitetne obuke na prostoru NDH te nesuglasica sa ustaškim vođama, jedinica je prebačena na obuku u južnu Francusku, Le Puy i Le Rozier, zbog sličnosti terena onom bosanskohercegovačkom. Dezerterstvo je bilo opšteprisutno što pokazuje i podatak da je koncem 1943. godine, na vrhuncu spremnosti, divizija brojala samo 21.000 ljudi. Zbog toga je došlo do smjene na čelu divizije u kasno ljeto 1943. kada je SS-Oberfuhrer Karl Gustav Sauberzweig postavljen na dužnost.

GVOZDENA DISCIPLINA

U „Handžar diviziji“ bili su i komunisti koji su pristupili po partijskom zadatku. Njihova uloga bila je očita u jedinoj pobuni unutar SS jedinica koja se desila tokom Drugog svjetskog rata. Bilo je pojedinačnih incidenata u drugim SS trupama, ali ovo je jedina zabilježena pobuna koju je izveo dio 13. pionirskog bataljona smještenog u mjestu Villefranche de Rouergue. U trenutku pobune, komandant bataljona (SS-Geb.Pion.Btl.13) bio je Oskar Kirchbaum, a bataljonski imam Halim Malkoč. Gotovo sve komandne dužnosti bile su u njemačkim rukama. Imam Malkoč imao je značajnu ulogu u gušenju pobune pošto je pozvao pobunjenike na predaju te nastojao svojim vjerskim autoritetom pridobiti ih za nacističku stranu. Prve nesuglasice sa komandnim kadrom pojavile su se još u julu, po prijemu vijesti iz Bosne da su njemačke jedinice masakrirale 40 Bošnjaka u akciji protiv partizana. Mnogi od ubijenih bili su zapravo roditelji ili rodbina pripadnika Handžar divizije. Stvari su donekle smirene daljom indoktrinacijom te izdavanjem divizijske novine ▶

“Handžar”. Zanimljivo je da je ime divizije i novine sugerisao jedan Nijemac – Gottlob Berger.

Međutim, u noći 17. septembra istinska pobuna uzrokovana je glasinom da će divizija biti poslana na istočni front umjesto u Bosnu. Prema dostupnim podacima, od četverice vođa pobune, trojica su bili komunisti. Dvojica su ubijena, jedan uhvaćen, dok je Božo Jelenek uspio pridružiti se francuskim jedinicama Pokreta otpora. Drugi izvor tvrdi da je pobjeći uspio Eduard Matutinović te da Jelenek uopšte nije bio među vođama već jedan od rijetkih pobunjenika koji su uspjeli u originalnom planu – pobjeći i pridružiti se francuskom Pokretu otpora. Četverica vođa, dakle, bili su: Ferid Džanić iz Bihaća, Nikola Vukelić iz Zagreba, Lutvija (ili Luftija) Dizdarević iz Sarajeva te Eduard Matutinović iz Vinkovaca.

Grad je oslobođen, pet njemačkih oficira je ubijeno, a mnogi su uhapšeni. Planiran je bio proboj te priključenje Pokretu otpora u južnom dijelu Francuske. Sloboda je kratko trajala i već tokom istog dana jake njemačke snage krenule su u napad. Dan kasnije, strijeljali su 12 pobunjenika, a 825 nepouzdanih poslali na prinudni rad u Njemačku ili u koncentracioni logor Nuengamme. I ostatak jedinice je stacioniran u Njemačkoj do završetka obuke te je divizija očišćena od katoličkih vojnika. Bijedni uslovi u Bosni podstakli su pripadnike Handžar divizije da prikupe 88.000 maraka njemačkog Reicha za “Merhamet” što je bilo moguće zbog “njemačkih plaća” pošto su oni bili dio njemačkih, a ne hrvatskih trupa. Konačno, u martu 1944. Handžar divizija dopijeva u Bosnu. Pretežno su djelovali u sjevernim dijelovima zemlje gdje su pripadnici divizije počinili zločine protiv civilnog stanovništva. Tokom 7. njemačke ofanzive, zvanična jugoslavenska komisija navela je brojku od 2.000 civila ubijenih od strane Handžar divizije. Inače jedinica je ubrzo postala poznata po žestokim sukobima sa partizanskim snagama te privremenom miru sa četnicima. Josip Broz proglasio je, 17. augusta, amnestiju za pripadnike Handžar divizije koji dezertiraju i pridruže se partizanima. Samo tokom septembra, oko 2000 pripadnika napustilo je diviziju. Taj broj postaje sve veći i krajem godine divizija gotovo da prestaje postojati. Naredni njemački pokušaj bio je formiranje 23. SS divizije “Kama” za koju nikada nije skupljeno dovoljno regruta te je njen ostatak prešao u Handžar diviziju koja je i dalje gubila ljudstvo te je praktički nestala prije kraja rata. Njeni ostaci učestvovali su još u bitkama u Mađarskoj te se predali saveznicima u Austriji.

ULICA BOSANACA

To bi bila kratka priča o Handžar diviziji koja je, eto, zauzela značajno mjesto u historiji više zemalja. Jedan broj pripadnika počinio je ratne zločine

prvenstveno protiv srpskih civila u Bosni, jedan broj postao je zagrižen nacističkom ideologijom, uostalom jedinica je bila dio SS političko-vojne organizacije koje je Sud u Nuernbergu proglasio zločinačkom organizacijom, ali isto tako mnogi njeni pripadnici nisu dobrovoljno prišli Handžar diviziji. Značajan broj prešao je u partizane, a o svijetlom primjeru iz Villefranche de Rouergue diskutuju i danas historičari Drugog svjetskog rata. No, to nije kraj priče.

Zbog pozitivne uloge u septembru 1943. godine, Francuzi su podigli poginulim pripadnicima Handžar divizije spomenik te imenovali ulicu “Avenija Hrvata”. Razlog je pogrešno uvjerenje da je njemačka jedinica regrutovana u okviru marionetske NDH zapravo sastavljena od Hrvata. Ogromna većina pripadnika divizije bila je bošnjačka, a gotovo cjelokupno ljudstvo je bilo iz Bosne i Hercegovine s izuzetkom njemačkih oficira te jednog dijela regrutovanih Albanaca s Kosova. Hrvatski ministar i ambasador prisustvuju ceremoniji obilježavanja godišnjice pobune dok bosanskohercegovačke vlasti, kao i ambasada, ne čine ništa za ovaj svijetli dio bh. historije. Pokojna Jugoslavija, iako izrazito ideologizirana država čiji su kreatori borili se upravo protiv Handžar divizije, pored ostalih, postavila je čak i spomen-ploču u Villefrancheu. Nisu, doduše, dozvolili da se postavi i spomenik koji je već napravio Vanja Radaus, ali su se starali o mjestu pogibije koje je Francuska proglasila eksteritorijalnim. Status, dakle, kakav imaju još ambasade. Kako se država u međuvremenu raspala, ambasade su podijeljene, ali ovaj dio zvanično i dalje pripada nepostojećoj državi. Time podsjeća na Adu Kale, riječno ostrvo na Dunavu između Rumunjske i Srbije, koju su na Berlinskom kongresu 1878. godine zaboravili dodijeliti bilo kojoj državi te je ona ostala u sastavu stotinjak kilometara udaljene Otomanske imperije. Ovaj mali dio Francuske morao bi biti zatražen, jer dok Hrvatska izdaje čak i komemorativnu poštansku marku i pokušava prisvojiti spomenik u Villefranche de Rouergue, bh. vlasti šute. Trebale bi zapravo biti glasne i učiniti sve da se ispravi historijska nepravda te imenuje “Avenija Bosanaca” negdje u svijetu. Zaslužili su to ljudi koji su poginuli u borbi protiv nacista. A oni nisu bili iz Hrvatske već Bosne i Hercegovine. Uostalom, zar ne zvuči lijepo – Avenue des Bosniaques!?

KO SU VOĐE POBUNE U FRANCUSKOJ

George Lepre izdao je prije pet godina knjigu “Himmler’s Bosnian Division: The Waffen-SS Handschar Division 1943-1945”. Uz nju, vjerovatno najdetaljniji uvid u pobunu pružio je Mirko Grmek u “Les révoltés de Villefranche: Mutinerie d’un bataillon de Waffen-SS à Villefranche-de-Rouergue, septembre, 1943.” Nažalost, nijedna od ove dvije

knjige nije dostupna na nekom južnoslavenskom jeziku. George Lepre ljubazno je pružio podatke o vođama pobune: Ferid Džanić iz Bihaća (prvi vođa), Nikola Vukelić iz Zagreba, Lutvija Dizdarević iz Sarajeva (u nekim izvorima pojavljuje se ime Luftija).

EDUARD MATUTINOVIĆ IZ VINKOVACA

George Lepre u prepisci s autorom ovog teksta ustvrdio je da nije uspio naći nijedan dokument koji bi potvrdio da je i Božo Jelenek bio jedan od "ring lidera." Eduard Matutinović uspio je preživjeti pobunu i za njega postoje podaci, prvenstveno njemačka potjernica, koja nije raspisana i za Jelenekom.

Spisak ubijenih također je omogućio Lepre. Većinom su bili muslimani, a moguće su manje greške u imenima pošto je od originalnog imena spisak prošao kroz nekoliko prijevoda, pa su neka slova preinačena ili izgubljena:

Mujo Alispahić, Karamanović (ime nepoznato), Jusuf Vučjak, Zemko Banjić, Efraim Bašić, Ismet Čefković, Zeir Mehičić, Meho Memišević, Philipp Nijemac, Ivan Jurković, Alija Beganović, Mustafa Morić, Sulejman.

(BHDani), Citat: Adil Zulfikarpasic:

"Kad govorimo o protestima muslimana protiv zločina što su proizilazili iz Pavelićeve rasne politike, ne treba zaboraviti i ovu činjenicu:

U čitavoj historiji Hitlerove vojske jedna jedina pobuna što se dogodila u toku Drugog svjetskog rata bila je pobuna muslimanske XIII Handžar-divizije u Francuskoj, u Villefrancheu. Kad su dobili naređenje da ubijaju Francuze, oni su ustali protiv njemačkih oficira i stali na stranu partizana. Onda su bili opkoljeni i svaki peti vojnik je strijeljan. Divizija se mobilizirala za vrijeme NDH od djece muslimana koje su poklali četnici u Foči i ostalaj istočnoj Bosni. Ti ljudi su bili spremni da se bore protiv četnika, ali su ih odredili za Istočni front, a prije toga ih poslali na vojnu izobrazbu u južnu Francusku. Ima tu još jedan fenomen. Jedini spomenik okupacionim trupama je spomenik XIII Handžar-diviziji, koja je izginula zajedno s Francuzima. I Francuzi su ponudili jugoslavenskoj vladi park usred grada Villefranchea, ali ona to nije prihvatila. Bio je napravljen i spomenik, koji je Mitra Mitrović vratila iz Rijeke. Nije dopustila da ide u Francusku. Bili su to mladići iz Bosne i Hercegovine koji su otkazali poslušnost Hitlerovim oficirima i odbili da se bore protiv francuskih partizana. Preživjeli nakon strijeljanja poslani su na Istočni front i ondje gotovo svi izginuli."

Jugoslavenska historiografija socijalističkog razdoblja, pod jakim utjecajem vladajuće ideologije, 13. SS diviziju je prikazivala kao zločinačku vojnu formaciju, koja je počinila niz

masovnih zločina nad srpskim stanovništvom. Svi takvi napisi zasnovani su na jednom Elaboratu koji je sastavila Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih saradnika FNRJ 1947. godine. Valja reći da se radi o dokumentu koji ne može izdržati teret historijske kritike, jer se u njemu navodi niz neistina, tendencioznih poluistina i kleveti. Elaborat je napisan ispod svakog nivoa profesionalnosti i stručnosti. O tome, možda, nešto više riječi kasnije.

Na osnovu objavljene literature i dostupnih mu izvora, zagrebački publicist Zija Sulejmanpašić napisao je knjigu "13. SS divizija Handžar – istine i laži", u kojoj je prikazao povijest divizije, ali se – za razliku od Leprea – detaljnije upustio u prikaz prilika u kojima su se nalazili Bošnjaci do formiranja 13. SS divizije. No, ono što je najznačajnije u njegovoj knjizi, je kritika navoda gore spomenutog Elaborata i historičara socijalističkog razdoblja o zločinima Handžar divizije.

Evo šta Ivan Lovrenović kaže o toj knjizi:

"(...) već tjednima, čak i mjesecima po Sarajevu tražim, ali ne nalazim, sugovornika o temama što ih rastvara makar i kontroverzna, ali sjajno dokumentirana i napisana knjiga staroga zagrebačkog novinara Zije Sulejmanpašića o 13. SS Handžar diviziji. U njoj se, koliko je meni poznato, prvi put u potpuno ocrtanom lokalnom i međunarodnom historijskom kontekstu obrađuje pitanje ponašanja i vojno-političkoga optiranja bosanskih Muslimana u Drugom svjetskom ratu, zatečenih u smrtonosnom žrvnju između četničkoga noža (pogotovo u istočnoj Bosni i Hercegovini) i endehazijske asimilacije. To je jedna od tipičnih pobudnih i otkrivalačkih knjiga, kojoj ne treba apologetika, nego žustra i potkovaná debata."

To što piše na četničkim stranicama tipa srpska-mreza.com, serbianna.com, pogledi.co.yu i sl. obične su gluposti i četnička propaganda, a slično ćeš naći i na mnogim židovskim cionističkim stranicama (uglavnom vezano za muftiju El-Huseinija koga Židovi danas posebno ističu kao nekakav spoj nacizma, "islamskog fundamentalizma" i palestinskog "terorizma" i kome u famoznoj "Enciklopediji Holokausta" posjećuju više mjesta nego Goebbelsu i Einchmannu zajedno).

Najbolji izvor informacija o 13. SS diviziji jeste knjiga Himmler's Bosnian Division, koju je napisao George Lepre (ako si primijetio, on je i moderator na forumima Axis History i Feldgrau).

Uglavnom, još se u partizanskim dokumentima (izvještaji, naređenja, operativni dnevници...) govori o zločinima 13. SS divizije, ali ti podaci su imali i propagandni karakter, te ih treba prihvatiti s rezervom.

Nakon rata, 1947. godine, Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih saradnika Bosne i Hercegovine sastavila je vrlo obiman elaborat o 13. SS Handžar diviziji, koji je ovu jedinicu predstavio u izrazito negativnom svjetlu, kao zločinačku i koljačku formaciju. Po ovom elaboratu, handžarci su po selima nemilice ubijali civilno stanovništvo, pljačkali, palili, ubijali zarobljene i ranjene partizane itd. Po ovom dokumentu, 13. SS divizija je za vrijeme svog boravka u Bosni, od marta do oktobra 1944., na području od Brčkog i Bijeljine do Vlasenice i Šekovića, pobila 1803 civila i neutvrđen broj zarobljenih i ranjenih partizana.

Elaborat međutim ne može izdržati historijsku kritiku iz više razloga:

1. – naglašene tendencije da se divizija prikaže u negativnom svjetlu,

2. – karaktera izvora informacija – izjave svjedoka, od kojih su mnogi pričali fantastične stvari, drugi su uveličavali mučeništvo žrtava, kod trećih se jasno ispoljava šovinizam (što i nije čudno s obzirom na kratak period od svršetka rata). Komisija je sve to nekritički prihvaćala.

3. – teških činjeničnih grešaka – npr. autori elaborata su potpuno pobrkali njemačku obavještajno-policijsku mrežu u zoni odgovornosti 13. SS divizije, pa bulazne o nekakvom "Gestapou 13. SS divizije" provala.

U Elaboratu se navodi niz gluposti, na primjer – da su u diviziji nosili nekakve noževe handžare koji su bili posebno napravljeni za klanje (pogledaj komentar ovdje), da su imali istetovirana slova SS na ruci itd.

Koliko su autori elaborata bili tendenciozni i neprofesionalni, najbolje govori opis masovnog ubojstva u selu Loparama krajem aprila 1944., gdje je prema elaboratu pobijeno 218 srpskih seljaka. Elaborat doslovno prenosi izjavu nekog Vida Miljanovića. Po njemu, seljaci su pohapšeni, dovedeni pred nekakvu kafanu u Loparama i ubijeni. Na koji način? E pazite sad: SS-ovci bi uhvatili seljaka, stavili mu omču oko vrata i objesili na lipu pred kafanom. Međutim, on bi preživio vješanje. Onda bi došla dvojica sa željeznim šipkama i tukli seljaka po prsima. On bi i to preživio. Onda na scenu stupa handžarac zvani "Krvavi", rodom iz Čelića. On vadi nož i zabija ga žrtvi ispod grkljana. Vadi cigarete, pali jednu, pa je stavlja žrtvi u usta, onda pali i sebi, popuši do pola, pa se prihvaća drška noža, nožem "obrće i čavrlja" po vratu žrtve. No, ta je žrtva i dalje živa, i tek kad se "u samrtničkom hropcu" nakon tog "obrćanja i čavrljanja" stane koprcati, a "Krvavi" je konačno prekolje.

Da rezimiramo: seljak preživljava vješanje, teško batinanje željeznim šipkama dok visi na omči, potom nož zaboden u vrat nekih 2-3 minute (dok "Krvavi" ne ispuši ono pola cigarete), pa još i

"obrćanje i čavrljanje" dok ga konačno ne prekolje!?

Ova morbidna fantastika bi bila smiješna da se ne radi o ubijanju ljudi. Po svjedoku Miljanoviću, nije jedna osoba ovako ubijena, već dvije trećine pohapšenih seljaka – upravo na opisani način. Onda su se SS-ovcima priključili četnici, pa su oni zajedno (valjda im je ono vješanje-batinanje-zabijanje noža-pušenje-obrćanje & čavrljanje-klanje na kraju dosadilo), ostatak pobili mitraljeskom vatrom ili poklali.

Ovakve i slične navode elaborata kritikuje i pobija Zija Sulejmanpašić, u svojoj knjizi "13. SS divizija – istine i laži". Konkretno u slučaju Lopara, Sulejmanpašić prenosi izvještaj sa suđenja (kojemu je i sam prisustvovao) dvojici pripadnika 13. SS divizije. OK, jedan je osuđen na smrt jer je njegov drug svjedočio protiv njega (spasivši na taj način svoju glavu). Ali – tu se spominje samo vješanje ljudi, te da su SS-ovci neke prije vješanja tukli i u neke pucali iz pištolja. I to je sve.

Podaci izneseni u elaboratu su u kontradikciji sa izvorima prvog reda. Na primjer, komisija navodi kako je zapovjednik divizije general Sauberzweig naredio da "sjeverno od Save nema zarobljenika" (tokom operacija u Srijemu) – međutim, on u svom izvještaju po završetku akcije spominje 85 zarobljenika, itd.

Sulejmanpašić je isto tako primijetio da je jugoslavenska štampa potpuno prešućivala i ignorirala suđenja pripadnicima 13. SS divizije, dok su pak sa ostalih suđenja "domaćim izdajnicima", okupatorima i "narodnim neprijateljima" objavljivani opširni izvještaji. Ne spominje se ni suđenje 38-rici oficira divizije.

Sulejmanpašić je dosta dobro obarao mitove i neistine o ratnim zločinima 13. SS divizije, ali je otišao u drugu krajnost. Po njemu, ispada da su svi zločini 13. SS divizije izmišljeni.

Podaci o broju žrtava (1803 osobe) vjerovatno su pretjerani, mada se nekome i ne čine veliki u poređenju sa zločinima Pavla Đurišića, koji je samo za nekoliko dana pobio 1.000 bošnjačkih muškaraca i oko 8.000 žena i djece, o čemu je izvijestio Dražu Mihailovića. 13. SS divizija je za osam mjeseci pobila 1.800 ljudi. Međutim, i ti podaci su preuveličani iz razloga što se 13. SS diviziji pripisuju i ubojstva uhapšenih simpatizera NOP-a, potom racije, pretresi, strijeljanja prilikom racija itd. Borba protiv partizanskih simpatizera, policijske mjere, hapšenja itd., nisu ni spadala u posao 13. SS divizije, već posebnih jedinica SS policije, tzv. njemačkog redarstva u Hrvatskoj, itd.

Bez ikakve sumnje, stvarne razmjere civila ubijenih od strane pripadnika 13. SS divizije bez obimnih komparativnih arhivsko-antropoloških istraživanja nije ni moguće utvrditi.

Na srpskim ultranacionalističkim web-

stanovništva nije bila primarni motiv, nego da li to stanovništvo podržava partizane. U tome su handžarci imali podršku četnika, koji su im predavali i cinkali saradnike NOP-a u svojim selima, ukoliko ih već sami ne bi likvidirali. Ako se uzme u obzir da je znatan broj handžaraca potekao iz krajeva koje su opustošili četnici, onda se može razumjeti da su takvi eventualno imali manje skrupula prema ubojstvima srpskih civila. No, ni muslimani Bošnjaci naklonjeni NOP-u ne bi bili pošteđeni ukoliko bi im pali u ruke. Ja sam u popisima imena žrtava 13. SS divizije utvrdio oko 120 muslimanskih imena.

Dakle, 13. SS divizija jeste činila ratne zločine, ali nije planirala ni sprovodila genocid. Dakle, u tom kontekstu se ne može izjednačavati sa četnicima ni ustašama kako se to često čini (posebno u saopćenjima SUBNOAR-a, Helsinškog komiteta, pa nedavno je i naš član predsjedništva Suljo Tihić izletio sa nečim sličnim).

Još samo da se osvrnem na dvije stvari:

13. SS diviziji se pripisuje uloga u Holokaustu, uništenju židova. To je besmislica, iz jednostavnog razloga: Židova u Bosni 1944. nije gotovo ni bilo, zahvaljujući revnosti Pavelićevog režima. Ja sam u imenima žrtava našao svega tri takva slučaja: jedan židovski ljekar – partizan (dr. Ivo Lev) je zarobljen i likvidiran; u bošnjačkom selu Gnojnica nađene su skrivene dvije židovske obitelji, odvedene i likvidirane, a jedan je sanitetski oficir u bolnici u Bijeljini saznao da je jedan stari doktor Židov, prijavio ga je Gestapou i ovaj je ubijen. Mislim da se samo onaj prvi slučaj može staviti na teret

13. SS diviziji, jer njihov posao nije bio da traže neprijatelje, pogotovu ne one rasne. Za to su postojale posebne jedinice.

Također, komunisti su optuživali 13. SS diviziju za masovna ubojstva ratnih zarobljenika. No, u samom Elaboratu postoje kontradikcije, najprije se tvrdi da su svi zarobljenici ubijani na licu mjesta, a onda se navodi slučaj da jednog koji je zarobljen u Šekovićima, pa sproveden u zatvor u Brčko (a radi se o stotinjak kilometara razdaljine).

Himmler's Bosnian Division je apsolutno odlična knjiga, napisana od autora koji nema veze s balkanskim glupostima, nepristrasno, objektivno i, što je najvažnije, znanstveno, na osnovu dokumenata iz Bonna, Freiburga i dr., kao i izjava preživjelih oficira i vojnika divizije (Nijemaca i Bošnjaka).

Na žalost, koliko je meni poznato, još uvijek ne postoji njezin prijevod na bosanski, iako je napisana prije osam godina, tako da je dostupna samo na engleskom.

stranicama, kao i na nekim cionističkim, mogu se naći i podaci da je 13. SS divizija sprovodila pravi genocid, da je ubijala sve Srbe i sl., i to smišljeno i planirano.

Takve priče su obične budalaštine, jer kako onda objasniti činjenicu da je 13. SS divizija sarađivala sve vrijeme s četnicima? Ili, kako to da je u nekim srpskim selima ubijeno po nekoliko desetina osoba, a u nekim ni jedna jedina? Ili, zašto su onda borci 13. SS divizije u bošnjačkom selu Vražići strijeljali 28 civila? Ili, da se u Smjernicama za osiguranje mira u Bosni, programu djelovanja 13. SS divizije, Srbi pozivaju da uzmu učešća u zajednici? Ili da je zapovjednik divizije general Sauberzweig Srbe nazivao "zdravim i konstruktivnim elementom?"

Ratni zločini 13. SS divizije – u koje po odredbama Ženevske konvencije iz 1929. spadaju ubojstva civila – desili su se kao posljedica izuzetno brutalnog načina borbe protiv gerile, u kojem je pravo na odmazdu (koje je dopušteno po međunarodnom ratnom pravu) zloupotrebavano do krajnje mjere. Nacionalna pripadnost

SOCIO-POLITIČKI PROFIL BOŠNJAČKE NACIONALNE STRANKE SDA

SDA JE OTROV U MEDU

Koliko god likovali (po) bjednici ovih izbora, neće dugo proći, a Bošnjaci će osjetiti da su polizali otrov u medu.

Staklenka tegla tog otrova u medu postala je Islamska zajednica!

Brzo, veoma brzo se prešlo preko "fenomena" pa i "iznenađenja" proteklih izbora u BiH. Valjda stoga što je lidere stranaka čekala urgencija rješavanja vlasti na državnom i federalnom nivou, kao i zbog toga što nije bilo puno prigovora na neregularnost glasanja. Ipak veoma, veoma je znakovito za BiH da su tzv. nacionalne stranke zabilježile porast glasača i izbile u prvi plan. Prvo, stoga jer su to ratne stranke i, kao takve, opstaju na vlasti već skoro dvije decenije. Ne mora to biti alarmantno sa ideološkog stanovišta, a moralo bi ih se "držati na oku", jer su pokazale i dokazale da su spremne na svašta da bi se održale na vlasti. Ta njihova osobina, ratnih stranaka, došla je do punog izražaja na proteklim, dakle lokalnim, izborima. Samo su one spremne mobilizirati "armiju" aktivista, naravno uhljebljenih kroz stranačku infrastrukturu, koji su "preorali teren." I to je presudan razlog visoke stope izlaznosti birača. Nisu njihovi "trubači" baš mnogo bili bučni u kampanji, niti su alarmirali uzbunu o ugroženosti njihove "vjere i nacije", koliko su širili propagandu "od usta do usta" i "iz ruke u ruku" podmićivali birače.

INTEREGRUM U IZ-I

Što se tiče same SDA, za njenu kampanju je bio presudan momenat interegruma u vrhu Islamske zajednice, gdje je završena procedura izbora novog reisu-uleme. U tom intergrumu imami su imali odriješene ruke da zanemare oficijelne stavove, proklamovane u aktima Islamske zajednice o zabrani političkog djelovanja vjerskih službenika. Tako da je ogromna većina imama i hatiba u posljednjoj hutbi, dan prije izborne šutnje, izravno, jasno i eksplicitno agitirala za SDA-ove kandidate. Uz to su glavni autoriteti slali poruke, poput jednog muftije: "Selam vam je muftija – SDA je kutija!" Čak su i buntovi pamfleta štampanog u formi novine, kao natipropagandni materijal SDA, bacani u hareme džamija, da bi se dijelili poslije džume-namaza. Na stranu što se radi o gibetu, sadržaju pamfleta, što islam sa gnušanjem osuđuje metod iskazivanja svojih stavova i uvjerenja, pa makar to bila i politička profana uvjerenja, to ni jedan imam nije osudio. Naprotiv, džematski odbori su se ponašali

Da je iko čitao, pa još i razumio stavove samog Alije Izetbegovića o ulozi džamije u društvu, već bi do sada imali jasne izravne osude ovakvog ponašanja pojedinaca i (političke) zloupotrebe džamije i mimbera!

Naime, Izetbegović je pisao da kad bi se u džamijama sticala materijalna korist, u njih bi svraćali najgori ljudi, ološ!

kao alternativni izborni štabovi SDA.

OLOŠ U DŽAMIJAMA

Ako se i ne bi pozivali na neprikosnovene islamske autoritete, kao ni na akta, koje je donijela Islamska zajednica BiH, odmah prilikom prvih višestranačkih izbora, da je iko čitao, pa još i razumio stavove samog Alije Izetbegovića o ulozi džamije u društvu, već bi do sada imali jasne izravne osude ovakvog ponašanja pojedinaca i (političke) zloupotrebe džamije i mimbera! Naime, Izetbegović je pisao da kad bi se u džamijama sticala materijalna korist, u njih bi svraćali najgori ljudi, ološ! Htjelo se reći, da se džamije posjećuju isključivo i samo zarad sticanja duhovnog zadovoljstva i bogatstva! Paradoks je da su se džamije pretvorile u sve drugo osim mjesta gdje se stiče duhovno zadovoljstvo i da je tome kriva i najviše doprinjela stranka nastala na Izetbegovićevoj filozofiji.

Stoga, koliko god likovali (po)bjednici ovih izbora, neće dugo proći, a narod će osjetiti da je polizao otrov u medu. Staklenka tog otrova u medu postala je Islamska zajednica!

A "vladajuća većina" i nije takav problem kakvim je prikazuje agitprop SDA. Da su onih hasuli, tzv. vladajuću većinu, misli se na SDP i SBB, jedna ozbiljna bošnjačka politička opcija bi "pojela za doručak!"

Poštovani čitaoci,

Obavještavamo Vas da pretplatu za sljedećih 6 ili 12 brojeva mjesečnog časopisa PAN BOŠNJAK možete izvršiti na naš devizni račun otvoren kod Sparkasse banke (prema uputstvu koje ćete dobiti putem tel/ faksa broj +387 32 650 818 ili e-maila:).

PRETPLATA

ZA EVROPU

Godišnja: 75,00 EUR

Polugodišnja: 40,00 EUR.

ZA SAD, KANADU I AUSTRALIJU

Godišnja: 168,00 USD

Polugodišnja: 85,00 USD.

ZA OSTALE ZEMLJE VAN EVROPE

Godišnja **250,00 USD**

Polugodišnja: **130,00 USD**

E-MAIL ADRESA :

marketing@panbosnjak.com

marketing@panbosnjak.com

OGLASNI PROSTOR

ZADNJA STRANA KORICA 1/1

- 1.500,00 KM + PDV

UNUTRAŠNJA ZADNJA KORICA 1/1

- 1.000 KM +PDV

UNUTRAŠNJA ZADNJA KORICA ½

- 600 KM+PDV

UNUTRAŠNJA ZADNJA ¼

- 400 KM+PDV

UNUTRAŠNJA PREDNJA KORICA 1/1

- 1.000 KM+PDV

UNUTRAŠNJA PREDNJA KORICA ½

- 600 KM+PDV

UNUTRAŠNJE STRANE 1/1

- 600 KM+PDV

UNUTRAŠNJE STRANE ½

- 350 KM +PDV

UNUTRAŠNJE STRANE ¼

- 200 KM +PDV

RABAT:

- TRI OGLAŠAVANJA U TOKU GODINE **10%**
- ŠEST OGLAŠAVANJA **20%**
- ŠEST DO 12 OGLAŠAVANJA **30%**
- AVANSNA UPLATA **10%**

POZIV NA SURADNJU

Kao svebošnjački mjesečni list bavimo se društvenim i političkim temama, te geopolitičkim i strategijskim istraživanjima.

Pozivamo autore i istraživače, kao i prevodioce na suradnju, da objavljuju svoje autorske radove, kao i prijevode, u formi analitike, kolumne, reportaže, intervjua...

Čitaocima pozivamo da kandidiraju i podrže naše projekte, akcije i ideje.

Adresa (Sandžak):

Gradska 1, 36300 Novi Pazar, Srbija
Tel/Fax: +381/20/322-181

Adresa (BiH):

Ljubljanska 18b, 71 000 Sarajevo, BiH
Tel/fax: +387/33/ 263 720

Web:

www.panBosnjak.com
www.panBosnjak.ba
www.panBosnjak.me
www.panBosnjak.net
www.panBosnjak.rs

E-mail adresa:

redakcija@panbosnjak.com

POZIV NA PREPLATU

Pozivamo čitaocima i institucije da se pretplate na naš list putem naših kontakt adresa u Novom Pazaru i Sarajevu.

Urednik:

Nedžad Latić

Pomoćnik urednika i sekretar:

Jahja Fehratović

Savjet:

dr. Ferid Muhić
dr. Džemaludin Latić
Alija Džogović
dr. Hasnija Muratagić-Tuna
Haris Sejdić

DTP:

Ifet Aličković
Salahudin Fetić

Lektura:

Sanela Karišik

Uređivački kolegij:

dr. Džemil Bektović
Fatmir Baćić
Emir Ramić
Hazbija Kalač
Mirza Hulusić
Indira Kučuk-Sorguč
dr. Admir Muratović
dr. Bisera Boškailo
Muhamed Čeman
Vedad Huseinspahić

SVJETSKI BOŠNJAČKI KONGRES
WORLD BOSNIAK CONGRESS